

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY
PALACKÉHO V OLOMOUCI

Katedra slavistiky

Komentovaný překlad části románu Nika Gorkavého
Astrovanka
(magisterská práce)

The commented translation of the part of the novel by
Nik. Gorkavyi *Astrovityanka*
(diploma thesis)

Vypracovala: Bc. Dita Gabryšová
Vedoucí práce: Mgr. Olga Chadaeva

Olomouc 2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem danou práci vypracovala samostatně a uvedla všechny použité zdroje.

V Olomouci, 3.12.2017

---

podpis

Poděkování

Na tomto místě bych velmi ráda poděkovala především své vedoucí Mgr. Olze Chadaevě za odborné vedení, cenné rady, ochotu a trpělivost, kterou mi během psaní práce projevila. Dále chci vyjádřit díky také Nikolaji Gorkavému, jenž mi ochotně objasnil všechna problematická místa v překladu. V neposlední řadě patří můj dík všem ostatním, kteří mi byli nápomocni při korektuře překladu.

Obsah

1 Úvod	6
2 Vědeckofantastická literatura	8
2.1. Vymezení důležitých pojmů z oblasti vědeckofantastické literatury	8
2.2. Sci-fi a jeho vývoj v průběhu historie	9
2.2.1. Vznik a rozvoj žánru v Evropě a USA	9
2.2.2. Sovětská a ruská fantastika	12
3 Umělecký překlad	14
3.1. Teorie překladu jako vědní disciplína	14
3.2. Překladatel a jeho práce	15
3.3. Ekvivalence překladu	16
3.4. Překladové transformace	18
3.5. Komunikační a pragmatický aspekt překladu	19
4 Román Astrovanka z literárně-estetického pohledu	20
4.1. Výběr vhodného titulu pro překlad	20
4.2. Život a dílo Nikolaje Gorkavého	21
4.3. Román Astrovanka	21
4.3.1. Výstavba textu a jazyk	22
4.3.2. Téma a motivy v díle	23
4.3.3. Inspirace v jiných dílech	23
4.3.4. Prostor a čas	24
4.3.5. Hlavní hrdinové	24
4.3.6. Stručný děj	25
5 Překlad	26
5.1. Krátce o práci na překladu	26
5.2. Předmluva	26
5.3. Kapitola 5 Zkouška	29
6 Lingvistická analýza vybraných překladatelských problémů	48
6.1. Vlastní jména	48
6.1.1. Bionyma	49
6.1.2. Abionyma	51
6.2. Terminologie	54
6.3. Frazeologismy	56
6.4. Anglicismy a neologismy	64

6.5. Překladatelsky zajímavá místa.....	69
6.6. Překlad názvu.....	71
6.7. Syntaktická rovina.....	72
7 Závěr.....	74
8 Резюме.....	76
9 Seznam zkratk	83
10 Příloha	84
11 Bibliografie	107
12 Anotace.....	112

1 Úvod

Potřeba nejrůznějších překladů provází lidstvo od pradávna. Zmínky o prvních překladech v západním světě datujeme už do 3. tisíciletí př. n. l. ¹ Se současným trendem globalizace a multikulturalismu se tato potřeba ještě zvyšuje a překlady se tak stávají nutnou součástí našeho každodenního života.

Cílem této diplomové práce je prezentovat překlad vybraného úseku vědecko-fantastického románu Nikolaje Gorkavého *Астровитянка* (2008). Přínos své práce vidím v tom, že žádné z autorových děl zatím nebylo přeloženo do češtiny. Pozoruhodným faktem je, že se Nik Gorkavj primárně živí jako astrofyzik, takže všechny vědecké teorie v knize mají reálný vědecký základ, což z něj určitě činí zajímavého a netradičního autora.

První část práce bude věnována vědecko-fantastické literatuře. Nejdříve se budu zabývat vymezením pojmů, jež je potřebné si ujasnit, neboť jsou klíčové pro orientaci v dané oblasti. Zmíním se také o literární tradici fantastické literatury s důrazem na její vývoj v angloamerickém a ruském prostředí. V problematice sci-fi literatury mi pomohly mnohé objasnit především publikace českého spisovatele a odborníka na sci-fi Ondřeje Neffa, využívala jsem také internetové zdroje.

Jelikož se moje práce týká překladu umělecké literatury, považuji za nezbytné do ní zahrnout i kapitolu o uměleckém překladu. Translatologie v minulosti prošla velkým vývojem. Intenzivní bádání v minulém století s sebou přineslo vytvoření nepřeberného množství definic, koncepcí a okruhů zájmů lingvistů. Ve své práci jsem se pokusila o stručný průřez danou problematikou s nastíněním vývoje teorie překladu a s přiblížením a vysvětlením centrálních problémů. V této části jsem čerpala především z publikací Jiřího Levého, Georgese Mounina či Zlaty Kufnerové, neopomím však ani názory významných ruských badatelů.

Jak tvrdí například bulharský lingvista Ljudskanov², k překladu je potřeba přistupovat komplexně a nahlížet na něj jak z lingvistického, tak z literárněvědného hlediska. Na svůj překlad se tedy pokusím nahlížet z obou daných hledisek.

V praktické části se nejprve budu zabývat literárněvědným aspektem díla. Každý překladatel by si totiž měl uvědomovat postavení překládaného díla v kontextu autorovy tvorby, aby ho mohl lépe pochopit. V této části se tudíž objeví oddíl věnovaný biografii autora a zasazení jeho tvorby do kontextu literatury. Ve své

---

¹ NIDA, Eugen A. Překladatelská tradice v západním světě. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. *Překlad literárního díla: Sborník současných zahraničních studií*. Vyd.1. Praha: Odeon, 1970, s. 51.

² LJUDSKANOV, Alexandr. Princip funkčních ekvivalentů - základ teorie a praxe překladu. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. s. 139.

práci sice uvádím překlad pouhého zlomku románu, považuji však za nutnost do této kapitoly zahrnout i oddíl věnující se vybranému dílu jako celku.

Stěžejní část této práce bude tvořit český překlad dvou vybraných úseků románu. Prvním z nich je krátká Předmluva, jež uvádí čtenáře do časoprostorových souvislostí a je výchozím bodem pro odvíjení dalšího děje celého románu. Dále byla vybrána kapitola číslo 5 s názvem Zkouška, protože právě v ní se nejlépe odráží specifičnost textu sci-fi literatury i svébytný styl autora.

Překlad následně doplní lingvistická analýza s podrobným překladatelským komentářem. Nepovažuji za svůj cíl zachytit všechny transformace, ke kterým v překladu došlo. Vybranými okruhy problémů proto budou vlastní jména, terminologie, frazeologie, anglicismy spolu s neologismy a nakonec překladatelsky zajímavá místa. V těchto podkapitolách bude hodnocen a zdůvodňován výběr konkrétních překladatelských řešení.

Krátce bude také objasněno, jak bylo přistupováno k překladu názvu románu a k problémům v syntaktické rovině. V závěru budou stručně shrnuty poznatky, které z práce vplynuly, následované ruským resumé. Přílohu práce pak bude tvořit originál překládaného textu.

2 Vědeckofantastická literatura

2.1. Vymezení důležitých pojmů z oblasti vědeckofantastické literatury

Sci-fi je jedním z vysoce oblíbených odvětví nejen literárního, ale i filmového umění. Vymežit pojmy vztahující se k této oblasti je však trochu problematické, neboť žádné ustálené definice nebyly obecně přijaty a termíny mohou být tedy vykládány různě v závislosti na tradici určité země či na názorech odborníků, samotných čtenářů a fanoušků.

Prvním důležitým a frekventovaným pojmem je **fantastika**, který můžeme definovat následovně:

„Fantastika je taková výpověď o světě, ve kterém jsou představy vytvořené fantazií konfrontovány s představami podloženými lidským poznáním a praxí.“³

Synonymem pro fantastiku je fantastická literatura, kterou se označuje „v širším pojetí veškerá literatura, která není realistická.“⁴

Tento pojem je tedy zastřešující pro různé literární žánry, mezi něž patří sci-fi, fantasy a hororová literatura.

Science fiction (též sci-fi, vědeckofantastická literatura, někdy označována pouze zkratkou SF, rus. научная фантастика) je žánr, ve kterém „způsob odvíjení děje závisí na událostech, technologiích, společenských poměrech atd., které jsou nemožné, neuskutečněné nebo jsou líčeny jako součást jakéhosi času v budoucnosti, minulosti či sekundárně vytvořeného světa.“⁵

Science fiction má vždy racionální základ a vazby na vědu, což ji odlišuje od ostatních žánrů, především od sesterského žánru **fantasy**, jež se odehrává nejčastěji v imaginárních světech (případně v naší minulosti) a je zde vždy přítomen prvek magie či něčeho nevysvětlitelného. Jak již bylo zmíněno výše, pojem fantasy si nelze plést s fantastikou.⁶

Pro potřeby naší práce se podrobněji zaměříme na kategorii sci-fi. V průběhu století se tento žánr diferencoval, proto dnes můžeme vydělit několik podžánrů:

- hard sci-fi (tvrdá sci-fi, též hardcore SF), jež se opírá nejčastěji o fyzikální poznatky a nové technologie
- antiutopie a utopie

---

³ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. *Encyklopedie literatury science fiction*. [1. vyd.]. Praha: AFSF, 1995, s. 22. ISBN 80-85787-90-3.

⁴ Tamtéž, s. 29.

⁵ HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Praha: Volvox Globator, 2015, s. 10. ISBN 978-80-7511-169-2.

⁶ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. s. 29.

- kyberpunk (cyberpunk) s ústředním námětem o soužití člověka a moderní (především výpočetní) techniky, děj se tedy může odehrávat ve virtuálním světě
- soft SF (sociální sci-fi) – protiklad k hard SF, zabývá se především poznatky z biologie, psychologie, soustředí se více na člověka, dnes se však tento pojem už příliš nevyužívá
- speculative fiction (spekulativní literatura), který někteří autoři kladou do roviny s pojmem sci-fi, jiní zde zahrnují díla s tematikou „co kdyby“

Pro žánr **hororu** je pro změnu příznačné, že se vždy objevuje nějaký estetický prvek, který má ve čtenáři či divákovi vyvolávat pocit hrůzy, strachu a napětí.⁷

V praxi však dochází k tomu, že se hranice mezi jednotlivými žánry stírají a vznikají další pomezí podžánry. Často se setkáváme i s jevem, že se v určitém díle prvky vzájemně prolínají.

2.2. Sci-fi a jeho vývoj v průběhu historie

2.2.1. Vznik a rozvoj žánru v Evropě a USA

Za předchůdce fantastiky můžeme považovat už starodávné mýty, eposy, pohádky či bajky, které jsou neodmyslitelně spjaty s lidskou fantazií. Později svou důležitou roli sehrála také utopická literatura, fantastické cestopisy, gotický román a jiné. Vznik sci-fi je spojen s modernizací a technický pokrokem lidské civilizace, můžeme jej tak zařadit na přelom 19. a 20. století. Prvky science fiction můžeme v literatuře poprvé najít například v tvorbě A. E. Poa či M. Shellyové.⁸

Za zakladatele žánru je většinou odborníků považován **Jules Verne**, jehož knihy jsou prokány technologickými pokroky a vírou v nové objevy. Do historie SF se neodmyslitelně zapsal také **H. G. Wells**, který přináší do SF prvky sociálních otázek, pesimismu a filozofie. Tímto vznikají dva odlišné proudy – vernovská technologická SF a wellsovská sociálně-filozofická fantastika s prvky spekulativní fikce.⁹

Ve sci-fi literatuře lze vymezit určitá **témata a motivy**, kterým se autoři ve svých dílech věnují. Patří mezi ně:

- putování Vesmírem – osidlování jiných planet, objevování cizích galaxií
- kontakt s mimozemskými civilizacemi (včetně napadení Země těmito civilizacemi)

⁷ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. s. 30.

⁸ Tamtéž, s. 37.

⁹ Tamtéž, s. 38-39

- cestování časem do budoucnosti i minulosti
- existence paralelních světů, které jsou podobné Zemi, nachází se však v jiné dimenzi
- vývoj a mutace lidské rasy
- vývoj společnosti (nejčastěji k utopickému a antiutopickému společenskému zřízení)
- vznik různých vynálezů včetně umělé inteligence (roboti, androidi)
- války mezi národy i s mimozemskými civilizacemi
- přírodní katastrofy (potopy, střet Země s asteroidem, jaderné bomby)

Jen málokdy se autor věnuje jen jednomu tématu, většinou ve svém díle kombinuje několik z nich. V meziválečné době pak tato literatura ztrácí svou primární výchovně-popularizační funkci a stává se literaturou oddechovou a pro pobavení.¹⁰

Ve 20. letech se začínají vydělovat jednotlivé proudy vědeckopopulární literatury, především díky americkým spisovatelům R. Howardovi (psal fantasy díla) a H. Lovecraftovi (autor hororové literatury). V roce 1926 začíná vycházet vědeckofantastický časopis *Amazing stories* pod vedením **Huga Gernsbacka**, ve kterém například poprvé publikoval i A. Asimov (viz níže). Gernsback byl právě tím, kdo vymyslel výraz science fiction (původně scientific fiction – vědecká beletrie¹¹), který poprvé použil v roce 1923. Jeho jménem je nazvána prestižní cena Hugo, udělovaná nejlepším dílům SF a fantasy.¹² Obálku tohoto časopisu vytvořil Frank Paul, ilustrátor, který si později zasloužil přezdívku „otec moderní SF ilustrace.“¹³

Do historie světové sci-fi se navždy zapsal i český spisovatel **Karel Čapek**. Společně s bratrem Josefem totiž vymysleli neologismus *robot* (odvozený od slova robota), který se stal mezinárodně užívaným termínem.¹⁴

Ve 30. letech začíná J. W. Campbell vydávat americký časopis *Astounding science fiction*, ve kterém publikovali nejslavnější autoři té doby, a můžeme v tomto období hovořit o tzv. **Zlatém věku americké SF**. Daný časopis formoval další vývoj SF, neboť Campbell trval na tom, aby všechny otištěné příspěvky měly vědecký základ.

Tématika utopie, zavedená H. Wellsem nebo T. Moorem, postupně vyvolala vlnu antiutopicky laděných děl, jak je tomu například ve sci-fi románu *Konec civilizace* (1932) **Aldouse Huxleyho**. Ve spojitosti s ním nelze opomenout taktéž

¹⁰ ЕЛИСЕЕВ, Глеб. Фантастика научная. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FANTASTIKA_NAUCHNAYA.html

¹¹ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. s. 44.

¹² НЕВСКИЙ, Борис. Твердая научная фантастика. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://old.mirf.ru/Articles/art2067.htm>

¹³ NEFF, Ondřej. *Všetchno je jinak: kapitoly o světové science fiction*. Praha: Albatros, 1986, s. 61.

¹⁴ HALEY, Guy. s. 58.

antiutopický román *My* (1920) ruského spisovatele **Jevgenije Zamjatina**. V obou dílech autoři vyjadřují své obavy o budoucnost lidstva, ve které stojí věda a technický pokrok civilizace nad zájmy jedince.¹⁵ Za pokračovatele Huxleyho je možné označit **G. Orwella**, který na základě svých osobních prožitků zpracovává ve vrcholných antiutopických románech *Zvířecí farma* (1945) a *Devatenáct set osmdesát čtyři* (1948) téma útisku a zotročení lidské bytosti.¹⁶

Ke Zlatému věku neodmyslitelně patří pojem „**Velká trojka** (The Big Three)”.¹⁷ Slouží pro označení tria velmi úspěšných SF autorů, kterými jsou Američan **Robert A. Heinlein**, Brit **Arthur Ch. Clarke** a Američan, emigrant židovského původu, **Isaac Asimov**. Heinleinovi se jako prvnímu podařilo dostat mezi mainstreamovou literaturu. Psal SF romány pro dospívající, značný přínos měl také na vývoj soft SF.¹⁸ O nadání Clarka nebylo pochyb již při vydání jeho prvotiny *Rescue Party* (čes. *Záchranný oddíl*), která sklídila kladný ohlas. Pro Clarkovu tvorbu je charakteristická víra v člověka a jeho možnosti ovládnout Vesmír.¹⁹ Asimovým ústředním tématem děl se stala robotika, do dějin sci-fi se pak neodmyslitelně zapsal jako autor tří zákonů robotiky.²⁰

Mezi Heinleinovy přátele patřil další velice významný autor **Ray Bradbury**. V jeho dílech často dochází ke stírání hranic mezi jednotlivými žánry, nelze jej tedy označit za ryze autora hard SF, ale spíše soft SF a spekulativní fikce. Bradburyho povídky proto vycházely většinou v jiných pulpových magazínech, než byl slavný *Astounding science fiction* Campbella. Přesto dokázal dosáhnout značné čtenářské obliby především díky sci-fi románu *451 stupňů Fahrenheita* či fantasy románu *Tudy přijde něco zlého*. Značnou část své tvorby také věnoval psaní scénářů a adaptací.²¹

Pozoruhodným autorem, který zahájil svou spisovatelskou kariéru také v 50. letech, byl **Philip K. Dick**. Za svého bouřlivého života (trpěl psychickou nemocí, experimentoval s drogami, pětkrát se oženil) přílišnou popularitou neoplýval, často proto žil v bídě. Do proudu mainstreamové literatury neprorazil ani oceněným románem *Muž z vysokého zámku*, což je příběh alternativní historie, v níž vyhráli nacisté druhou světovou válku. Ve svých dílech vnímá realitu jako něco nedůvěryhodného, jeho hrdinou je často obyčejný jedinec

---

¹⁵ GENČIOVÁ, Miroslava. *Vědeckofantastická literatura: srovnávací žánrová studie*. Vyd.1. Praha: Albatros, 1980, s. 45.

¹⁶ NEFF, Ondřej. s. 119.

¹⁷ The Death of Science Fiction. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:

<http://www.sfwriter.com/rmdeatho.htm>

¹⁸ НЕВСКИЙ, Борис. Твердая научная фантастика. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:

<http://old.mirf.ru/Articles/art2067.htm>

¹⁹ NEFF, Ondřej. s. 266 - 268.

²⁰ Tamtéž, s. 131.

²¹ HALEY, Guy. s. 120 - 121.

s neobyčejnými problémy, čímž předjímá některá témata spisovatelů Nové vlny. Uznání se dočkal až posmrtně.²²

Zatímco v Americe přetrvává Zlatý věk téměř až do začátku 50. let, v Evropě se dostává vědeckofantastická literatura během válečné a poválečné doby do útlumu. Obrození zažívá až s knihami polského spisovatele **Stanisława Lema**. V roce 1965 přichází do britské a americké literatury **hnutí Nová vlna**, prezentovaná M. Moorcockem, J. G. Ballardem, B. W. Aldissem, H. Ellisonem aj., jež působí do konce 70. let. Charakteristická je protichůdnost s názorem Campbella, kdy tito autoři vnášejí do SF prvky experimentu, metafory, surrealismu a spekulace. Chtějí také upřít svou pozornost na civilizaci s jejími problémy a přiblížit se mainstreamové literatuře.²³ Ve stejném roce vychází nejslavnější román science fiction **Franka Herberta**. Legendární *Duna*, oceněná prestižní cenou Nebula, se v následujících desetiletích rozrostla na sérii pěti pokračování.²⁴ Od 80. let vznikají nová hnutí jako například humanistická SF a kyberpunk.²⁵

Ze významných spisovatelů poslední doby můžeme jmenovat například S. E. Kinga, M. B. Sterlinga, Ch. Miévilla či W. Gibsona.

2.2.2. Sovětská a ruská fantastika

Na ruské půdě má fantastika taktéž hluboké kořeny, které sahají až do 2. pol. 18. století k utopii *Cesta do země Ofiru* M. Ščerbatova. Patrnější náznaky pak můžeme najít v 1. pol. 19. století v některých dílech V. Odojevského, V. Čikoleva, S. Kuprina aj.²⁶

Ve spojení s ruskou fantastikou nelze opomenout významného vědce, propagátora vesmírných letů, otce kosmonautiky **Konstantina E. Ciolkovského**. Ten ve svých dílech rozvíjí smělé myšlenky o překonávání zemské gravitace, možnostech dobývání Vesmíru a života v jeho různých koutech či odhalení mimozemské civilizace. V novele *Вне Земли* (čes. *Do Vesmíru*) vydané v roce 1896 popisuje projekt stavby rakety, přichází tedy s myšlenkou cestování Vesmírem pomocí tohoto vynálezu přibližně o 50 let dříve, než byla obecně přijata v západní literatuře.²⁷

Ruská fantastika se na počátku 20. století odlišovala od americké především tím, že v ní byla cítit silná přítomnost komunistické ideologie. Z tehdejších později

---

²² Tamtéž, s. 148 - 149.

²³ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. s. 52 - 53.

²⁴ Tamtéž, s. 261 - 262.

²⁵ Tamtéž, s. 55.

²⁶ Tamtéž, s. 45-47

²⁷ NEFF, Ondřej. s. 75 - 80.

populárních spisovatelů lze jmenovat A. Tolstého, I. Erenburga či **A. Běljajeva**.²⁸ Běljajeva lze považovat za zakladatele ruské fantastiky, proslul především svým vědeckofantastickým románem s prvky hororu *Hlava profesora Dowella*, která je v laboratoři uměle udržována při životě, či románem *Člověk obojživelník*, jehož hlavní hrdina má voperované žraločí žábry.²⁹

Dalším rozdílem oproti západní SF byl zákaz psaní hororové a fantasy literatury v podstatě až do pádu SSSR. Tento výrazný útlum ve vývoji východní SF byl zapříčiněn vydáním tzv. **teorie krajní meze** (rus. теория предела). Tehdejší významný kulturní představitel A. A. Ždanov daným nařízením omezil používání fantastických námětů, které byly příliš nerealizovatelné, fantaskní a v rozporu se sociálním realismem.³⁰ Tato stagnace trvala až do konce 50. let.

Postupně se během 30. let však ukázalo, že nedostatkem vědecko-fantastické literatury trpí především mladí čtenáři. Proto je původní teorie přeměněna na tzv. **teorii nejzazší hranice** (též teorii blízké hranice, rus. фантастика ближнего прицела), kdy bylo částečně povoleno psát v duchu sci-fi, ovšem jen takovým způsobem, který by popularizoval domácí vědu a tehdejší objevy nebo se zabýval tématy vývoje vědy a techniky v nejbližším období.³¹ Díla sice nebyla příliš kvalitní a nebylo jich ani mnoho, z druhé strany však alespoň sci-fi literatura nevymizela úplně. Z tomtoto duchu psal díla například V. I. Němcov.³²

Od roku 1957, tedy v době uvolnění režimu, se východní fantastika dostává na svůj vrchol, zatímco v Americe její zlatý věk končí. Ústředním tématem se stává „boj člověka, vyzbrojeného vědeckými poznatky, technickými vymoženostmi a pevným světonázorovým základem proti živelným a slepým přírodním silám.“³³

Stěžejním se stalo vydání anticipačního románu *Mlhovina na Andromedě I. Jefremova*, který publikoval i několik prací z teorie fantastiky. Své povídky vydávají také i bratři **A. a B. Strugačtí**, v mnohém navazující na Jefremova. Strugačtí dosáhli jednoho z největších úspěchů v oblasti science fiction literatury a očistili ji od břemena propagování vědeckých myšlenek. Dále píše D. Bilenkin, G. Gurevič a spousta jiných.³⁴

Pozornost nakladatelství se od poloviny 60. let upírá také na překlady západní literatury, kdy vznikají celé edice a sborníky světové fantastiky.³⁵ V tomto období

---

²⁸ ЕЛИСЕЕВ, Глеб. Фантастика научная. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FANTASTIKA_NAUCHNAYA.html?page=0,2

²⁹ Александр Беляев. *LiveLib* — сайт о книгах, социальная сеть читателей книг [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <https://www.livelib.ru/author/6064-aleksandr-belyaev>

³⁰ NEFF, Ondřej. s. 160.

³¹ Tamtéž, s. 161 - 162

³² Tamtéž, s. 238 - 239.

³³ GENČIOVÁ, Miroslava. *Vědeckofantastická literatura: srovnávací žánrová studie*. s. 66.

³⁴ NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. s. 56.

³⁵ NEFF, Ondřej. s. 325.

také vzniká humoristická série příběhů o městečku Guslaru **Kira Bulyčova**.³⁶ Na konci 70. let přichází tvrdá cenzura a izolace od západní literatury, problém vydávat své knihy měli dokonce i již zmiňovaní populární Strugačtí. Na přelomu 80. a 90. let již vydavatelé upřednostňovali zahraniční (v první řadě americkou) SF před domácí.³⁷

Je nutné se také zmínit o specifickém oddílu sci-fi literatury, která je určena mladým čtenářům. Jedná se o **vědecko-fantastickou prózu pro děti a dospívající**, ve které dochází ke kombinaci prvků sci-fi, dobrodružné literatury a pohádky. Ústřední postavou pak také bývá právě dětský hrdina. Z hlavních představitelů těchto děl lze jmenovat N. Nosova a jeho spíše pohádkovou sérii o Neznámkovi či již výše zmiňovaného K. Bulyčova s příběhy o Alisi (Alence) Selezněvové.³⁸

V současné době můžeme mezi nejznámější rusky píšící autory SF zařadit S. Lukjaněnka (hojně překládán i do češtiny), V. Vasiljeva, N. Perumova, G. Oldiho aj.

3 Umělecký překlad

3.1. Teorie překladu jako vědní disciplína

Přestože kořeny překladatelské profese sahají daleko do minulosti a k problematice překladu se vyjadřovali již autoři v době antiky či středověku (Sv. Jeroným, Maimonides, Dante, Jan Hus), jednalo se tehdy pouze o jednotlivé zobecněné poznámky empirického charakteru, jež vyplývaly z jejich překladatelské praxe.

Teorií se později nezabývaly ani přední světové univerzity v Ženevě, Turíně, Paříži či dalších městech, přestože měly vlastní překladatelské ústavy. Ty se však věnovaly jen praktické překladatelské činnosti. Francouzský teoretik G. Mounin³⁹ poznamenává, že zkoumání překladových operací stálo dlouhou dobu úplně mimo zájem lingvistů či se s ním setkáváme jen velmi okrajově, nedostatečné množství informací o překladu nabízí i různé velké encyklopedie.

Lingvisté začali teorii překladu, dnes nazývanou též **translatologie**, soustavně zkoumat na vědecké úrovni až poměrně nedávno, a to ve 20. století. První takové pokusy můžeme u nás najít v pracích členů Pražské lingvistického kroužku (J. Mukařovský, B. Mathesius).

³⁶ NEFF, Ondřej. s. 353

³⁷ ЕЛИСЕЕВ, Глеб. Фантастика научная. [online]. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FANTASTIKA_NAUCHNAYA.html?page=0,7

³⁸ GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, s. 221.

³⁹ MOUNIN, Georges. *Teoretické problémy překladu*. Praha: Karolinum, 1999, s. 21. ISBN 80-7184-733-X.

V 1. pol. 20. století se odborníci často přeli o to, zda překlad považovat i nadále za operaci literárně-estetickou či lingvistickou. Přestože teorie překladu vycházela z poznatků literární komparatistiky, její vývoj postupně tíhl k nezbytnosti lingvistické analýzy.⁴⁰ Zkušený překladatel **Edmond Cary** vystupuje jako zastánce prvního tvrzení, tedy že „umělecký překlad je operací literární.“⁴¹

Tímto tvrzením se staví proti názoru ruského filologa a překladatele **A. V. Fjodorova**, který zdůrazňuje nutnost považovat překlad především za lingvistickou operaci, neboť „lingvistické hledisko je společné pro zkoumání různých druhů překladového materiálu, dokonce vezmeme-li v potaz specifické rozdíly mezi uměleckou literaturou a jinými druhy textů,“ a dodává také, že „překlad má vždy co dočinění s jazykem, vždy označuje práci na jazyce...“⁴² Daný názor s ním sdílí i kanadští romanisté J. Vinay a J. Darbelnet.

V polovině 20. století většina lingvistů dochází k závěru, že lingvistický a literární přístup se nemusí nutně vylučovat. Naopak je potřeba **komplexního přístupu** k překladu, jenž by sestával z obou výše zmíněných aspektů. Toto tvrzení zastává například G. Mounin⁴³, k podobnému názoru postupně dospěli i mnozí čeští vědci, mezi nimi J. Levý, K. Horálek, B. Ilek.

3.2. Překladatel a jeho práce

Nejprve je nutné věnovat se problematice vymezení samotného pojmu překladu. **Překlad** je polysémantické slovo, můžeme jím jednak označovat činnost překladatele, který dekóduje text v jazyce originálu do jazyka překladu, jednak jím může být označován samotný proces, a také je to výsledek překladatelovy práce, tedy samotný text.⁴⁴

Překlad uměleckého textu (včetně překladu poezie) lze zařadit mezi ty nejobtížnější překladatelské úkoly. Zatímco v překladu odborném, například právním, klademe zásadní důraz na co největší shodu s originálem, tedy na přesnost takového překladu, někdy dokonce téměř na doslovnost, v umělecké literatuře je určitá svoboda vítaná a mnohdy se takovému řešení překladatel nevyhne, jelikož musí přenést duch původního díla do překladu.

---

⁴⁰ KUFNEROVÁ, Zlata. O dnešní teorii překladu. In: KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H, 1994, s. 7. ISBN 80-85787-14-8.

⁴¹ MOUNIN, Georges. s. 24.

⁴² ФЕДОРОВ, А. В. *Основы общей теории перевода: лингвистические проблемы* [online]. 5-е изд. Москва: Филология три, 2002, с. 23 [cit. 2017-11-29]. ISBN 5-94545-014-6. Dostupné z: <https://studfiles.net/preview/1197094/>

⁴³ MOUNIN, Georges. s. 26.

⁴⁴ VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeniye v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, s. 7. ISBN 978-80-244-3417-9.

Práce překladatele, jak ji definoval J. Levý, se skládá ze tří fází. První fázi nazýváme **pochopením předlohy**. Každé umělecké dílo je subjektivním odrazem objektivní skutečnosti, jež závisí na autorově interpretaci. Každý umělecký text má významovou a estetickou hodnotu, kterou by měl překladatel zachovat. Překladatel by měl být především dobrým čtenářem, aby dokázal všechny tyto hodnoty originálu odhalit a následně přenést do překladu. Překladatel musí dílo brát jako celek a pochopit ho nejen po stránce jazykové, ale právě i po estetické, aby odhalil všechny skryté významy a myšlenky autora. Dále přichází **fáze interpretace**, během níž se vytváří překladatelova koncepce a jeho postoj k dílu. Překladatel by však měl být opatrný, aby do díla nevnese příliš subjektivních stanovisek. Jakmile si překladatel ujasní své pojetí předlohy, dostává se k závěrečnému **přestylizování předlohy**. Zejména v této fázi dochází k různým posunům a překladovým transformacím, vyplývajících z asymetrie mezi výchozím a cílovým jazykem zejména po stránce sémantické. Hledání jazykových ekvivalentů je nejpodstatnější část překladatelovy práce, ale není jediná. Na konci jeho úsilí stojí vytvoření samotného textu překladu. Práce překladatele je tak z jedné strany tvůrčí akt, z druhé strany je však cílem jeho práce reprodukce původního díla.⁴⁵

3.3. Ekvivalence překladu

Základním překladatelským oříškem, jež se překladatelé v průběhu staletí snažili rozlousknout, je otázka vztahu textu originálu k jeho překladu. V lingvistickém přístupu budila od 60. let největší zájem s tímto spojená **problematika ekvivalentnosti**, i když opět nedošlo k přesnému vymezení daného pojmu. Vědci se však shodují na tom, že právě dosažení maximální možné míry ekvivalence (rovnocennosti) mezi originálem a překladem by mělo být základním úkolem překladatele a ekvivalence by měla nastat na různých úrovních překladu.

Lingvisté se vypořádali s pojetím ekvivalence každý po svém, můžeme se tedy setkat s různými názvy i děleními. U J. Catforda se objevuje ekvivalence formální, již zaměřuje na porovnání gramatických prostředků obou jazyků. J. I. Recker mluví o stylistické ekvivalenci, G. Jäger pracuje s ekvivalencí komunikační.

Nejpodrobněji rozpracovává danou tematiku **V. N. Komissarov**, který rozlišuje pět úrovní výpověďové ekvivalence: ekvivalence na úrovni cíle komunikace, e. na úrovni popisu situace, e. na úrovni sdělení, e. na úrovni výpovědi, e. na

---

⁴⁵ LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: I. Železný, 1998, s. 44 - 85. ISBN 80-237-3539-x.

úrovni znaku, při níž se dosahuje maximální ho stupně blízkosti obsahu originálu i překladu.⁴⁶

K dané problematice se vyjádřil i **L. S. Barchudarov**⁴⁷, který mluví o ekvivalenci jako o sémantické kategorii a vytváří tři následující typy sémantické ekvivalence mezi lexikálními jednotkami – úplná shoda, částečná shoda, absence shody.

Z výše uvedeného lze vyvodit, že se ekvivalence vztahuje jen na určitou rovinu překladu. Při problematice ekvivalence nesmíme opomenout také objasnit pojem invariant. Barchudarov v díle *Jazyk i perevod* zdůrazňuje, že při „záměně textu z jazyka originálu do jazyka překladu musí být zachován určitý invariant“, jelikož „míra zachování tohoto invariantu určuje míru ekvivalentnosti textu překladu k originálu.“⁴⁸

Invariant je tedy něco, co se v překladu nemění, Barchudarov tím má konkrétně na mysli zachování společného sémantického obsahu v překladu a originálu. V případě, že bychom dva jazykové systémy mohli považovat za izomorfní, překládat bychom mohli bez jakýchkoliv obtíží. Avšak praxe ukazuje, že dva jazyky, a to ani vzájemně příbuzné, nedisponují stejnými jazykovými prostředky.

Nabízí se tedy **otázka o přeložitelnosti** jako základním předpokladu pro všeobecnou existenci překladu. Přeložitelnost je však podle A. Ljudskanova možná, neboť i přes jazykové rozdíly mají lidé společnou realitu kolem sebe, překladatel navíc vždy může pochopit obsah cizího textu a informaci v něm obsaženou má možnost předat prostředky jiného jazyka. Z toho vyplývá, že „překlad nezáleží na předávání jedněch prostředků jinými prostředky, ale ve vystižení funkcí těchto prostředků v systému celku“ a také že „obsah lze přeložit jako celek.“⁴⁹

Tento celek tvoří různé úrovně a jazykové prostředky v nich obsažené mohou mít různé významy, které se konkretizují v závislosti na celku a na funkcích, které musí plnit. Překladatel by tedy měl vždy při své práci pohlížet na originál jako celek, v jeho rámci i mimo něj si ujasnit funkčnost jednotlivých jeho prostředků a na základě toho vybrat v cílovém jazyce takové prostředky, jež budou svým celkovým vyzněním reprodukovat funkčnost prostředků originálu, tedy zachovají jeho ideově smyslovou, estetickou a emocionální funkčnost.

---

⁴⁶ КОМИССАРОВ, В. Н. *Теория перевода (лингвистические аспекты)* [online]. Москва: Высшая школа, 1990, с. 51 - 78 [cit. 2017-11-29]. ISBN 5-06-001057-0. Dostupné z: <https://studfiles.net/preview/2063337/>

⁴⁷ БАРХУДАРОВ, Л. С. *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода* [online]. -. Москва: Международные отношения, 1975, с. 74 - 93. [cit. 2017-11-29]. ISBN 978-5-382-00577-5. Dostupné z: http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml

⁴⁸ БАРХУДАРОВ, Л. С. *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода* [online]. с.9. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml

⁴⁹ LJUDSKANOV, Alexandr. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. s. 141

Proto se postupem času nejvíce lingvistů rozhoduje přistupovat k překladu právě z hlediska tzv. **funkční ekvivalence**, kterou předjímal už J. Catford či E. A. Nida (figuruje u něj pojem dynamické ekvivalence). Z českých lingvistů tento přístup antcipoval J. Levý, který mluví o funkčním hledisku.⁵⁰

Anglistka D. Knittlová objasňuje princip funkční ekvivalence (funkčního přístupu) následovně: „Nezáleží na tom, použijeme-li stejných či jiných jazykových prostředků, ale na tom, aby plnily svou funkci, a to pokud možno po všech stránkách, tedy nejen významově věcné, ale i konotační a pragmatické.“⁵¹

S ekvivalencí je úzce spjata chápání **adekvátnosti**, tedy jakési přiměřenosti, již v minulosti předcházela opozice volného a věrného (přesného, doslovného) překladu. Někteří lingvisté používají adekvátnost (rus. též *полноценность* – plnohodnotnost) v podstatě jako synonymum pro ekvivalenci, tak je tomu například u Fjodorova: „Plnohodnotnost překladu označuje vyčerpávající reprodukci smyslového obsahu originálu a plnohodnotný funkčně-stylistický soulad mezi originálem a překladem.“⁵²

Naopak názor germanistů H. Vermeera a K. Reiss, uvedený v knize Komissarova,⁵³ je protichůdný, jelikož od sebe odlišují adekvátní překlad, tedy odpovídající stanovenému cíli a vztahující se k překladatelskému procesu, a ekvivalentní překlad, jenž se vztahuje k výsledku překladatelského úsilí a označuje funkční shodu výchozího a přeloženého textu.

J. Vilikovský shrnuje vzájemný vztah ekvivalence a adekvátnosti tímto tvrzením: „Připomeneme-li si naši definici překladu jako reprodukce invariantní kontextově relevantní informace se zachováním funkční ekvivalence mezi původním a výsledným textem, shledáme, že pojem funkční ekvivalence v sobě zahrnuje i požadavek a podmínky adekvátnosti. V podstatě můžeme mluvit o ekvivalenci celého textu, to znamená, že se překladovou jednotkou stává celek díla.“⁵⁴

Je tedy víc než zřejmé, že tyto dva pojmy jsou vzájemně neodmyslitelně propojené, ať už je považujeme za synonymní či nikoliv.

3.4. Překladové transformace

Aby se překladateli podařilo dosáhnout co největší míry ekvivalence a adekvátnosti mezi výchozím a cílovým textem, nevyhne se při své práci použití

⁵⁰ LEVÝ, Jiří. s. 41 - 42.

⁵¹ KNITTOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, s. 6. ISBN 80-244-0143-6.

⁵² ФЕДОРОВ, А. В. с. 173

⁵³ КОМИССАРОВ, В. Н. *Общая теория перевода* [online]. Москва: ЧеРо, 1999, с. 82. [cit. 2017-12-04]. ISBN 5-88983-013-9. Dostupné z: http://pnu.edu.ru/media/filer_public/2013/04/12/komissarov.pdf

⁵⁴ VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002, s. 86. ISBN 80-237-3670-1.

překladových transformací. Takovou transformací rozumíme „překladovou operaci, při níž se překládaná jednotka výchozího jazyka v cílovém jazyce změni ve formálně jinou jednotku (transform) při zachování obecního invariantu obsahu.⁵⁵

Podle Vysloužilové je možné transformace rozdělit na tři základní typy – lexikální, gramatické a lexikálně-gramatické. Mezi **lexikální transformace** patří transkripce, transliterace, kalkování, konkretizace, generalizace a modulace. Ke **gramatickým transformacím** lze zařadit syntaktické záměny (rozčlenění větné konstrukce, spojení několika konstrukcí v celek, syntaktické kondenzace), dále záměny slovních tvarů, slovnědruhové a větněčlenské záměny, multiverbizaci, univerbizaci, změnu gramatického statusu větných konstrukcí, změny slovosledu. Skupinu **lexikálně-gramatických transformací** tvoří užití překladu antonymického či opisného a metoda kompenzace.⁵⁶

3.5. Komunikační a pragmatický aspekt překladu

Při dalším bádání vědci dospěli k názoru, že překládání je příliš složitá operace, aby bylo použití lingvistických a literárních metod dostatečné, proto začínají hledat další možnosti, které by jim posloužily ke komplexní analýze. Vzniká celá řada modelů překladatelské činnosti, například model transformační, sémantický, situační, dynamický a jiné, dnes jsou však všechny tyto zmiňované překonány.

Současnou nejvíce přijímanou možností se jeví nahlížení na překlad **z hlediska teorie komunikace.** V ní je proces překladu považován za činnost komunikační a přeložený text vystupuje v roli komunikátu, nejedná se tedy jen o prostou záměnu jazykových kódů. S tím je spojena i orientace na funkci cílového textu v konkrétním období, kultuře a určitém komunikačním kontextu. Překlad je komunikací druhotnou, která se stává součástí jiné komunikační situace, neboť odesílatel informace a její příjemce nemluví stejným jazykovým kódem, vstupuje tedy mezi ně překladatel v roli zprostředkovatele.^{57 58 59}

Jak uvádí Milan Hrdlička, komunikační přístup k překladu rozděluje badatele na dvě skupiny, které rozdílně přistupují k požadavku stejného komunikačního účinku a identických funkcí originálu a překladu. Na dodržení tohoto požadavku

⁵⁵ VYSLOUŽILOVÁ, Eva a Milena MACHALOVÁ. *Cvičebnice překladu pro rusisty: politika, ekonomika.* Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, s. 9. ISBN 978-80-244-2854-3.

⁵⁶ VYSLOUŽILOVÁ, Eva a Milena MACHALOVÁ, s. 9-12

⁵⁷ KUFNEROVÁ, Zlata. s. 7 - 8.

⁵⁸ HRDLIČKA, Milan. *Literární překlad a komunikace: k problematice zaměření uměleckého překladu na čtenáře.* Praha: Karolinum, 1997, s. 10 - 14. ISBN 80-858-9922-1.

⁵⁹ LJUDSKANOV, Alexandr. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. s. 134-136

trvá například E. A. Nida či A. Ljudskanov, naopak Hrdlička i Komissarov se domnívají, že je tento požadavek nereálný či dokonce nesprávný.⁶⁰

Neméně důležité je zachovat také **aspekt pragmatický**, na něž se zaměřovali především představitelé lipské školy. V překladu je totiž nutné kromě denotační a konotační složky předat i složku pragmatickou, která se zabývá vztahem mezi jazykovým výrazem a účastníky komunikační události. Odesílatel má vždy na výběr, jaká informace bude řečena přímo a jakou lze vyvodit z kontextu, který by měl příjemce znát. Je nutné však mít na paměti, že tito účastníci nemusí mít vždy stejné zkušenosti a úroveň znalosti okolního světa se u nich může lišit. Při překladu proto dochází k zohlednění tohoto faktu a následně **k pragmatické adaptaci** originálu, jelikož v překladu nejde jen o převod mezi dvěma jazyky, ale též mezi dvěma kulturami.⁶¹

4 Román *Astrovanka* z literárně-estetického pohledu

4.1. Výběr vhodného titulu pro překlad

Krátce bychom se chtěli zmínit o tom, jak jsme přistupovali k výběru knihy. Od začátku jsme měli poměrně jasnou představu, že si ze široké nabídky fantastiky vybereme cestu science fiction, konkrétně podžánr hard SF. S tímto rozhodnutím jsme se vrhli do hledání vhodného díla. K tomu nám skvěle posloužila databáze na stránkách *FantLabu*⁶², která se specializuje na vědeckofantastickou tvorbu v celém širokém spektru tohoto žánru. Vyfiltrovali jsme si zde všechna díla odpovídající našim kritériím a pustili se do pročitání anotací a ratingů. Podmínkou také bylo, aby dílo nebylo přeloženo do češtiny.

Prvotní záměr vybrat ucelený text kratšího rozsahu (povídka či novela) nebyl nakonec realizován, protože vyhovující díla byla buď příliš krátká nebo nám připadala nezajímavá. Výběr tedy nakonec padl na román *Astrovanka* Nikolaje Gorkavého, jenž si získal naši pozornost nejen anotací, ale také poměrně vysokým hodnocením⁶³. Bezespornou výhodou pro nás také bylo, že se autor k šíření románu staví otevřeně a celý text poskytuje v elektronické verzi⁶⁴.

---

⁶⁰ HRDLIČKA, Milan. s. 5 - 6

⁶¹ БАРХУДАРОВ, Л. С. *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода* [online]. c.125-132. [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: http://samlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml

⁶² *Лаборатория фантастики* [online]: Алексей Львов, ©2005-2017 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <https://fantlab.ru/>

⁶³ viz <https://fantlab.ru/work116159/details>

⁶⁴ viz <https://fantlab.ru/work116159/read>

4.2. Život a dílo Nikolaje Gorkavého

Nikolaj Nikolajevič Gorkavyj je ruský astrofyzik, spisovatel a doktor fyzikálně-matematických věd. Uměleckou literaturu píše pod pseudonymem. Narodil se 7. března 1959 v Čeljabinsku. Studoval na katedře teoretické fyziky na Čeljabinské státní univerzitě. Poté pokračoval v doktorském studiu na Ústavu aplikované astronomie při Ruské akademii věd v Moskvě. Dále pracoval 12 let v krymské Simeizské observatoři. Za své objevy týkající se oběžnic Uranu byl oceněn v roce 1989 Státní cenou SSSR v oblasti astrofyziky, dokonce byl jedním z nejmladších laureátů. V roce 1990 získal titul doktora fyzikálně-matematických věd. Roku 1998 se autor přestěhoval do USA, kam byl pozván Americkou akademií věd, aby pracoval pro NASA. V současné době pracuje jako ředitel v Greenwich Institute for Science and Technology.

Gorkavyj se v první řadě věnuje vědecké profesi, takže jádro jeho tvorby tvoří především odborné statě a články. V roli spoluautora se podílel na vydání několika vědeckých publikací jako například *Физика планетных колец и их резонансное взаимодействие со спутниками (1994)* nebo na vydání vědecko-populárního svazku o astronomii, který je součástí *Velké dětské encyklopedie (2009)*.

Poté v letech 2008 - 2010 postupně vznikala **trilogie pro dospívající** *Астровитянка, Теория катастрофы а Возвращение Астровитянки*. První kniha ze série získala v roce 2009 ruské literární ocenění *Странник*, jež uděluje porota složená ze známých spisovatelů sci-fi (mezi nimiž je i například velice oblíbený S. Lukjaněnko). Trilogie byla o rok později taktéž oceněna v kategorii za nejlepší obraz ženské literární postavy v díle fantastiky.

Od roku 2013 vychází časopisecky či ve sbornících jeho pohádky pro děti z cyklu *Научные сказки*, kterých je dodnes asi okolo padesáti. Jeho díla se těší velké čtenářské oblibě, což dokazuje i vysoké hodnocení v různých ratingích, srovnatelné například s úspěchy již zmiňovaného S. Lukjaněnka. Jak již však bylo řečeno v úvodu, český čtenář si žádnou z knih nemůže přečíst, jelikož zatím nic z autorovy tvorby nebylo do češtiny přeloženo.

Zajímavostí je, že jméno Gorkavého nese asteroid č. 4654, objevený astronomem N. S. Černých.

4.3. Román Astrovanka

S myšlenkou napsat vlastní populárně naučnou knihu si Gorkavyj pohrával již v 90. letech 20. století. Definitivně se jí pak rozhodl realizovat v roce 2004, kdy

začal na trilogii pracovat. O rok později vznikl rukopis prvního dílu pod názvem *Девочка с хрустальными волосами*. Gorkavyj se však v počátcích setkal s odmítnutím více než dvou desítek vydavatelství, kterým trilogie přidala příliš vědecká. Nakonec byla kniha vydána moskevskou vydavatelskou skupinou АСТ.

Tento román můžeme bezpochyby zařadit ke sci-fi literatuře, konkrétně nese znaky hard SF, neboť v něm autor používá typické prvky pro daný podžánr – využívá svých osobních zkušeností z oblasti fyziky a astronomie, opírá se o vlastní vědecké objevy a prognózy a také zde popisuje nové technologie.

Zároveň však můžeme knihu přiřadit k vědecko-populární literatuře pro mládež. *Astrovanka* je primárně cílena na mladé čtenáře ve věku 11 - 15 let, přesto si svým příběhem získala i velké procento dospělých příznivců.⁶⁵

4.3.1. Výstavba textu a jazyk

Z formální stránky kniha obsahuje vedle předmluvy, věnování a doslovu devatenáct kapitol. Vydání, se kterým jsme pracovali, neobsahuje ilustrace, některé pozdější verze však ilustrace mají.

Bez povšimnutí čtenáře určitě nezůstane zajímavá vnitřní výstavba textu. Je možné konstatovat, že vědeckofantastická literatura se již ze své podstaty nachází na pomyslném pomezí mezi vědou a uměleckou literaturou. Při čtení *Astrovanky* lze vysledovat tendenci, kdy vyprávěcí části kapitol plné živých dialogů jsou hojně prokládány a kombinovány s vědeckými pasážemi, jež jsou naopak charakteristické svou strohostí, odborností a nasycením odbornou terminologií z oblasti fyziky, matematiky či astronomie. Právě tento autorův nesourodý styl negativně hodnotí ve své recenzi nejen Sergej Lukjaněnko.⁶⁶ Autor se však již dříve na svém blogu vyjádřil, že si je vědom svých stylistických nedostatků, které jsou patrně zapříčiněny jeho primární vědeckou profesí.⁶⁷

Časová posloupnost vyprávění je chronologická bez výraznějších odboček. Vyprávění probíhá v er-formě s výjimkou předmluvy, kde je použita ich-forma. Dílo je napsáno spisovnou ruštinou, vedle již zmíněné terminologie se hojně vyskytují také anglicismy a neologismy, v dialozích je pak možné setkat se s frazeologickými výrazy. Autor dává přednost spíše delším souvětím, mnohdy využívá pro zpřehlednění i grafického rozdělení pomocí dvojteček nebo pomlček.

---

⁶⁵ DON_BEAVER. «Астровитянка» среди детей и подростков. In: *LiveJournal* [online]. San Francisco: LiveJournal, ©1999-2017 [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://don-beaver.livejournal.com/6546.html>

⁶⁶ ЛУКЪЯНЕНКО, Сергей. Девочка, с которой уже все случилось... *Mixnews.lv.*: *Новости Латвии и мира* [online [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: http://www.mixnews.lv/ru/opinions/462_sergej-lukyanenko/507_devo4ka-s-kotoroj-vse-uzhe-slu4ilos/

⁶⁷ DON_BEAVER. «Астровитянка» улетает. In: *LiveJournal* [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://don-beaver.livejournal.com/4663.html>

4.3.2. Téma a motivy v díle

Ústředním tématem celé trilogie je odhalení identity pronásledovatele hlavní hrdinky Nikki a následný boj s ním, tedy jakýsi pomyslný boj „dobra se zlem“ ve jménu záchrany celého světa.

Z vědecko-fantastických motivů můžeme vysledovat tři následující okruhy. Patří mezi ně **technickovědecké objevy a výdobytky**, konkrétně soužití člověka s umělou inteligencí, projevující se ve vztahu Nikki a superpočítače Robbieho či zneužití robota proti lidské bytosti.

Také je zde patrný prvek **života v daleké budoucnosti**. V neposlední řadě je zde přítomný i námět samotného **vesmíru**, konkrétně zpracovaný v motivech osidlování jiných planet a asteroidů, života na těchto objektech nebo v možnostech cestování vesmírem.

4.3.3. Inspirace v jiných dílech

Při čtení románu si nelze nevšimnout, že se autor očividně inspiroval v jiných dílech. Nejčastěji jsou v této spojitosti uváděna následující díla: fantasy **série o Harry Potterovi** od **J. K. Rowlingové**, vědecko-fantastický dobrodružný **cyklus** knih pro děti **o Alise** (Alence) **Kira Bulyčova**, vědecko-fantastický **román Špunt bratrů Strugackých** a také tvorba **R. A. Heinleina** (především román *Občan galaxie*). Pokusíme se nyní nastínit, v čem konkrétně může být podobnost s těmito díly a autory spatřována.

Série o Harry Potterovi i trilogie s Nikki jsou knihy vyprávějící o dospívání. S Harrym má hlavní protagonistka Nicole na první pohled mnohé společné. Oba dva jsou si blízcí věkem (Harrymu je na začátku knih 11 let, Nikki o dva více). Oba také přežili jako malí útok, při kterém zemřeli jejich rodiče, a i nadále jsou někým v jejich životech pronásledováni s jediným cílem je zabít. Nikki i Harry se dostávají do škol, které jim poskytují relativní ochranu. Vědecká Einsteinova škola funguje na velmi podobných principech, jako Škola čar a kouzel v Bradavicích, počínaje existencí čtyř studentských kolejí, přes tradici rozdělávání studentů pomocí klobouku až po školní sportovní turnaje v jakési létající honěné, velmi podobné potterovskému famfrpálu. Dále také mohou studenti Einsteinovy školy navštěvovat nedalekou vesničku Schrödinger (v originále *Шрёдингер*), stejně jako bradavičtí studenti Prasinky.

Takových analogií nalezneme mezi těmito dvěma knihami mnoho, S. Lukjaněnko dokonce ve své recenzi hovoří o „děsivé a zbytečné potterovštině.“⁶⁸ Sám Gorkavý na svém blogu v LiveJournal přiznává, že se některými prvky

---

⁶⁸ ЛУКЪЯНЕНКО, Сергей. Девочка, с которой уже все случилось...[online].[cit. 2017-12-05]. Dostupné z: http://www.mixnews.lv/ru/opinions/462_sergej-lukyanenko/507_devo4ka-s-kotoroj-vse-uzhe-slu4ilos/

u Rowlingové inspiroval či je dokonce přebral v nezměněné formě.⁶⁹ Zároveň se však nejednou vyjádřil, že jeho dílo je zamýšleno jako vědecko-fantastická antiteze k fantasy prostředí Pottera⁷⁰, což autor bezesporu dodržel.

Astrovanku a **Dobrodružství Alisy** pojí především výběr hlavní postavy. Nikki i Alisa mají opět přibližně stejný věk, jejich rodiče jsou vědci. Za své nejlepší kamarády si vybraly chlapce – Jerryho a Pašku. Hrdinky jsou velmi dobrodružné povahy, jsou zvědavé, chytré a překvapují okolí svou spontánností. Podobnost nalezneme i v jejich zevnějšku díky světlým vlasům. Dobrodružství obou dívek se odehrává v daleké budoucnosti, i když je od sebe dělí zhruba 100 let. Tyto knihy jsou si také blízké žánrově, neboť je můžeme zařadit k vědecko-fantastické literatuře pro děti a dospívající.

Se **Špuntem** se knihy překrývají v rovině děje, kdy je přítomen prvek neznámé příčiny smrti rodičů a nalezení rozbité kosmické lodě, v níž je vždy objeveno dítě, nazývané kosmickým Mauglím. Obě dané knihy také spojuje užití prvků typických pro sci-fi literaturu.

R. A. Heinleina lze označit za jednoho z nejpopulárnějších amerických spisovatelů sci-fi, který mimo jiné proslul vědecko-fantastickými knihami pro mládež. Heinlein je také jedním z oblíbených autorů Gorkavého.⁷¹ Oba autory opět spojuje jednak postava mladého schopného hrdiny (v románu *Občan galaxie* ním je Thorby) a také tíhnutí k tématice hard SF.

4.3.4. Prostor a čas

Děj knihy se odehrává v daleké budoucnosti kolem roku 2252, což je dalším důkazem o příslušnosti románu k linii sci-fi. Lidstvo dosáhlo takového pokroku, že je nyní možné žít nejen na Zemi, ale i na Měsíci, Marsu, různých asteroidech, kosmických stanicích i v jiných částech Sluneční soustavy. Celý svět je v rukou královských dynastií, která jsou jmenována Prezidentem Královského klubu za podmínky, že jejich jmění přesahuje sto miliard zlatých.

4.3.5. Hlavní hrdinové

Hlavní hrdinkou knihy je mladá a odvážná **Nikki Greenwich**, jak však uvedl sám autor v jednom rozhovoru pro ruský tisk *Взгляд*, původně měl být hlavní

⁶⁹ DON_BEAVER. «Астровитянка» улетает. In: *LiveJournal* [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <http://don-beaver.livejournal.com/4663.html>

⁷⁰ Tamtéž, a také viz БУРМИСТРОВА, Юлия. Николай Горькавый: «Интеллект важнее нефти». *Взгляд: Деловая газета* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://vz.ru/culture/2008/9/17/208712.html>

⁷¹ ВАЛЕРЬЕВИЧ, П. К. Off-line интервью с Николаем Горькавым. *Лаборатория фантастики* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.fantlab.ru/article479>

postavou chlapec, nakonec se ale rozhodl, že „stačilo, aby jenom chlapci zachraňovali svět.“⁷²

Nikki je třináctiletá dívka s průhlednými vlasy, která dokázala sama přežít na asteroidu po smrti svých rodičů. V přežití jí pomáhal superpočítač s čipem A10, kterého pojmenuje Robbie. Právě on je zřejmě důvodem, proč je dívka v neustálém ohrožení života. Tím, že Nikki dlouho žila v izolaci mimo civilizaci, chová se v některých situacích příliš otevřeně, upřímně a spontánně. Je cílevědomá, odhodlaná a velmi bystrá.

Druhá klíčová postava se jmenuje **Jerry Walker**. Spolu s Nikki se seznamují v Měsíční nemocnici. Jerry je taktéž sirotek, mezi jeho zájmy patří elektronika, matematika a robotika, dokonce dokáže pro Nikki vymyslet několik užitečných přístrojů. K dívce chová od prvního momentu velký obdiv, nemá však dostatek odvahy se přiznat, ale je připraven ji oddaně kamkoliv následovat.

Neméně důležitá je také osobnost prince **Ditbita třetího**. Ditbit je následníkem trůnu dynastie Ditbitů, velmi bohaté a vlivné rodiny. Poprvé se s Nikki setkávají u přijímacích zkoušek na Einsteinovu školu. Přesto, že má Ditbit zřejmě své vítězství podplacené, Nikki mu nakonec jeho prvenství přebírá, čímž si ho značně znepřátelí.

4.3.6. Stručný děj

V předmluvě se dozvídáme, že Nikki žila společně se svou rodinou na asteroidu, na její rodinu byl však spáchán atentát, při němž zahynou její rodiče. Dívce se podaří přežít jen díky tomu, že její zlomený obratel nahradí supervýkonný počítač Robbie. S tímto počítačem je navždy spojená, při odpojení by jí hrozila smrt, proto jej nosí všude s sebou v batohu. Osamocenou Nikki objeví na asteroidu skupina astronautů, kteří ji s sebou odváží do Měsíční nemocnice, kde čeká na přijetí do dětského domova. Aby si zvykla na nové gravitační pole, musí nějaký čas jezdit na invalidním vozíčku. Jerry se do Nikki od první chvíle zamiluje a rozhodne se jí nadále pomáhat a dělat ochránce.

V nemocnici dochází k prvnímu neúspěšnému pokusu o zabití Nikki od jejího přestěhování z asteroidu, a to přes přeprogramovaného robota. Hrdinové se tedy rozhodnou připravit na nelehkou přijímací zkoušku na prestižní a velmi drahou Einsteinovu školu, která by jim zaručila větší bezpečí. O této události podobně vypovídá přeložená kapitola Zkouška.

Oběma se nakonec podaří na tuto školu dostat, Nikki se dokonce umístí na prvním místě. Avšak ani zde není Nikki v naprostém bezpečí a při dalším pokusu

---

⁷² БУРМИСТРОВА, Юлия. Николай Горькавый: «Интеллект важнее нефти». *Взгляд: Деловая газета* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://vz.ru/culture/2008/9/17/208712.html>

o její zabití v době výletu do nedalekého městečka je pachatel téměř úspěšný, jelikož se mu podaří zničit Robbieho. Naštěstí díky Jerryho znalostem a jeho včasném zásahu Nikki přežívá a společně se rozhodnou aktivně připravit na boj s nepřítelem. Kdo jím je se čtenář dozvídá až v dalších dílech trilogie.

5 Překlad

5.1. Krátce o práci na překladu

Jak už bylo zmíněno výše, v této práci se objeví překlad pouze vybrané části románu. Každý překladatel však musí před zahájením své práce pochopit dílo v celé jeho šíři. I v našem případě proto bylo nezbytné nejprve pozorně přečíst daný román jako celek. Následovalo druhé čtení, při kterém došlo k výběru vhodných kapitol. Zároveň jsme si již také všimli konkrétních překladatelských problémů a specifických rysů vědeckofantastické literatury. V případě kapitoly Zkouška bylo také potřeba obrátit pozornost na fakt, že většina kapitoly je tvořena dialogem mezi komentátory. Tento dialogický charakter pak bylo nutné zohlednit při překladu, protože se zde objevovaly hovorové prvky jazyka. Poté vznikla první verze překladu, následovaná revizí a dalším čtením. Mezi druhou a finální verzí překladu následoval časový odstup pro lepší zhodnocení našich řešení.

Překlad probíhal s pomocí překladatelského programu MemoQ. Jeho nespornou výhodou se jeví možnost členit text na segmenty (v našem případě věty), takže nemůže dojít k přeskočení jakéhokoliv úseku. Dále program umožňuje sjednotit opakující se terminologii či formu jmen, také omezuje možnost chyb při přepisu číselných údajů. Při práci byly použity jak internetové, tak knižní slovníky, mezi nimi lze jmenovat: *online slovník Lingea*, *Rusko-český slovník nakladatelství Leda*, *Rusko-český frazeologický slovník prof. Stěpanové* aj.

Využívali jsme také vyhledávání hesel prostřednictvím webu *Akademik* (<https://dic.academic.ru/>), s terminologií nám pomohla například *Wikipedie* či *Google Translate*. Nespornou výhodou pro nás také byla spolupráce se samotným autorem (prostřednictvím emailové korespondence), na něhož jsme se mohli v případě pochyb obrátit. Správnost některých gramatických tvarů byla ověřována v *Internetové jazykové příručce* (<http://prirucka.ujc.cas.cz/>) nebo na portálu o českém jazyce <https://www.nechybujte.cz/>.

5.2. Předmluva

Je pološero. Kávovar příjemně syčí a do taktu mu tiše povrzává kůží obité křeslo, na kterém se ráda houpá Susan. Na monitoru se proplétají spektrální křivky kamenné planety, jejíž půlměsíc, zářící v polosvitu, se už do širokého

okna kabiny nevešel. Susaniny ruce, osvětlené blikajícími světýlky, kouzlí nad přístrojovým panelem, zatímco já lenoším a prohlížím si ji z profilu, její bujnou kštici temné barvy, ve které probleskuje nečekaně pestrý pramínek kaštanových, zrzavých a dokonce i světlých vlasů...

V reproduktoru něco zašustilo a zapískalo a najednou v něm tenký dětský hlásek začal zpívat zábavnou písničku... — možná, že nějaké rozpočítadlo?

Lezla koza
podle voza.
Dup dup nožkama,
naberu tě rožkama!

Máma Susan k tomu překvapeně dodala:

„Takový skvost slyším úplně poprvé!”

„To já taky,” odpověděl jsem. „Kde jenom ta Nikki vyhrabává takové starožitnosti?”

„Ivane,” řekla Susan, aniž by otočila hlavu. „Podle východního času budeme na mysu Canaveral v pátek v poledne. Do čeho se pustíme nejdřív?”

Ivan – to jsem já.

„To si vyber ty sama: musíme odevzdat loď, okamžitě znovuotevřít dům a sesmolit dlouhou hlášku ze všech šedesáti měsíců v terénu.”

„Fuj, to je teda hnus!” odfrkla si Susan. „Spíš to vidím takto: všechny naléhavé záležitosti dáme na hromádku, ve které nahoře uděláme dolík. Pak si do něj odplivneme a pomaloučku, potichoučku se vykrademe za dveře a do auta. A za hodinu už si pronajímáme pokoj v hotelu Hilton s výhledem na záliv – stejně tak jako posledně – a šup do vody! Vlny voní tropickým podnebím, teplý vítr odnáší písek a život se před očima stává krásnějším...”

„Geniální!”

„Večer trávíme v restauraci na terase, která je zastřešená palmovými listy. Krvavý steak přímo z grilu, k tomu slaný mořský vánek a ledově vychlazené suché víno. Potom se vzájemně podpíráme a jdeme nahoru do pokoje, který je osvětlen jenom svitem Měsíce, příbojem a...”

„Jéé, dál už nemusíš nic říkat!”

„...a otevřenými balkonovými dveřmi šumí moře, mává na nás dlouhými závěsy, přímo z postele jsou vidět bílí beránci plující po obloze noční bouří...Ráno pijeme kávu na lodžii, která je plná slunce, větru a křiku racků ze zálivu Tampa Bay. Bože můj! Všechny ty dlouhé roky strávené na Marsu jsem tolik snila o návratu k našemu moři...”

Susan přimhouřila oči a v řasách se jí dokonce něco zatřpytilo.

„Hlavu vzhůru, Susan, zůstává už jen týden letu! Pak dostaneš moře – s racky i pelikány!” Ze soucitu mě začalo štípat v krku. „A já zatím přinesu kávičku mému udatnému kapitánovi...”

Susan si vzápětí smutně povzdechla:

„Vezmi ten zelený hrnek, je v něm silnější magnet.”

Přinesl jsem kávu, přidělal hrnek magnetem k panelu a něžně jsem políbil svoji unavenou pilotující dušinku, nejdříve na temeno a poté na krk. Susan rychle jednou rukou objala moji hlavu a vlepila mi pořádnou pusku na neoholenou tvář. Ach, Ganymede! Jak jen dokáže tato žena vždycky tak úžasně vonět?...

„Navigátore, na vaše drahocenná měření zbývají dvě minuty, pak začínáme orbitální manévr. Prolétneme po tečně, takže ještě uděláme kvalitní sken povrchu,“ řekla Susan s navracenou panovačností velitele.

Takový úspěšný den – cestou domů náhodou zpozorovat asteroid typu M se dvěma měsíci. Takového sympaťáka jsme nedokázali objevit během všech padesáti výprav do Hlavního pásu...a najednou – na jeho samém kraji, tak blízko ke Slunci...pomyslel jsem si znovu s nadšením a sedl si do křesla. Nellie bude radostí bez sebe, takový triumf...

„Měli jsme se přece jenom ohlásit na základně,“ vzbouřila se ve mně loajalita.

„Co blbneš, ty neznáš doktora Puffa?“ zeptala se Susan. „Začne takové úřadování – plány, ujednání, schválení...a tvůj trojitý asteroid proletí kolem a zamává ti šátečkem na rozloučenou. Vždyť my na něm ani nepřistaneme, jenom se těsně přiblížíme...Třicet vteřin do začátku manévru. Připásal jsi Nikki?“

„Jasně, že jo.“

Podíval jsem se na boční monitor. Naše děvčátko koťátko sedělo v křesle s vysokým opěradlem a něco si kreslilo.

„Deset sekund...pět...“

V tom ve vzduchu vznikla podivná vibrace. Rychle zesílila a přešla v nepatrné hučení. Dostal jsem opravdový strach:

„K čertu! Co to je?“

„Nevím!“ vykřikla zmateně Susan.

Hučení se změnilo na nesnesitelné kvílení a bodavou bolest v uších. V ústech mě zahryzala kovová pachuť. V přístrojové desce i nástěnných panelech zuřivě zapraskalo a zajiskřilo. Kontrolní indikátory začaly zhasínat po celých sektorech. Susan se horečně snažila něco udělat, aby uvedla věci do pořádku, ale všechno bylo marné: z desky zmizela světýlka palubního počítače, pak zhasly kontrolky všech motorů i reaktoru. Všechno světlo v kabině zhaslo, dokonce i havarijní osvětlení na baterie! Jiskření ve stěnách s hlasitým praskotem také ustalo: během několika sekund se z živého teplého korábu stala neovladatelná hrouda kovu. Kabina byla osvětlena pouze chladným světlem z asteroidu a kraj jeho širokého šedého srpku mířil na naši bezmocnou vesmírnou loď, která nestihla udělat otočku. Děs a hrůza!

„Nikki!“ Vyskočil jsem a rozrazil dveře vedoucí do obytného úseku, ale oválný ocelový poklop ležel nehnutě jako přivařená deska či dvířka zakódovaného trezoru.

„Udělej něco, Ivane, PROSTĚ NĚCO UDĚLEJ!“ zakřičela pronikavým hlasem Susan a pevně se chytla nefungujícího přístrojového panelu, ale k průhledné stěně kabiny se hladce a nemilosrdně blížily hroty skal asteroidu.

Bez váhání jsem Susan vytrhl z kapitánského křesla a odhodil ji k poklopu. V tom okamžiku jeden z hrotů drtivě narazil do neprůstřelného skla. Sklo s rachotem prasklo, vysypalo se dovnitř kosmické lodi jako prasklá bublina a trhlinami hlasitě zavyl unikající vzduch. Hrnek se odtrhl od přístrojového panelu a zamířil do tlamy šedé kamenné obludy, která lezla dovnitř kabiny skrz oblaka prachu. Káva vyšplíchl a začala vřít v řídké atmosféře. Ovšem tato surrealistická hrůza událostí mě nemohla vylekat – byl jsem totiž příliš zaměstnán tím, že jsem ručně vytahoval ze stěny desku hermetické přepážky. Moje svaly praskaly a s bolestivým lusknutím se mi trhaly vazy. Susan mi ze všech sil pomáhala nás zatarasit před bestii. Ozval se vzdálený dětský pláč, který se najednou změnil v hrůzný výskot. Deska se spojila se stěnou: ŘACH! Podařilo se!

V následujícím okamžiku se tlustá ocelová zábrana napnula jako plachta, na okamžik ztuhla – a práskla mě do obličeje. Ostře mě uhodila vlastní vina:

„Nikki! Susan! Nedokázal jsem to! Nezachránil jsem nás...Ty mizero! Sežer mě a je nech na pokoji!”

Najednou všechno znehybnělo a rychle potemnělo. V této tísnivé mlze se rozléhal zvučný smích Nikki a Susan na mě promluvila laskavým hlasem:

„Ivane...”

Vzteklý mužský řev spolu s ženským křikem byly naráz přerušeny ohlušujícím hřmotem a mrazivým skřípěním rozlamující se vesmírné lodi. Dětský výskot trval o sekundu déle, ale když se unavená obluda prodrala celou kabinou a zlostně narazila kamennou tlamou do pevně zavřeného poklopu, křik okamžitě ustal. Ocelové dveře zavrzaly a ohnuly se, ale vydržely. Za doznívajícího skřípětu kovu obluda neochotně odsunula zaprášenou a zakrvácenou tlamu od poklopu a ztuhla. Rozdrcenou kabinu zaplavila temnota, která se rozlila prázdným korábem, a nastalo ticho.

5.3. Kapitola 5 Zkouška

Jerry spal tak tvrdě, že jej ráno vzbudilo až vytrvalé Nikkiino klepání na dveře. Chlapec se vmžiku probudil – bylo už půl deváté ráno!

Společně rychle posnídali v kantýně a okolní pacienti jim buď přáli hodně úspěchu anebo trousili palčivé posměšky na adresu těchto troufalých uchazečů o studium na Akademii, kde se učí jen zázračné děti multimilionářů. Avšak všichni bez výjimky si pospíchali zabrat místa v hale před velkou obrazovkou, na které bude Hlavní měsíční telekanál vysílat živý přenos ze stadionu a ukazovat nervózní obličeje vedoucích kandidátů.

„Musíš být čarodějka, vyspal jsem se nádherně!” řekl Jerry mezi hltáním soust opečené slaniny s vejci.

„Jistěže!“ Avšak samotná Nikki měla pod očima tmavé kruhy.

„A ty ses vyspala dobře?“

„Docela jo, ale tříměsíční nedostatek spánku za jednu noc nedoženeš.“

Když už nad všemi těmi možnými nepříjemnostmi mávli rukou, Jerryho to vybičovalo k dobré náladě a nesla ho vpřed euforie bezstarostnosti.

„Líbí se mi tvoje kuráž!“ ocenila jeho nadšení Nikki a usmála se na něj.

„Ale co když tu zkoušku přece jenom projedem?“ zasmál se rozrušeně Jerry.

„No, máme ještě můj asteroid, koupíme si bojový laser a ukryjem se tam!“

Oba se tomu zasmáli.

Před dveřmi do Nikkiina pokoje si silně potřásli rukama a řekli si tradiční slova na rozloučenou, kterým ale tak úplně nerozuměli:

„Zlom vaz, Nikki!“

„Jdi k měsíčnímu čertu, Jerry!“

Na stadion, jenž byl zasazen do zaobleného kráteru, proudil tok pestře oblečených diváků. Tento rámusící proud lidí se rozbíjel na menší potůčky a víry, které se rozlévaly po tribunách, drobily se na jednotlivé perličky a navlékaly na řady laviček. Slunce zářilo skrz kupoli a fanoušci, kteří se slétli ze všech koutů Sluneční soustavy, dělali hluk a potili se. Přenosné klimatizační jednotky a ledově vychlazené nápoje šly na dračku. Uprostřed stadionu visela gigantická krychle se čtyřmi stěnami z obrazovek, které byly určené pro přenos podobizen účastníků. Tato telekrychle právě hrála hity poslední sezóny, přičemž Měsíční telekanál patrioticky upřednostňoval místní skupiny. Po okrajích obrazovek běžela řádková reklama, která se také zobrazovala na holografických poutačích na hřišti:

Automobily Lunochod-3000 – desetiletá záruka proti měsíčnímu prachu!

Nemovitosti na Polární riviéře – moře vody a slunce!

Letní móda – ohromující LCD návrhy od Bessa!

Volná pracovní místa v dolech na Marsu – staňte se milionářem za dva roky!

Školáci, kteří přijeli psát test, zaplavili sály a posluchárny Měsíční akademie, té jediné Akademie s velkým A. Všechny ostatní školy na Měsíci byly pouze „akademie“. Ačkoliv skládat zkoušky v posluchárně nebylo tak pohodlné jako doma, existovala domněnka, že tady účastníkům pomáhají samotné stěny školy. A mnozí také celý život snili, že se podívají na legendární Einsteinovu školu, proto v době této zkoušky chyběla již tradičně v sálech Akademie místa pro všechny zájemce.

Dva komentátoři z Měsíčního telekanálu – Jixy a Timothy – mluvili jeden přes druhého o nadcházející zkoušce. Byli to ti nejslavnější televizní moderátoři na Měsíci. Jako obvykle jeden z nich – Jixy – hrál dobráka a optimistu, druhý – Timothy – měl roli zamračeného bručouna. Mimochodem, tyto role odrážely reálné charaktery umělců.

„Sto dvanáct tisíc účastníků!“ zajíkal se radostí Jixy, „to je rekordní počet!“
„Jen si to představ...“ zabručel Timothy, „Akademie každý rok vytváří nový rekord v počtu uchazečů. Ubozí loseři!“

„Absolventy Einsteinovy školy přijímají bez zkoušek na kteroukoliv univerzitu!“ křičel Jixy. „Slyšíte, na kteroukoliv!“

„Za ty peníze, které studenti vráží do Akademie, by se dalo dostudovat deset univerzit,“ poznamenal jízlivě Timothy.

„Devadesát jedna tisíc školáků si nyní dělá pohodlí před speciálními monitory na Zemi, čtyři tisíce na Marsu, dva tisíce jsou rozptýleny po asteroidech, družicích a vesmírných stanicích. A dvanáct tisíc dnes přijelo na zkoušku do Akademie, aby pokoušeli svůj osud a talent!“ hlásil optimista Jixy.

„A proč se hrnuli do sezení v hlučných sálech plných dusna, lepší by bylo sedět doma s luna colou...“ krákorál Timothy.

„Mýlíš se, Timothy, statistika ukazuje, že procentuálně postoupí více těch, kteří skládali zkoušku přímo v samotné Akademii,“ prohlásil Jixy.

„Cha! Statistika! Existuje lež, pak notorická lež a nakonec statistika!“ nenechal se vyvést z míry Timothy.

V tom si Jixy uvědomil: „Slyším nápravu z publika, že mi nyní vychází celkem sto devět tisíc účastníků. Kde mám ty další tři tisíce? Kam jsem je jenom dal? Ááá! No ovšem že, prokletá skleróza! To jsou žáci ze samotného Měsíce, na které nezbyla v Akademii místa. Milí moji, to jste si ale měli pěkně poslat přihlášky dřív! Nejvíce takových měsíčních žáků nastupujících do Einsteinovy školy nyní sedí v Luna City, Chinatownu, dále v New Moscow a Moon Dillí. Hohó! Dokonce tu dnes máme dva účastníky z Měsíční nemocnice!“

„Těm asi fakt šibe, jak vidím,“ ušklíbl se Timothy.

„Tak tedy – zkouška je rozčleněna na tři části, na každou z nich je hodina a půl. Pořadí předmětů bylo určeno v nedávném losování. Všichni jsme sledovali tento slavnostní úkon, kterého se účastnil i samotný Prezident Měsíce a oba finalisté Celoměsíční soutěže krásy. Mohutný Měsíční Tarzan div nezničil losovací osudí, ale Měsíční Venuše letos získala rekord v počtu diváckých sympatií!“ krasořečnil Jixy.

„Mluv k věci,“ napomenul ho zasmušilý Timothy.

„Jo, pořád...losování rozhodlo, že v první části bude blok z fyziky, literatury a chemie, v druhé matematika, biologie a genetika a ve třetí historie, kybernetika a astronomie,“ upřesnil Jixy. „Einsteinova škola se vždy odlišovala svým důrazem na přírodní vědy.“

„V každé části si bude na čem vylámat zuby!“ sýčkoval Timothy.

„Poslední bude test z anglického jazyka, přičemž zkoušející počítač sám určí podle výsledků z prvního bloku, jestli účastníkovi udělí tento zápočet nebo ne.“

„Minulý rok jeden žák z Francie mluvil takovou angličtinou, že ji počítač považoval za ruštinu,“ uchechtl se Tim.

„Jedinou povolenou pomůckou je soupis matematických rovnic, chemických vzorců a schémat genomů, které si mohli dopředu připravit sami účastníci, zkrátka to, co si nelze zapamatovat a také to není potřebné. A dál ještě i přesné

hodnoty různých konstant. Jenom tohle a ani o slovo navíc! Ovšem naši důvtipní účastníci ani víc nepotřebují, není totiž pochyb, že se zde sešli ti nejchytřejší chlapani a dívky ze Sluneční soustavy!” pronesl pateticky Jixy.

„No, to tak! Ti nejinteligentnější...pamatuju si, jak se jeden žák pozastavil nad jednoduchou otázkou o rychlosti umělé družice na kruhové orbitě: Jak to můžu vědět? Vždyť je umělá, jakou rychlostí chce, takovou si i letí!” zachechtal se Timothy.

„Nač vzpomínat staré komické případy...?” řekl vyčítavě Jixy. „Zrovna se přede mnou objevil výběr těch nejznámějších účastníků naší zkoušky...Ha!” zvolal komentátor nadšeně. „V letošním roce je mezi účastníky slavný Ditbit III., mladý princ legendární dynastie Ditbitů. Čistokrevný, jak se tak teď říká, krasavec, sportovec a zázračné dítě. Velmi nadějný mladík.”

„Nejznámější účastníci – to jsou ti, jejichž jména zářila v novinách? V tom případě bychom za ty nejznámější měli považovat sériové vrahy!” poznamenal sarkasticky Timothy.

„Co tě to napadlo, Timothy,” napomenul ho Jixy. „Mnozí účastníci dnešní zkoušky jsou celosvětově známí svým talentem: v letošním roce se do Einsteinovy školy hlásí zlatý laureát Měsíční soutěže o nejlepší literární dílo, princezna Dzintara Šichina, všichni tři medailisté z poslední Olympiády podomácku vyrobených robotů, a taktéž Hao Shon, vítěz Celosvětové matematické olympiády.”

„To je mi ale překvapení!” zachichotal se Timothy při pohledu na seznam účastníků. „Mezi výběrem našich celebrit je i Nikki Greenwich, malá Robinsonka, hvězda našich březnových zpráv. Zajímavé...Že by se fakt naučila číst? A používat klávesnici?”

„Co to plácáš?” poplašeně vyhrkl Jixy. „To není možné! Mauglí z asteroidu se vážně rozhodla zúčastnit přijímaček na Einsteinovu školu? Vždyť do školy nechodila ani jediný den a doteď je v nemocnici!”

„Takže to ona je účastníkem z Měsíční nemocnice!” uvědomil si Timothy. „Vždyť jsem říkal – není zdravá!”

„Myslím, že si jen neuvědomuje, na co si to troufá,” zakroutil hlavou Jixy, „ale stejně, popřejme jí hodně štěstí, a hlavně ať nevěší hlavu, jestli prohraje...”

„Kde vzala tolik peněz? Co když je na tom asteroidu zlatá žíla?” zabručel Timothy.

„Podívejte, už se začíná!” vykřikl znepokojeně Jixy. „Na tribunu vyšel samotný ředitel Akademie, významný profesor Milič, který už čtyřicet let vede Einsteinovu školu.”

„No konečně! Já osobně jsem se už stihl v tom parnu zpotit,” okomentoval ve svém stylu Timothy. „Ti klimatologové pořád neumí správně seřídít klimatizaci na stadionech – spodní řady mrznou v průvanu, zatímco vrchní se smaží jako na pánvičce.”

Profesor Milič s ohromně zježenou šedivou kšticí, oproti které by účes Einsteina připomínal jen skromného ježka, se oslnivě usmíval na kameru:

„Dámy a pánové! Účastníci zkoušky a fanoušci! Hosté Akademie i televizní diváci! Zkouška začíná. Za minutu, kdy hodiny Hlavní věže Einsteinovy školy odbijí desátou, se Vám na obrazovkách objeví první blok otázek a začne přímý přenos z vašich monitorů. Milí účastníci! Vaše odpověď na kteroukoliv z otázek musí obsahovat číslo otázky a končit frází *Odpověď dokončena*, poté ihned zjistíte počet bodů za vaši odpověď a budete moci pokračovat na další otázku. Mějte na paměti, že váš obraz je vysílán přijímací komisi a také do světové telesítě. Vaše body se sčítají ve vrchní části obrazovky, v pravém rohu bude uveden výsledek vítězného uchazeče a v levém rohu – minimální počet bodů vedoucích stovky účastníků. Je nutné se udržet v tomto rozmezí. Jestli bude váš výsledek po ukončení konkurzu nižší než počet bodů vedoucích stovky závodníků, tak jste testem k našemu velkému zklamání neprošli. Žádám vás, abyste nezoufali – je to zkouška, nikoliv ztroskotání lodi.”

Z tribun se ozval nervózní smích rozhozených rodičů.

„V loňském roce bylo nutné získat k přijetí alespoň 1097 bodů, letos se může podle prognóz tato hranice mírně zvýšit. Dokonce však i několik set bodů, které získáte v naší zkoušce, vám otevře dveře k řadě prestižních škol a akademií, takže vaše úsilí věnované přípravě nebude marné. Rodiče a fanoušci musí na účastníky pouze zdáli dohlížet. Mějte ovšem prosím na paměti, že pokud se objeví na monitoru červený signál a uslyšíte bzučák, znamená to, že účastník potřebuje vaši pomoc a pravidla toto dovolují. Ano, i mdloby nejsou bohužel ničím neobvyklým u přijímacích zkoušek. Víte, to kvůli tomu soustředění...No, zdá se, že jsem nic nezapomněl, ač už jsem tak starý, že si pletu pravou ponožku s levou...”

Tribuny nadšeně ocenily ředitelův vtípek.

„Do zahájení zbývá několik málo sekund! Hodně štěstí!”

Rozlehlo se odpalování ohňostroje a nad stadionem se rozzářily hvězdice různobarevných rachejtlí. Krátkou salvu vystřídalo ticho, do kterého hodiny Hlavní věže Akademie desetkrát odbily.

Nikkiin a Jerryho monitory se zapnuly už před projevem profesora Miliče. Zatímco poslouchali jeho úvodní řeč, Nikki pila džus, aby zahнала sucho v ústech, a Jerry se snažil přimět své prsty, aby se mu nad ovládací plochou počítače netřáslly. Monitory zablikaly, objevil se na nich seznam otázek a tlustá nula nahoře na obrazovce. A celý svět najednou přestal existovat pro sto dvanáct tisíc účastníků zkoušky, kteří se dostali do zlomového okamžiku svého života.

Na stadionu Jixy a Timothy bouřlivě vítali první účastníky zobrazené na velké obrazovce, jež se rychle zaplňovala podobiznami těch, kteří stihli odpovědět alespoň na jednu otázku. Obrázky se neustále kvapně přemísťovaly a prohazovaly podle toho, jak se dostávali do hry další žáci.

„Jestli vás zajímají výsledky konkrétních lidí,” vysvětloval divákům a fanouškům Jixy, „nahlaste jejich jména nebo registrační čísla, a pak uvidíte dané účastníky na svých televizích nebo přenosných obrazovkách.”

Timothy zákeřně dodal:

„Nevím teda, jestli můžeme to digitální plátno, které si v Severním sektoru roztáhl podivín v zelené čepici, nazvat přenosným – má několik metrů čtverečních.“

Tribuny zvesela zašuměly.

„Možná, že má mezi účastníky hodně svých známých,“ usmíval se dobrácky Jixy.

„Je třeba se kamarádit s těmi, kteří jsou vidět na velké obrazovce vítězů,“ dodal posměšně Timothy.

„No tak, Timothy, v prvních minutách probíhá na hlavní obrazovce taková rošáda, že tam nikoho nejde poznat...“ uklidňoval kolegu Jixy. „Mimochodem, většina účastníků odpověděla na první otázky bloku z fyziky a seznam vedení se trochu stabilizoval.“

„Vedoucí účastníci jsou různé kvality,“ uchechtl se Timothy. „K první jakosti patří dva nejvýše umístění a Jixy tradičně fandí číslu jedna, zatímco já povzbuzuju druhého v pořadí. Jejich obličej se zobrazují jako ty největší a vedle nich jsou dokonce ukázány jejich odpovědi.“

„Lídrem se stal princ Ditbit!“ zaječel Jixy. „Během prvních pěti minut nasbíral třicet bodů!“

„Druhý je Hao Shon, vítěz matematické olympiády, s dvaceti sedmi body!“ zakřičel stejně hlasitě Timothy. „Do toho, Hao, ukaž tomu čistokrevnému princovi, zač je toho loket!“

„Tuším, že dneska proběhne velmi zajímavý souboj!“ pronesl slavnostně Jixy. „Aby vám neuniklo toto ohromující utkání mladých intelektuálů, zůstaňte s námi na Hlavím měsíčním telekanálu! Jen se podívejte na prince Ditbita! Přesvědčení o své síle a pohrdání nesnáze je vepsáno ve tváři tohoto budoucího světového politika.“

„Hmm...je to opovrhování nesnáze?“ uštěpačně poznamenal Timothy. „Tak, ještě jsem neskončil s rozdělením vedoucích účastníků zkoušky – pod dvěma hlavními portréty můžete vidět velké podobizny žáků z první desítky. A pod nimi, ty menší – to jsou tváře ostatních z první stovky chytrých hlaviček, kteří také mají vysoké šance na přijetí do Akademie.“

„Timothy, zapomněl jsi na Miláčky národa, o něž se diváci nejčastěji zajímají,“ pokáral ho Jixy. „Ty můžete vidět na obrazovce dole. Na tom samém místě jsou také zobrazení účastníci, kteří získali rekordní počet bodů za jednotlivé bloky.“

„Pane jo,“ podivil se Timothy, „ukázala se nám první hrdinka – Nicole Greenwich. Pravdou je, že nezískala zatím ani jeden bod, určitě se teprve učí s klávesnicí.“

„Je úplně přirozené, že se na velké obrazovce objevila maličká Nikki,“ zažvatlal Jixy. „Vždyť jsme veřejně oznámili, že se účastní zkoušky – no a tak se na ni všichni chtěli podívat...“

„...a na to, jak ubohý sirotek, který vyrostl v kosmické džungli, máchá nad klávesnicí tlapkami s drápy,“ překonal se Timothy.

„Fuj, Timothy, ty jsi dneska vážně nesnesitelný,” zatvářil se znechuceně Jixy. „Podívej se na obrazovku – je to sympatická zrzavá slečna s chytrými modrými očima...Upřímně dnes přeji Nicole Greenwich mnoho úspěchů.”

„A hleďme, Hao teď pěkně ukázal princí Ditbitovi!” zařval Timothy a ukazoval na hlavní obrazovku, kde se podobizny lídrů vyměnily s výsledkem 75-51.

„No no, zkouška sotva začala,” řekl s nadějí v hlase Jixy. „Tak na čem se Hao napakoval? Aha, dokázal vypočítat optimální délku antény vysílače s pomocí Maxwellových rovnic. To je tedy významný tah...ať děláš co děláš, je to zkrátka matematický génius.”

„No podívejme, Nikki Greenwich získala prvních pět bodů,” poznamenal s údivem Timothy, „takže ona fakt aspoň trochu rozumí fyzice?”

„Jak vidíš, tak rozumí,” spokojeně odpověděl Jixy. „Vedle ní se objevili další Miláčci národa – Dzintara Šichina, o které jsme už mluvili, a také dva hrdinové nejpoblárnějšího telekvízu *Chytré hlavičky* – Phi-Chen a Don Longborough. A nyní se na nás z obrazovky usmívá vítězka jihoamerické dětské soutěže krásy Ruby Ibarru!”

„Půvabná dívčina,” zasněně pronesl Timothy uchvácený její krásou. Záhy se však vzpamatoval: „Ale podíváme se, jak je na tom s myšlením!”

„Tak tedy, za prvních deset minut testu z fyziky vede Hao Shon s působivými 152 body,” vrátil se ke komentování Jixy. „Druhé místo se skvělým výsledkem 129 bodů zaujímá princ Ditbit, který předvedl vynikající znalost fyzikálních principů moderních zbraní.”

„Krucinál! Tedy promiňte, milí diváci, vyklouzlo mi to,” omlouval se Timothy. „Jen se ale podívejte na tu Nikki Mauglí! Její body rostou před očima – 52...67...Wow! Už poskočila na úroveň 102 bodů...”

„Nikki Greenwich se rázem objevila uprostřed vítězné stovky!” s údivem ocenil Jixy. „110 bodů...zůstává patnáct minut do konce a...”

„Dobrý bože!” zakřičel Timothy, „Nikki získala rovných 150 bodů za otázku o radioaktivitě přirozených izotopů a prodrala se do vedení s výsledkem 260 bodů! Předhlonila prince Ditbita i Haoa Shona!”

Tribuny zakvílely.

„To je ovšem jen dočasné! Náhoda!” zaječel Jixy, který bránil svého favorita Ditbita.

„Jak fantastické! Podívejte se na obličej této dívky,” řekl bez obvyklé jízlivosti zlý Timothy. „Její ruce přímo létají nad kontrolní konzolí...A jaké složité rovnice metá na obrazovku!”

Celý stadion oněměl a upřel zrak na neuvěřitelně krásný obličej Nikki, který se v daný okamžik objevil na hlavní obrazovce stadionu – oduševnělý, se soustředěným pohledem a ohnivými vlasy. Tento impozantní obraz donutil fanoušky obdivně zapískat.

„Můj ty bože! Nikki získala hned dvě stě bodů za odpověď na otázku o šíření povrchových nelineárních vln v mělkém potoce!” zapištěl znovu Jixy.

„To je senzace!“ vykřikl překvapený Timothy. „Děvčátko, které nechodilo ani jediný den do školy, získalo jen za první blok otázek 460 bodů! Komentuju tyto zkoušky už třicet dva let, ale na taková překvapení si nevzpomínám.“

„A to nikdy takové potoky neviděla! Natož, aby v nich viděla nějaké šikmé vlny!“ rozhořčil se Jixy.

„Člověk je může spatřit každý den, běhají nám po břiše, když se sprchujeme. Vidíme je, ale nevšímáme si jich,“ ušklíbl se Timothy.

„Do konce bloku zůstává dvacet sekund, patnáct...deset...A Nikki Greenwich, která byla zachráněna z asteroidu před necelými pěti měsíci, získává ještě 120 bodů za poslední otázku o záření plazmy!“ divil se nahlas Jixy.

„Konec!“ vykřikl Timothy. „Nikki Greenwich ukončila blok z fyziky s historicky nevidaným výsledkem – 580 bodů!“

Fanoušci na tribunách zaječeli jako šílení.

„Předchozí rekord byl, jestli si dobře pamatuju, celkem 405 bodů, což bylo dlouhé roky považováno za fantastický výsledek,“ pokračoval udivený Timothy.

„Druhý je Hao Shon s výsledkem 255 bodů, třetí – princ Ditbit...187 bodů,“ dodal sklesle Jixy.

„Co jsi zesmutněl?“ rozesmál se Timothy, „přecenil jsi svého prince?“

„Myslím, že princ Ditbit ještě všem ukáže sílu svého intelektu a vzdělanosti,“ odpověděl Jixy.

„A já si zas říkám, když se dívám na výsledky slečny Greenwich: za co stojí celý ten náš školský systém?“ pokračoval Timothy.

„Stačilo toho sýčkování,“ mávl rukou Jixy. „Sleduj, blok z literatury už začal a body zase naskakují. Ditbit se prudce přibližuje k Haovi, ale Nikkiiny výsledky se zatím nemění...“

„Jestli se ukáže, že je Mauglí génius i v literatuře, tak беру svého syna ze superdrahé Koperníkovy školy a posílám ho na ten asteroid,“ zabrblal Timothy. „Na adresu se zeptám Nikki po soutěži.“

„Výsledek Haoa Shona také rychle roste, ale Ditbit očividně dohání Greenwich. Skutečně, Nikki otálí...“ okomentoval situaci Jixy. „No podívejte se na Dzintaru Šichinu, jak ta zrychlila! Blok z fyziky ukončila se skromnými 45 body, ale za prvních pět minut bloku z literatury už nasbírala 120 bodů a dostala se do vedoucí stovky! Není divu – je to básnička, prozaička, krásně zpívá a hraje na kytaru.“

Skupina fanoušků na severní tribuně zaspívala nějakou písničku.

„Ty barbarské ruské melodie se staly velmi populárními v určitých kruzích,“ ironicky poznamenal Timothy.

„Zato Nikki se nepohybuje...je sice pravda, že získala pět bodů, ale to je vše,“ zvesela dodal Jixy.

„Zřejmě ještě počkám, jestli svého rošťáka vezmu od kopernikánců,“ zaradoval se Timothy.

„Hao získal již 356 bodů,“ zpozoroval Jixy, „ale těsně se k němu blíží Ditbit se svými 345 body a...nyní poskočil na 372 bodů za vynikající znalost postav z vesmírných akčních fantasy filmů, předhání Haoa Shona a dostává se na

druhé místo! První místo stále zaujímá Nikki s 585 body, avšak její bodový náskok se prudce snížil.”

Nikki bezvysledně hleděla do seznamu literárních otázek, ale nic jí neříkaly. Nic totiž nevěděla ani o seznamu bestsellerů dvacátého třetího století, ani o nejlepších scénářích Hollywoodu a Lunawoodu, ani o telenovelách, ani o komiksech. Nečetla ani neviděla jediného moderního autora nebo scénáristu, dílo či film, které měla popsat a analyzovat. A v tom! Našla otázku o dobrodružných hrdinech v literatuře dvacátého století a začala počítači vyprávět o svém oblíbeném pirátském kapitánovi Bloodovi.

„Takže, zbývá pět minut cyklu literárních otázek, zatím zůstává na přední příčce Nikki s neměnnými 585 body, ale rychle se k ní přibližuje Ditbit s 540 body, kterého pronásleduje princezna Dzintara s 525 body!” neúnavně komentoval Jixy.

„Do toho, Dzintaro, zazpívej odpověď při kytáře,” povzbudil ji bláznivě Timothy.

„Matematik Hao klesl na pátou příčku,” informoval Jixy, „nevydržel literární zápal.”

„To nevadí, jeho oblíbená matematika teprve přijde,” utěšil jej Timothy.

„Podívejte, Nikki vybojovala 19 bodů a tím se konečně přehoupla přes hranici šesti set!”

„Vypadá, že přečetla jenom jednu knihu,” uchechtl se Jixy.

„Nicméně se jí podařilo za první dva bloky získat 604 bodů, což je rekord Akademie,” dodal Timothy.

Jixy se zasmál: „Získat za blok z literatury méně než dvacet bodů – to je také svérázný rekord literární nevědomosti. Slečna Greenwich dokonce neodpověděla ani na nejjednodušší otázku o Harry Potterovi! Vůbec tuto ságu nečetla – a to jsou to pro Měsíční akademii posvátné knihy!”

Tribuny zabzučely jako roj divokých včel.

„Ano,” souhlasil Timothy, „nemám pro to ani objasnění, ani omluvu: už několik měsíců je v obklopení civilizací, takže už si tuto významnou knihu mohla stihnout přečíst.”

„A takhle to dopadá, když v nemocnici jenom léčí, ale nic nevyučují,” pronesl vážným hlasem Jixy. „Mimořádně, v Měsíční nemocnici se nedávno děly neuvěřitelné věci. Šušká se něco o šíleném robotovi, který zničil půlku nemocnice, a podle řečí k tomuto ničení přiložila ruku i samotná Nikki Greenwich!”

„Jak jako?” podivil se Timothy. „Že slečna Greenwich osobně nasedla na robota a ničila nemocnici?”

Tribuny se zachechtaly.

„Zanechme pomluv a vraťme se ke zkoušce,” uvědomil si Dixy. „Začal blok z chemie. Podle výsledků z dvou bloků má lídr – Nikki Greenwich – 604 bodů, na druhém místě je princ Ditbit s 569 body. Prokázal velmi důkladnou znalost moderní filmové literatury. Třetí místo obsadila Dzintara Šichina – 558 bodů.”

„Jak jen dokážeš správně vyslovovat ta otřesná ruská příjmení?“ sarkasticky obdivoval Timothy.

„Měl jsi se mnou navštěvovat rychlokurz *Moderní kultura pro idioty*“, poučil ho Jixy. „Utíká vám život před očima? Cítíte se na večírcích jako kulturní outsider? Zavolej přes videohovor – CULTURE-FOR-IDIOTS!“

„Na velké obrazovce probíhá soutěž v plném proudu,“ poznamenal Timothy. „Nikki Greenwich se nakonec připojila k honbě za vítězstvím a získala dalších 28 bodů z chemie.“

„Velmi dobře odpověděla na otázku o složení atmosféry různých planet a o změnách organických sloučenin v přezrálém ovoci,“ upřesnil Jixy.

„Cha cha, rozumí shnilým pomerančům,“ zařehotal se Timothy. „Ditbit také pokračuje rychlým tempem díky vynikajícím znalostem bojových chemických látek, ale na třetí místo se dostal pozemšťan Igg Tsunski, který už na chemii nasbíral 189 bodů – je totiž loňským vítězem Celosvětové olympiády z chemie.“

„Neuvěřitelný zápal pro hru,“ nadšeně zamekotal Jixy. „Už dlouho jsem se tak nebavil! Do konce tohoto bloku zbývá celkem deset minut...“

„Nikki Greenwich senzačně popsala vznik Van der Waalsových sil a získala osm set bodů!“ zakřičel Timothy.

„Princ Ditbit se blýskl svými znalostmi o izotopech zlata a tím udělal opět velký krok vpřed!“ informoval nato Jixy.

Timothy se z neznámého důvodu zaradoval: „Oba lídři – Nikki i Ditbit – si takříkajíc šlapou na paty!“

Jerry se ke konci druhé části cítil vyšťavený jako citron a i když se mu podařilo získat 232 bodů, bylo to mnohem míň, než bylo potřeba na dosažení minimální hranice 402 bodů, která zářila v levém dolním rohu obrazovky. V pravém rohu s výsměchem blikalo neskutečných 809 bodů. Jeho ruce se třásly a nebyl schopen odpovědět na otázky o chemikáliích v mycích prostředcích ani o složení automobilových barev. Když se rozlehl zvuk bzučáku, Jerry seskočil ze židle a vtrhl do místnosti, kde byla Nikki. Ta horečnatě pila džus z velké sklenice a snažila se snížit svůj tep, který na počátku zkoušky dosáhl maxima, na únosnou úroveň.

„Nikki, vůbec se mi nedaří!“ rozrušeně Jerry zakřičel už ode dveří. „Mám jen 232 bodů!“

„Mmmm...hloupost,“ odpověděla Nikki, která se zakuckala džusem. „Fúúúú, to se mi ale přehřály obvody! Tvé trumfy nás teprve čekají – matematika ve druhém kole a kybernetika ve třetím. Nepanikař, máš pořád velkou šanci získat víc než tisíc bodů.“

„Snad jo,“ vzdychl nervózně Jerry. „Ty se na všechno díváš tak zvesela...a jak to jde tobě?“

Nikki mlčky ukázala na nejvyšší výsledek – 809 bodů.

„Ten je tvůj?“ zaradoval se Jerry. „Bomba! Tos jim teda všem ukázala!“

„Fyzika mě zachránila, literaturu jsem projela na plné čáře...“

„Hloupost, k postupu ti chybí jen ždíbec! Ztraceně, co mám dělat?!“

„Nakloň se ke mně, Jerry,” poprosila ho znenadání Nikki. Jerryho tváře zrudly, celý tak nějak ztuhnul, ale poslušně se k ní naklonil. Vzala něžně jeho hlavu do dlaní a políbila ho na obě tváře. Podruhé – skoro na koutek rtů!

„Věřím ti,” řekla s přesvědčením. Jerry se pomalu narovnal. Jeho obličej planul.

„No dobrá...” odkašlal si a svažtil čelo. „Teď bude matematika...jdu na to!”

„Zajímavý souboj!” hlásil Timothy. „Nikki Greenwich, to superděvče, si dosud udržuje vedení s 809 body...”

„Ovšem na paty jí šlape princ Ditbit mladší,” poznamenal Jixy, „který získal 798 bodů, prokázal totiž sebejisté znalosti kosmetické chemie! Přestávka nám končí a účastníci se vrací k obrazovkám,” pokračoval Jixy, „začíná blok z matematiky, ten nejsložitější a...”

„...nejzbytečnější,” napověděl mu sarkasticky Timothy.

„Jak to jen můžeš takhle říct?” pobouřil se naoko Jixy. „O matematické výpočty se opírá celá naše civilizace. Matematika byla dokonce součástí vytvoření židle, o kterou se právě opíráš!”

„A kdy ty jsi naposledy řešil nějakou rovnici nebo aspoň vypočítával druhou mocninu?” zeptal se ho Timothy se zlomyslným obličejem.

„Nooo...já nejsem žádný vědec ani inženýr,” pokračoval Jixy. „Já jsem tak říkajíc obyčejný konzument bohatství civilizace, ale támhle ti...” komentátor ukázal na obrazovku s vedoucími účastníky, „budou intelektuální elitou Sluneční soustavy a pro ně je znalost matematiky absolutně nezbytná!”

„Aby mohli vypočítat odolnost židlí pod našimi rychle tloušťnucími zadnicemi,” posměšně dodal Timothy.

Fanoušci zvesela zašuměli.

„Timothy, jsi politicky nekorektní!” vyjekl tlust'oučký Jixy. „V naší společnosti nejsou žádní tlust'oš, existují jen velcí lidé a prostorově výrazné figury!”

„Oukej, oukej, vraťme se ke zkoušce,” pokoušel se Timothy uklidnit rozzuřeného kolegu. „Podívejte, dole na obrazovce, kde kromě Miláčků národa ukazujeme i šampiony jednotlivých bloků, se objevil ještě další pacient z Měsíční nemocnice – Jerry Walker!”

„Opravdu,” vzchopil se Jixy, „Walker předvedl znamenitý výsledek – za patnáct minut matematického bloku získal 250 bodů...a dostal se téměř do vítězné stovky, i když je pravda, že na ty nejnižší pozice.”

„Možná, že v Měsíční nemocnici začali dělat nové operace mozku?” zamyslel se Timothy.

„Nejsem si jistý,” uchechtl se Jixy, „že taková operace by pomohla s definicí základních bodů důkazu Fermatovy věty za pět minut, jak to dokázal Jerry Walker. V otázce o vlastnostech celých čísel se nezvykle blýskl svými znalosti a nečekaně použil ve své odpovědi i tuto legendární větu.”

„Díky tomu ukořistil sto padesát bodů,” dodal Timothy.

„Podívejme se, jak postupuje Ditbit!” zvolal Jixy. „Má vynikající poznatky ze statistiky a dokládá svou odpověď množstvím příkladů z teorie her.”

„Trochu jsi to popletl, uvádí praktické příklady z hazardních her!” ušklíbl se Timothy.

„Zejména v této oblasti funguje statistika a teorie pravděpodobnosti!” stál si za svým Jixy.

„A co dělá náš šampion?” zeptal se sám sebe Timothy. „Ha! Nikki si udržuje vedení a dokonce prohloubila bodový náskok s Ditbitem mladším, když projevila své hluboké znalosti o teorii diferenčních schémat.”

„Bohové vesmíru!” podivil se Jixy. „K čemu je mladé dívce znalost takovýchto schémat? Vybrala si poměrně jednoduchou otázku o diskrétní reprezentaci analytických funkcí počítače, a pak se tak rozjela, že do své odpovědi zahrnula popis numerických metod pro řešení parciálních diferenciálních rovnic a dokonce zhodnocení stability diferenčních metod.”

„Cha! Hlavní počítač Akademie ocenil její odpověď 125 body,” poznamenal Timothy. „Ta dívka ví, co dělá. Prakticky už získala počet bodů nutný k přijetí.”

„Poslední vteřiny bloku z matematiky. Lídr Nikki Greenwich získala 1059 bodů, na druhém místě je Ditbit s 895 body...Ne, podívejte se! V poslední vteřině se na druhé místo dostal Hao Shon, který nečekaně získal za poslední matematickou otázku dvě stě bodů a nasbíral tak 1003 body!” shrnul Jixy.

„Bravurně odpověděl na otázku o zakřivení Riemannova prostoru a získal zaslouženou odměnu,” upřesnil Timothy.

„Zajímalo by mě, kde se takové prostory nachází?” zamyslel se Jixy.

„Děláš si srandu Jixy?” zasmál se Timothy. „Riemannův prostor je kolem nás, žijeme v něm.”

Jixy kolem sebe komediantsky zamáchal rukama:

„Nic nevidím, ti matematici z nás dělají hlupáky, žijí z našich daní a přitom jenom mlží...”

„No tak, není nutné ze sebe dělat divokého horského vesana...” zamračil se Timothy. „A zde máme první výsledky zkoušky z biologie.”

„Óoo, jaké nám princ Ditbit nasadil tempo,” zaradoval se Jixy. „Má skvělé znalosti moderní medicíny, za otázku o omlazujících metodách získal sto bodů! Znovu předebral Haoa. To je panečku bitva, takový zápal! Jenom na Hlavním televizním kanále se můžete stát svědky těch nejvíce strhujících událostí v existenci Sluneční soustavy!” odříkal Jixy reklamní slogan.

„Vážení diváci,” zvučně zahájil Timothy svou variantu reklamní pasáže, „Hlavní měsíční telekanál je tím nejpopulárnějším kanálem Měsíční republiky, dvacet čtyři hodin denně vám přináší ty nejvíce alarmující mezinárodní novinky, nejčerstvější předpověď vesmírného počasí, nejlákavější rady burzovním spekulantům, nejkrvavější bojové animace, nejsladší telenovely, zprávy o nejkřutějších zločinech a ty nejspinavější drby. Zůstaňte s námi!”

Lidé na tribunách se zasmáli.

„Mimoходом, zkouška ještě stále probíhá,” poznamenal našťavaně Jixy.

„Je to tak, podívejme se na obrazovku,” vrátil se k povinnostem Timothy.
„Nikki Greenwich zazářila svými znalostmi anatomie člověka a také matematické teorie biologické evoluce a udržuje si vedení s 1244 body. Ditbit dokončil blok s těsným výsledkem – 1150 bodů. Třetí místo zaujímá s bodovým odstupem Hao Shon – biologie není zjevně jeho koníček, získal za ni celkem devadesát bodů a má tedy 1093 bodů. Všichni tito čiperkové se už prakticky dostali na Akademii,” poznamenal Timothy.

V tom Jixy ožil:

„Začíná nejzajímavější blok z genetiky, nyní se ukáže, kdo nejlépe ovládá tento vůdčí vědní obor posledních staletí.”

„Wow, Ditbit III. teda zabral!” zvolal Timothy. „Pochopitelně, sám je zástupcem dynastie, která aktivně vylepšuje geny svých potomků...Můžeme tedy říct, že je z čistokrevného vrhu...”

Fanoušci se svorně zasmáli.

„Princ přidal natolik, že rychle předehnal vedoucí soutěžící Nikki Greenwich!” zapištěl Jixy. „Hleďme, už je o padesát bodů napřed!”

Tribuny si dlouze oddechly.

„No, to se mi teda ulevilo,” pronesl falešným hlasem Timothy, „a to se situace vyvíjela velmi ožehavě...Z jedné strany – nejchytřejší hlavičky z kruhů aristokracie, hromada předražených profesorů v konzultačních centrech, a z druhé strany – dívka, která nechodila ani jediný den do školy, ani k jedinému soukromému učiteli a nezaplátila ani cent – a ejhle, předhání všechny jako bitevní křižník dřevěnou bárku.”

„Ty jsi známý škodolibec, Timothy,” obvinil ho Jixy, „raději se raduj z Ditbita, který čaruje jako kouzelník s tabulkou genetického kódu! Tento princ vmžiku načrtnul DNA potenciálního bojového viru a shromáždil bohatou sbírku map vyvolaných mutací...”

„Z Ditbita má radost už tolik lidí, že já raději začnu fandit malé Nicole...Ta získala víc než stovku bodů za otázku o trojrozměrné struktuře proteinů a molekulárním designu léků,” okomentoval Timothy.

„Prince Ditbita už nedožene,” řekl s přesvědčením Jixy.

„Ten se blíží k rekordu Akademie za blok z genetiky,” řekl Timothy, „ale...ne, nepřekonal ho.”

„Důležité je, že princ Ditbit III. vede podle výsledků prvních dvou částí,” podlézavě zrekapituloval Jixy. „Gratulujeme mu k tomuto oslnivému vítězství. Jeho výsledek je fantastický – 1510 bodů. Mimochodem, dynastie Ditbitů je velkým akcionářem a ctěným sponzorem našeho Hlavního Měsíčního telekanálu, o to víc nás těší vidět natolik výrazný úspěch velkolepého představitele mladého pokolení této veliké dynastie, která je pevným pilířem naší civilizace a demokracie!”

„Bože, od těch tvých sladkých slov se mi úplně zalepily uši,” hlasitě zavrčel Timothy, čímž rozesmál tribuny. „Řeknu tedy pár slov o druhém místě, které patří Nikki Greenwich s výslednými 1440 body. Oba postupují se znatelným

náskokem nad jinými účastníky, kteří se ještě nepřehoupli přes laťku 1200 bodů, ale zato už se rozešli na poslední přestávku.”

Jerry vtrhl do místnosti Nikki:

„Získal jsem 840 bodů! Je to sice míň než hraniční počet bodů vítězné stovky, což je 915, ale nyní mám aspoň šanci!”

Unavená Nikki se na něj malátně usmála:

„Jsi šikulka, Jerry! Drž se...Já jsem se nějak unavila...Při genetice jsem skoro ztratila vědomí...Točí se mi hlava...”

„K čertu! To je tím dlouhým soustředěním v gravitačním poli, které je pro tebe příliš silné! Hned to bude...” Jerry kvapně otevřel standardní skříňku ve stěně a vytáhl z ní vysokou láhev. „Je to kyslíkový koktejl na probuzení, pomůže ti.”

„Mmmm...lákavý kousek, díky.” Nikki si lokla elixíru a zlehka se nadechla.

„Navíc už se nemusíš dřít, UŽ JSI POSTOUPILA, chápeš?!” řekl téměř našťavaně Jerry.

„Máš pravdu!” vyprskla Nikki. „Dokonce jsem nad tím přestala přemýšlet, odpovídám už mechanicky.”

„Takže – gratuluju ti! Musím se jít bít za své místo mezi einsteinovci.”

„Jerry, vím, jaké jsou preference hlavního počítače Akademie,” promluvil náhle Robbieho hlas. „Neboj se odpovídat neformálně. Jestli máš osobní zkušenosti v kybernetice, tak se na ně směle odvolávej.”

„Dobře!” řekl Jerry a odběhl.

„Začíná poslední část přijímací zkoušky roku 2252!” slavnostně prohlásil Jixy s kulatými červeňouchkými tvářemi. „Všechny účastníky předebral princ Ditbit s oslňujícím výsledkem přes patnáct set bodů. Od něj se značně vzdálila Nikki Greenwich se čtrnácti sty body. Účastníci začínají odpovídat na otázky z historie.”

„Body Ditbita přibývají jako houby po dešti: zná pozadí všech politických událostí za poslední století a také rodokmen všech celebrit,” ironicky dodal pohublý a opálený Timothy. „Zato Nikki Greenwich se mu vzdaluje stále víc...na konci druhé části vypadala velmi unaveně, myslím, že její zásoby sil byly vyčerpány. Podívejte, blok z historie už začal, ale ona klidně sedí, nic nedělá, popíjí si vodičku...”

„Rozhodla se snad dál nemučit, když už postoupila?” zachechtal se Jixy.

Nikki si skutečně pomyslela: *U obří Tarantule! Co se tady budu namáhat vzpomínat si na ty krvelačné cary a vojevůdce? Radši si oddechnu...Zahlédla mezi otázkami z historie povědomé a pro ni zajímavé téma o kosmologických názorech dávných filosofů, jejichž práce se hojně vyskytovaly v Robbieho neporušených souborech, a nadiktovala na tuto otázku nedbalou odpověď, zatímco pocucávala velmi osvěžující koktejl a pochechtávala se antickým diskuzím o vzniku celého vesmíru a myšlence souběžného zrození času s materiálním světem.*

Velmi ji nadchl Hérakleitos z Efesu, zmínila Platonův spis Timaios a dokonce stihla zkritizovat Svatého Augustina za jeho nábožensky patolízalské kosmologické názory, než vypršela půlhodina určená na blok z historie. Nikki si skvěle odpočinula u tohoto filozofického tématu a docela ji překvapilo, když jí počítač Akademie dal za tento volně napsaný esej dvě stě bodů.

Ještě víc se pak nad tím podivili komentátoři a fanoušci.

„Bohové vesmíru!” zakřičel Jixy. „Princ Ditbit dřel jako kůň, odpověděl na dvacet pět otázek o historii ze třiceti a dá se říct, že si v potu tváře čestně zasloužil téměř tři sta bodů. A ta dívčina odpověděla jenom na jedinou otázku! Seděla rozvalená jako v kavárně na nábřeží...a získala za to dvě stě bodů!”

„Očividná nespravedlnost,” zákeřně přitakal Timothy. „Proč někteří získají všechno tak lehce, zatímco jiným se daří jen skrz mozoly na osezeném zadku?”

„Eeeehh...” Jixy nevěděl, co na to říct. „Zato rozdíl mezi lídry se prohloubil, nyní má Ditbit 1805 bodů a slečna Greenwich jenom 1640. Princ znovu ukázal nadřazenost všestranné osobnosti nad člověkem, který nesystematicky pochytil jen povrchních znalosti z jednotlivých předmětů.”

„Účastníci vstoupili na kybernetické bitevní pole,” přebral štafetu v komentování Timothy. „Jedná se o předposlední blok, který v sobě spojuje rozsáhlou oblast lidských znalostí: od mechanických konstrukcí robotů po principy počítačové inteligence.”

„Lídr Ditbit, naše hrdost, opět válí!” podbízivě zvolal Jixy. „Rychle nabírá body na konstrukcích bojových robotů, aniž by opomněl i domácí přístroje – robokáry a kybernetické číšníky. Jeho body se přibližují ke dvěma tisícům!”

„Nikki taktéž odpovídá velmi dobře,” poznamenal Timothy, „získala úchvatný počet bodů na flexibilní architektuře umělých inteligencí a také trhla hromadu bodů na samostatně se organizujících softwarových modulech. Nezůstává pozadu a dokonce Ditbita dohání!”

„Není potřeba to zveličovat!” řekl uraženě Jixy. „Princ Ditbit ve zkoušce stále vede a projevuje hluboké znalosti z oblasti počítačových video efektů a má neuvěřitelnou zkušenost v počítačových hrách!”

„Co se to letos za kraviny dostalo mezi testové otázky? V každém bloku je spousta odpadu...Na nic takového si v historii Akademie nevzpomínám,” zamyšleně dodal Timothy. „Že by to bylo kvůli tomu, že dnes skládá zkoušku princ Ditbit?”

Tribuny se rozchechtaly.

„Co je to za oblundné narážky?!” pobouřil se Jixy. „K moderní kultuře neodmyslitelně patří počítačové hry a virtuální video efekty. Samotná doba si žádala zahrnout takovéto otázky do zkoušky.”

„A nejhlavnější je, že si to žádal lid...” dodal Timothy s ďábelským úšklebkem.

„Přesně tak, i lid!” nevzdával se Jixy.

„...včetně Rady opatrovníků Akademie,” mlel si svoje Timothy.

„Ano, ovšemže...i Rada...” dodal nejistě Jixy.

„...ve které dynastie Ditbitů zaujímá místo natolik viditelné, že mají prsty dokonce i v seznamu otázek ke zkoušce na Akademii...” nemilosrdně zasadil ránu Timothy.

Část diváků na tribunách chytila záchvat smíchu, ale Jixy byl blízko k omdlení.

„Dobrá, vrátíme se k našim...hmm...ovečkám,” smíloval se nad kolegou Timothy. „Jen se podívejte, Nikki dohání prince, rozdíl mezi nimi už není 165 bodů, ale pouhých 95.”

„A ještě jedna novinka,” řekl slabým hlasem Jixy, který se obtížně vzpamatovával, „Jerry Walker, který na konci druhého kola vypadl z vedoucí skupiny, se znova dostal na hlavní obrazovku, neboť se stal rekordmanem bloku z kybernetiky.”

„Skutečně,” zaradoval se Timothy, „soudě podle všeho se budou v Einsteinově škole učit dva nejnemocnější účastníci zkoušky, kteří se ukázali jako duševně nadanější než mnozí jiní...Tento mladík uhнал dvě stě bodů na poměrně jednoduché a obecně známé otázce o příkazových procesorech, takzvaných Asimových zákonech robotiky. Jak se mu to povedlo? V odpovědi tvrdí, že tyto zákony je možné obejít a dokonce se odvolává na konkrétní případ, ve kterém on sám vystupoval v roli technického experta...údajně na základě jeho závěru policie zahájila soudní vyšetřování...dokonce uvedl číslo tohoto soudního řízení! To je teda něco!”

„Co je to za bláznivé bláboly?” rozhořčil se Jixy. „Která ze soukromých korporací nebo vládních kanceláří přijme do řad expertů nepnoletého školáka?”

„Hlavní počítač Akademie se domnívá, že to blábol není,” uštěpačně poznamenal Timothy, „jinak by nedal Walkerovi dvě stě bodů. Jerry Walker, který získal 1152 bodů, se tedy vrací do vedoucí stovky, přičemž se dostává hned doprostřed.”

„Zato nejvýš je princ Ditbit s 2105 body,” slavnostně prohlásil Jixy.

„A druhé místo s 2050 body,” chytil se příležitosti jízlivý Timothy, „patří slečně Greenwich – té drzé šplhounce, té Popelce, která tak dlouho ignorovala blahobyť naší civilizace. Neslýchaně vysoký počet bodů Nikki Greenwich, která nebyla ani jeden den pod ochranou školních božstev – to je tedy pořádná facka pro náš veškerý vzdělávací systém. Na třetím místě je Hao Shon s 1590 body před posledním blokem.”

„Myslím si, že vedoucí pozice prince Ditbita je dostatečným důkazem excelentní úrovně našeho školského systému,” odsekl Jixy.

„Ovšem že,” přitakal ironicky Timothy, „ale přece jenom bych chtěl vidět výsledky zkoušky, ve které by místo otázek o hrdinech nekonečných kosmoseriálů a virtuálních střileček byly zahrnuty takové, jako jak přežít na asteroidu deset let bez přísunu potravin? Nebo jak má dítě opravit termojaderný reaktor, ve kterém přestala fungovat elektronika?”

Tribuny vzrušeně zahučely.

„Začíná rozhodující astronomická etapa,” odbyl ho Jixy. „Skládá se z astrofyziky, nebeské mechaniky a také stavby vesmírných lodí.”

„A náš princ začal samozřejmě pěkně čiperně – předvádí své vynikající znalosti typů vesmírných lodí včetně luxusních rekreačních jachet. To jsem ale blázen,” podivil se Timothy, „odkud tak dobře ty jachty zná?”

Tribuny odpověděly souhlasným hvizdem a smíchem.

„O erudici prince ve všech oblastech otázek této zkoušky není pochyb!” zakřičel ze všech sil Jixy. „Jeho unavená pohledná tvář svědčí o naprosté spokojenosti s dosaženými výsledky...”

„Nikki získává padesát bodů z nebeské mechaniky za definici Lagrangeových libračních bodů, ve kterých si Jupiter udržuje asteroidy typu Trojan,” poznamenal Timothy. „Nyní objasňuje vznik Měsíce...její odpovědi příliš nerozumím... A nejsem jediný – počítač Akademie odpověď neuznává a dává Nikki nulový počet bodů.”

„Správně, kolego, správně,” projevuje otevřeně svoji škodolibost Jixy. „Princ Ditbit se s výsledkem 2300 přibližuje k cílové rovince. Nyní určuje příčinu vzniku pásu asteroidů...Ou! Princ usoudil, že je to kvůli rozpadu planety...Škoda – takovou odpověď počítač také neuznává...”

„Správně, kolego, správně,” chichotá se Timothy. „Nikki prince rychle dohání, nyní má už 2250 bodů...”

„Kdepak, toho už nedožene,” zasípal Jixy.

„Uvidíme...” nervózně hulákal Timothy.

S přibližujícím se koncem zkoušky začal šum a napětí na tribunách výrazně narůstat.

„Poslední minuty...Princ Ditbit odpovídá na otázku o příčinách sírové vulkanické aktivity na Jupiterově měsíci Io,” komentuje z posledních sil Jixy. „Jedná se o dobře známý fenomén spojený s přílivy, které způsobuje vliv Jupiteru...Uvidíme, kolik bodů za ni princ získá...”

„Nikki se zasekla na kosmologické otázce o Velkém třesku,” unaveně mumlá Timothy, „snaží se rychle namluvit text a dokonce od ruky načrtává nějaké rovnice...”

Tribuny šuměly čím dál silněji.

„Princ dokončil odpověď o Jupiterově měsíci Io!...” vykřikuje Jixy. „Ale ne! Ten prokletý počítač opět zamítá jeho odpověď: radioaktivní teplo není příčinou erupcí na měsíci Io! Siréna ukončující zkoušku! I tak hip, hip, hurá! Vyhrává princ Ditbit s fantastickým výsledkem 2300 bodů! Nikki Greenwich zůstala beznadějně pozadu – nicméně si udržela 2250 bodů. Je to ohromný rozdíl, přímo obrovský, který svědčí o té nejvyšší úrovni příprav prince Ditbita! To čumíš co, zlobný Time?”

Timothy mlčí. Stadion hučí rozčarováním.

„Podívejte se! Podívejte!” vřeští radostně Jixy a poskakuje při tom v komentátorské kabině. „Na hlavní obrazovce vidíte přímý přenos z posluchárny, ve které skládal zkoušku princ Ditbit. Přibíhají k němu děvčata s květinami, obklopil ho hlouček novinářů, pracovníci televize přivlekli svoji

techniku, jelikož se princ stal šampionem Akademie roku padesát dva! Nyní bude jeho jméno navěky zapsáno na bronzové desce šampionů, která zkrášluje halu Einsteinovy školy. Bože můj! Tomu říkám opravdová sláva! Celosvětová popularita! Princ Ditbit vešel do historie sebejistým krokem vítěze!”

„Jixy, počkej!” vykřikl najednou Timothy.

„O co jde?” neochotně vyskočil Jixy.

„Zkouška ještě neskončila!” hlasitě křičel Timothy.

Tribuny začaly hulákat.

„Jak jako neskončila? Siréna zahoukala před pěti minutami!” podivil se Jixy.

„Před pěti minutami skončilo přijímání odpovědí, ovšem sčítání ještě není u konce!” ječel Timothy. „Jen se podívejte – vedle Nikkiina jména svítí červené světlo signalizující čekání! To znamená, že počítač ještě bodově neohodnotil její odpověď na poslední otázku!”

„Óóó!” zavyli jednotným hlasem fanoušci.

Hejno divokých hus u Severního jezera se s naříkáním vzneslo a odletělo na odlehlý kraj lesa – o něco dál od těch cvoků.

„To je nemyslitelné,” bezradně zabrblal Jixy. „Jak může superpočítač Akademie šest minut hodnotit odpověď školáka? Analýza ještě nikdy nezabrala víc než zlomek sekundy. Musí to být nějaká porucha systému...Ovšem, už vidím, jak se vrchní programátor Akademie snaží danou situaci pochopit, žádá počítač o vysvětlení...spěchá k němu i ředitel. Nyní se vše utřepe...”

V tom celý stadion jednomyslně vydechl údivem – na hlavní výsledkové tabuli se body Nikki Greenwich zvýšily o tři sta, čímž vyskočily na 2550.

„Hrome!” zařval jako šílenec Timothy. „Ona vyhrála! Tři sta bodů za jedinou otázku! To je nevídané! Ještě nikdy nikdo nezískal za otázku víc než dvě stě! SLYŠÍTE – NIKDY! Celkový výsledek Nikki Greenwich je 2550 bodů! To je historický rekord Akademie, dosud byl nejvyšší dosažený výsledek 2430 bodů, tento rekordman však na Einsteinovu školu nenastoupil – zbytek svého života strávil v psychiatrické léčebně, chudák...”

„To musí být selhání počítače, chyba programu!” vřískl Jixy jako by ho na nože brali.

„Ne, ne, všechno je v pořádku!” namítl Timothy. „Přichází vrchní programátor a za ním i samotný ředitel Milič a potvrzují výsledky zkoušky! Takové ohodnocení poslední odpovědi Nikki Greenwich odůvodňuje Hlavní počítač Akademie následovně: Za tu nejsmělejší a nejelegantnější kosmologickou myšlenku posledních tří set let. Podobizny vítězů se na obrazovce mění – šampionkou Einsteinovy školy se stává Nikki Greenwich! To je senzační! Chacha, podívejte se – reportéři utíkají od Ditbita jako by byl malomocný, pobíhají sem a tam a hledají skutečného šampiona! Chudák bronzová deska se jménem prince, ta zapláče!”

„Takový skandál...” zakňučel Jixy.

Lidé na tribunách zběsile řvou a pískají. Na nejbližší mytíně lesa se ozývá neklidné husí kejhání a mávání křídly. I jeleni s bílými ocásky se v panice derou přes keře pryč od stadionu.

Jerry vletěl do místnosti k Nikki, zatančil při tom nějaký nepředstavitelný taneček a nadšeně zařval:

„Povedlo se! Povedlo! Mám 1310 bodů!!! A tys je úplně všechny předběhla!”
Nikki ho pozorovala – byla unavená, ale veselá.

„Nikki, copak si neuvědomuješ ve své divoké, ale nepopsatelně chytré hlavě, co jsi udělala?” zeptal se jí Jerry s maximálním nadšením.

„Ne, a co jsem udělala?”

„Stala ses šampionkou a rekordmankou Akademie! Světovou celebritou! Novináři tě teď roztrhají na kusy!”

„Jo? To se mi teda moc nelíbí,” řekla bezstarostně Nikki a pohládila po hřbetě hnědého Smělého Psa, který pochodoval před obrazovkou s hrdým pohledem *kdo-tu-pochyboval-o-vítězství?* „Díky za pomoc, Pse!”

„Dala jsi nafoukaným celebritám pořádně za vyučenou a zároveň sis myslím udělala nové nepřátele.”

„To se mi taky moc nelíbí. Vždyť se soutěžilo čestně, tak jaképak křivdy?” pokrčila zlehka rameny Nikki.

„V tom je právě ten problém, že jsi dosáhla oslnivého vítězství v ne tak docela čestné soutěži, ve které jsi vůbec vyhrát neměla,” ušklíbl se Jerry.

„Dobrá, to vyřešíme potom. Hlavní je, že nás přijali tak, jak jsme plánovali!” vykřikla Nikki. „Gratuluju ti, Jerry! O peníze se postará advokát Dimens. A my dva se můžeme přestěhovat do Akademie a začít nový život. Robbie už zvládl zjistit, že máme právo zabrat si v Akademii naše pokoje už dlouho před tím, než začne školní rok. Takže – běž si balit věci! Zítra se přestěhujem a taky tam oslavíme naše vítězství. Vyhovuje ti taxík na deset hodin ráno?”

Jerry se podíval na dívku třpytivýma očima a pomalu odpověděl:

„Ovšem, že vyhovuje. Díky, Nikki.”

Najednou si klekl na jedno koleno a políbil její uzoučké zápěstí se šrámem, ležící na opěradle invalidního vozíku. Pak se bleskurychle vyřítit ze dveří.

Děvčátko i Pes se za ním udiveně podívali.

6 Lingvistická analýza vybraných překladatelských problémů

6.1. Vlastní jména

Vlastní jména (propria) označují konkrétní skutečnost či jedince s cílem odlišení ze skupiny podobných skutečností v rámci dané třídy.⁷³

Propria lze rozdělit na dvě velké skupiny – názvy živých bytostí a organismů (bionyma) a názvy neživých objektů a jevů (abionyma).⁷⁴

Vlastním jménům by měl každý překladatel věnovat dostatek pozornosti, neboť výběrem nevhodných variant proprií může negativně ovlivnit celkový efekt díla na čtenáře. U převodu vlastních jmen v beletrii neexistují striktně nastavená pravidla, jak by si měl překladatel počínat. Měl by si však vždy při svém rozhodování o podobě vlastních jmen v cílovém textu uvědomovat několik následujících věcí. V první řadě, zda překládá mezi příbuznými či nepříbuznými jazyky, a také zda se shodují jejich grafické systémy či nikoliv. To mu pomůže s výběrem dalšího postupu. Dále by měl zvážit, nakolik je dané jméno frekventované a zda se k němu již nějakým tradičním způsobem nepřístupuje (srov. například jména historických osobností *Karel Veliký* x *Charlie Chaplin*). Taktéž by měl vzít v úvahu, jaké existují dobové zvyklosti.

V ruštině v průběhu století přistupovali k cizím jménům různým způsobem (rusifikace, později převládá transliterace). V češtině dáváme při převodu ze západních jazyků přednost transplantaci.⁷⁵ Přístup k převodu jmen z ruštiny taktéž není jednotný, o stanovení určitých zásad a doporučení se pokoušeli někteří čeští vědci (Bohuslav Havránek, Bohuslav Ilek ve svých článcích pro časopis *Naše řeč*) či Slovanský ústav AV ČR.

Důležitým krokem je také odhalení charakterizačních jmen, aby v překladu nedošlo ke ztrátám.⁷⁶ S daným problémem jsme však v našem překladu nemuseli potýkat.

Kvůli vysokému výskytu proprií v námi překládané pasáži jsme se rozhodli rozdělit je dále na dvě kategorie, a to propria již reálně existující v našem světě a propria smyšlená, fiktivní, tedy nově vzniklá v rámci románu, která tvořila většinu z našich příkladů. Jejich výčet uvádíme níže v tabulkách, poslední

---

⁷³ HLADKÁ, Zdeňka a Marek NEKULA. Vlastní jméno (proprium). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/VLASTN%C3%8D%20JM%C3%89NO>

⁷⁴ PLESKALOVÁ, Jana. Vlastní jména - třídění. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<https://www.czechency.org/slovník/VLASTN%C3%8D%20JM%C3%89NA%20E2%80%93%20T%C5%98%C3%8DD%C4%9A%C3%8D>

⁷⁵ KUFNEROVÁ, Zlata. s. 172-174

⁷⁶ Tamtéž, s. 175

sloupec tvoří druh vlastních jmen. Nebudeme se zde podrobně zabývat každým jménem, ale zaměříme se v komentáři pouze na některé vybrané příklady.

6.1.1. Bionyma

A) reálně existující

№ 1	Гераклит Эфесский	Hérakleitos z Efesu	Antroponymum
2	Блаженный Августин	Svatý Augustin	Antroponymum
3	Гарри Поттер	Harry Potter	Pseudoantroponymum
4	Маугли	Mauglí	Pseudoantroponymum
5	капитан Блад	kapitán Blood	Pseudoantroponymum

V originále se vyskytují dvě jména historických osobností *Гераклит Эфесский* a *Блаженный Августин*, zde nám se správným překladem pomohl Google (srov. Блаженный Августин x Svätý Augustin⁷⁷). Autor zde také zmiňuje slavné fiktivní postavy z jiných knih (*Маугли*, *Гарри Поттер*, *капитан Блад*), k jejichž překladu byly použity již tradičně vžitě formy.

B) fiktivní

№ 1	Сюзан	Susan	Antroponymum
2	Никки, Николь Гринвич	Nikki, Nicole Greenwich	Antroponymum
3	Айван	Ivan	Antroponymum
4	Нелли	Nellie	Antroponymum
5	доктор Пфафф	doktor Pfuff	Antroponymum
6	Джерри Уолкер	Jerry Walker	Antroponymum
7	Бессо	Besso	Antroponymum
8	Джикси	Jixy	Antroponymum
9	Тимоти, Тим	Timothy, Tim	Antroponymum
10	принц Дитбит Третий, Дитбит младший	princ Ditbit III., Ditbit mladší	Antroponymum
11	принцесса Дзинтара Шихин-а	princezna Dzintara Šichina	Antroponymum
12	Хао Шон	Hao Shon	Antroponymum

⁷⁷ srov. Život sv. Augustina. *Augustiniáni* [online]. Praha: Česká Provincie řádu sv. Augustina, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <https://www.augustiniani.cz/sv-augustin/zivot-sv-augustina-aurelius-augustinus-354-430>

a Блаженный Августин Аврелий. *Хронос: Всемирная история в Интернете* [online]. Вячеслав Румянцев, ©2000-2017 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: http://www.hrono.ru/biograf/bio_a/avgustin_blaz.php

13	профессор Милич	profesor Milič	Antroponymum
14	Фей-Чен	Phi-Chen	Antroponymum
15	Дон Лонгборо	Don Longborough	Antroponymum
16	Руби Ибару	Ruby Ibarru	Antroponymum
17	Иг Цунски	Igg Cunski	Antroponymum
18	Дименс	advokát Dimens	Antroponymum

Během naší práce jsme byli konfrontováni s pozoruhodným jevem. Autor volí pro své postavy zahraniční jména (nejčastěji anglická), která jsou následně přepsána do azbuky, většinou s pomocí transkripce.

V takovéto situaci bylo nezbytné zjistit původní formu jména, aby pak mohla být pomocí transplantace správně převedena do českého překladu. Pokud bychom vycházeli z ruského tvaru jmen, mohli bychom se zajisté při překladu dopustit mnoha chyb. Jak jsme již zmínili, kniha zatím nebyla přeložena do jiných jazyků, takže nám nemohly pomoci ani jinojazyčné překlady. Aby bylo možné původní formy jmen určit, využili jsme možnosti konzultace s autorem, který nám laskavě všechny problematické případy osvětlil. V některých případech bylo navrhováno i více variant, kdy nám spisovatel ponechal ve výběru volnou ruku. V případě jmen *профессор Милич* a *Дзинтара Шухин-а* jsme zvolili metodu transliterace, která byla v tomto případě vhodnější a přirozenější, než užití principu transplantace.

U jména hlavní hrdinky *Nicole Greenwich* byla vybrána nepřechýlená forma, přestože flektivní čeština takové tvary velice často tvoří (nejsou však stanovena striktní pravidla⁷⁸). Nepřechýlené formy nejsou v dnešním globalizovaném světě ničím výjimečným, takže dle našeho názoru nepůsobí na recipienta nijak rušivě a exoticky. Kniha také není primárně určena velmi mladým čtenářům, pro které by mohl nepřechýlený tvar působit složitě či nepřirozeně. Hrdinčino příjmení se navíc v celém díle nevyskytuje příliš hojně, proto volíme z výše zmíněných důvodů právě variantu *Greenwich*.

Naši pozornost si získalo jméno další postavy, otce hlavní hrdinky, který se v originále jmenuje *Айван*. Převod daného jména do češtiny nečiní žádné obtíže, běžně jej nahrazujeme jako *Ivan*, eventuální problém jsme však cítili jinde. Zpočátku nám připadalo, že jméno *Ivan* by mohlo v textu působit příliš jako typicky ruské mezi ostatními (nejčastěji) anglickými jmény. V úvahu proto byly brány dvě možnosti, a to nahradit toto proprium úplně jiným, které by lépe zapadalo mezi ostatní hrdiny. Pro tyto účely se nám zdálo vhodné například

⁷⁸ Přechylování. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=700&dotaz=p%C5%99echylov%C3%A1n%C3%AD>

jméno *Ewan*, které vypadá jednak graficky podobně, jednak má spojitost se jménem *John* (jehož ruskou variantou je *Ivan*⁷⁹).

Druhým možným způsobem bylo využití alespoň grafického přiblížení k západním jazykům, například využitím varianty s dvojitým *w* (tedy *Iwan*). Když jsme se však poté zeptali několika potenciálních čtenářů, zda na ně jméno působí rušivě (ve smyslu příliš rusky), většina jej tak nehodnotila. Přihlédneme-li také ke skutečnosti, že toto jméno se vyskytuje několikrát pouze v úvodu knihy, poté postava umírá, vydali jsme se nakonec „cestou nejmenšího odporu“ a zvolili nejprostší variantu *Ivan*.

U některých jmen jsme také v překladu opět použili k upřesnění další větné členy:

— *Поздравляю тебя, Джерри! О деньгах позаботится Дименс,...*”

→ „*Gratuluju ti, Jerry! O peníze se postará advokát Dimens. ...*”

Při překladu jsme si také museli uvědomit specifika skloňování jmen zakončených na *-o* (v našem případě *Хао*), kdy připojujeme koncovky vzoru *pán* za celé jméno⁸⁰, zatímco v ruštině se jméno chová jako nesklonné:

— *...Она обогнала и принца Дитбита, и Хао Шона!* → „... *Předhonila prince Ditbita i Хао Shona!*”

— *...Он снова обогнал Хао...* → „...*Znovu předehnal Хао...*”

6.1.2. Abionyma

A) reálně existující

№ 1	Хилтон	hotel Hilton	Institutionymum
2	Тимей	spis Timaios	Ideonymum
3	Мыс Канаверал	mys Canaveral	Anoikononymum
4	Тампа	залив Tampa Bay	Hydronymum
5	Франция	Francie	Choronymum
6	Голливуд	Hollywood	Oikononymum
7	Ганимед	Ganymedes	Kosmononymum
8	Луна	Měsíc	Kosmononymum

⁷⁹ John: Meaning of Name John. [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<https://nameberry.com/babynames/John>

⁸⁰ *Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na [o],[ó]. Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=324&dotaz=jm%C3%A9na%20zakon%C4%8Den%C3%A1%20na%20o>

9	Главный Пояс	Hlavní pás	Kosmononymum
10	Солнце	Slunce	Kosmononymum
11	Солнечная система	Sluneční soustava	Kosmononymum
12	Марс	Mars	Kosmononymum
13	Земля	Země	Kosmononymum
14	Юпитер	Jupiter	Kosmononymum
15	Ио	Io	Kosmononymum

Ve dvou případech jsme v překladu využili možnosti rozšíření o další větné členy z důvodu lepší pochopitelnosti textu:

Через час снимаем номер в Хилтоне с окном на залив... → A za hodinu už si pronajímáte pokoj v hotelu Hilton...

*...хмыкнула на платоновского «Тимея»... → ...zmínila Platonův spis **Timaios**...*

Při převádění toponym překladatel výrazy nepřekládá, ale spíše substituuje vhodnou variantou, neboť většina toponym má v cílovém jazyce své ustálené protějšky (srov. Paříž x Paris⁸¹).

Poslední kategorii reálně existujících abionym představují kosmonyma. Také v této kategorii jsme většinou postupovali formou substituce. Několika slovy se zmíníme pouze o kosmonymu *Ganymedes* (či též *Ganymed*), jež označuje jeden z Jupiterových měsíců, pojmenovaný podle postavy z řecké mytologie⁸². V textu dané kosmonymum vystupuje v roli zvolání:

*О Ганимед! Как этой женщине удаётся всегда так умопомрачительно пахнуть?.. → **Ach, Ganymede!** Jak jen dokáže tato žena vždycky tak úžasně vonět?...*

Protože se jedná o jméno řeckého původu, je potřeba mít znovu na paměti specifické skloňování podle vzoru *pán*, kdy ve vokativu dochází k odtržení koncovky *-es* a připojení pravidelné vzorové koncovky *-e*.⁸³

⁸¹ KUFNEROVÁ, Zlata. s .175

⁸² Jupiterovy měsíce. *Entrypoint* [online]. [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <http://www.entypoint.cz/blog/jupiterovy-mesice/>

⁸³ Osobní jména mužská zakončená ve výslovnosti na souhlásku. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?id=320&dotaz=sklo%C5%88ov%C3%A1n%C3%AD%20%C5%99eck%C3%BDch%20jmen>

B) fiktivní

№ 1	Робби	Robbie	Unikátonymum
2	Смелый Пёс	Smělý Pes	Unikátonymum
3	Колледж, Лунный Колледж	Akademie, Měsíční akademie	Institucionymum
4	Луноход-3000	Lunochod-3000	Pragmatonymum
5	Школа Эйнштейна	Einsteinova škola	Institucionymum
6	Главный Лунный телеканал, Лунный телеканал	Hlavní měsíční telekanál, Měsíční telekanál	Institucionymum
7	Лунный госпиталь	Měsíční nemocnice	Institucionymum
8	Вселенный конкурс красоты	Celoměsíční soutěž krásy	Akcionymum
9	Лунный конкурс на лучшее литературное произведение	Měsíční soutěž o nejlepší literární dílo	Akcionymum
10	Олимпиада самодельных роботов	Olympiáda podomácku vyrobených robotů	Akcionymum
11	Всемирная математическая олимпиада	Celosvětová matematická olympiáda	Akcionymum
12	Школа Коперника	Koperníková škola	Institucionymum
13	Всемирная олимпиада по химии	Celosvětová olympiáda z chemie	Akcionymum
14	Главный компьютер Колледжа	Hlavní počítač Akademie	Unikátonymum
15	Лунная Республика	Měsíční republika	Choronymum
16	Луна-Сити	Luna-City	Oikonymum
17	Чайна-таун	Chinatown	Oikonymum
18	Нью-Москоу	New Moscow	Oikonymum
19	Мун-Дели	Moon Dillí	Oikonymum
20	Лунавуд	Lunawood	Oikonymum

V textu jsme se setkali s mnoha druhy abionym, většinu z nich lze zařadit ke skupině chrématonym a jejich konkrétním poddruhům (institucionyma, akcionyma atd.). V těchto případech byla nejčastěji zvolena metoda přímého překladu.

V románu se též vyskytuje několik fiktivních oikonym jako *Луна-Сити*, *Чайна-таун*, *Нью-Москоу*, *Мун-Дели* а *Лунавуд*. Podrobněji se jejich překladem zabýváme v podkapitole o anglicismech a neologismech (viz oddíl 6.4.).

6.2. Terminologie

Hojné užití odborných termínů je charakteristické zejména pro odborný styl, nedílnou součástí však tvoří i ve vědecko-fantastických textech, což potvrzuje i námi vybraný román. V naší ukázce se vyskytlo na poměrně krátkém úseku velké množství terminologických výrazů spojených zejména s přírodními vědami, konkrétně se jednalo o termíny z oblasti astronomie, fyziky, matematiky či z oblasti techniky.

Překladatel má několik možností, jak se s problematikou terminologie vypořádat. Nejčastěji dochází k substituci, kdy překladatel termín ve výchozím jazyce zaměňuje termínem v cílovém jazyce. Může také přidat význam již existujícímu slovu nebo slovnímu spojení. Mezi další možnosti patří sémantické a strukturní kalkování, převzetí či vytvoření nového termínu či překlad s pomocí konkretizace či generalizace.⁸⁴

Při práci jsme se nesečkali s potížemi, které by nám výrazně bránily některý z termínů přeložit, neboť většina termínů měla internacionální charakter. Potenciální možné varianty termínů bylo však důležité prověřit, což si vyžádalo určitý čas. Nejčastější použitou metodou v překladu byla substituce. Velmi nápomocným nástrojem se pro nás při hledání správných ekvivalentů stala ruská verze *Wikipedie*, která nám v drtivé většině případů poskytla analogické stránky v češtině. Nejednou jsme využili i možnosti překladu přes *Google překladač*, ať už přímým překladem mezi ruštinou a češtinou či s pomocí angličtiny a následného prověření na internetu. Některé výrazy jsme generalizovali či konkretizovali v závislosti na konkrétní situaci.

Níže uvádíme přehledný výčet vybrané terminologie a použitých překladových ekvivalentů:

№ 1	Кривые спектров	Světelné křivky
2	Пульт пилота	Přístrojový panel
3	Орбитальный манёвр	Orbitální manévr
4	Спутник	Měsíc, družice
5	М-астероид	Asteroid typu M
6	Корабельный компьютер	Palubní počítač
7	Герметичная переборка	Hermetická přepážka
8	Бронестекло	Neprůstřelné sklo
9	Атмосфера	Atmosféra
10	Математическое уравнение	Matematická rovnice
11	Химическая формула	Chemický vzorec
12	Геномные схемы	Genomy

⁸⁴ Особенности научного перевода. *Sciencefiles* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.sciencefiles.ru/section/35/>

13	Круговая орбита	Kruhová orbita
14	климатолог	klimatolog
15	Уравнения Максвелла	Maxvelovy rovnice
16	Радиоактивность естественных изотопов	Radioaktivita přirozených izotopů
17	Распространение поверхностных нелинейных волн	Šíření povrchových nelineárních vln
18	Свечение плазмы	Záření plazmy
19	Органические соединения	Organické sloučeniny
20	Боевое отравляющее вещество	Bojová chemická látka
21	Силы Ван-дер-Ваальса	Van der Waalsovy síly
22	Изотоп золота	Izotop zlata
23	Кибернетика	Kybernetika
24	Косметическая химия	Kosmetická chemie
25	Квадратный корень	Druhá mocnina
26	Теорема Ферма	Fermatova věta
27	Свойства целых чисел	Vlastnosti celých čísel
28	Теория игр	Teorie her
29	Теория вероятности	Teorie pravděpodobnosti
30	Теория разностных схем	Teorie diferenčních schémat
31	Дискретное представление	Diskrétní reprezentace
32	Описание численных методов решения дифференциальных уравнений в частных производных	Popis numerických metod pro řešení parciálních diferenciálních rovnic
33	Стабильность разностных методов	Stabilita diferenčních metod
34	Искривлённые пространства Римана	Zakřivení Riemannova prostoru
35	Человеческая анатомия	Anatomie člověka
36	Биологическая эволюция	Biologická evoluce
37	ДНК	DNA
38	Трёхмерная структура протеинов	Trojrozměrná struktura proteinů
39	Генетика	Genetika
40	Поле гравитации	Gravitační pole
41	Искусственный интеллект	Umělá inteligence
42	Программный модуль	Softwarový modul
43	Азимовские законы роботехники	Asimovy zákony robotiky
44	Термоядерный реактор	Termojaderný reaktor
45	Электроника	Elektronika
46	Астрофизика	Astrofyzika
47	Небесная механика	Nebeská mechanika
48	Решение точек стабильности Лагранжа	Definice Lagrangeových libračních bodů
49	Астероиды-троянцы	Asteroidy typu Trojan

50	Серный вулканизм	Sírová vulkanická aktivita
51	Большой Взрыв	Velký třesk

6.3. Frazeologismy

Zkoumáním frazeologických jednotek se zabývá vědní obor zvaný frazeologie. Podle L. Stěpanové a V. Mokienka frazeologismem rozumíme ustálené, reprodukovatelné a expresivní spojení slov, které má zpravidla ucelený význam.⁸⁵

Nejdůležitějším úkolem překladatele je rozpoznat frazeologický obrat v textu, což může být problematické zejména u nově vzniklých jednotek. S transformací frazeologismů do překladu nám mohou pomoci specializované frazeologické slovníky. Někdy je však nabídka ekvivalentů nedostatečná a překladatel musí hledat při své práci jiná řešení (například použít nefrazeologický výraz, kalkování, doslovný překlad aj.).

Během naší práce jsme se setkali s těmito 14 frazeologismy: **идти нарасхват; держать марку; показать, где раки зимуют; сорвать куш; как ни крути; ноздря в ноздю; палочка-выручалочка;** (делать что, работать) **как заведённый;** (расти, вырастать, подниматься) **как на дрожжах; запас прочности; работать как вол; в поте лица своего, щёлкнуть по носу; нажить врагов.**

Výše vypsané frazeologismy budou v následujících podkapitolách analyzovány, budou uvedeny jejich slovníkové varianty, konkrétní příklady užití v textu výchozím i cílovém a následně zdůvodněna vybraná varianta pro překlad.

6.3.1. идти нарасхват⁸⁶

*Портативные кондиционеры и ледяные напитки **шли нарасхват.***

→ *Přenosné klimatizační jednotky a ledově vychlazené nápoje **šly na dračku.***

Rusko-český frazeologický slovník Ludmily Stěpanové (dále jako RČFS) vysvětluje dané heslo následovně:

Очень охотно берут, покупают что-л., стараясь перехватить друг друга.

⁸⁵ МОКИЕНКО, Valerij Michajlovič a Ludmila STĚPANOVA. *Ruská frazeologie pro Čechy: Ruskaja frazeologija dlja Čechov*. 2. vyd., (rozš.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, s. 12. ISBN 978-80-244-1916-9.

⁸⁶ STĚPANOVA, Ludmila. *Rusko-český frazeologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, s. 435. ISBN 978-80-244-1750-9.

Do češtiny lze výraz přeložit jako *jít (být) na dračku, jít z ruky do ruky* či *jen se zaprášilo po čem*.

V daném případě se námi zvolená varianta shoduje s první slovníkovou variantou. Zvažovali jsme také použití výrazu *zaprášilo se po čem*, tuto variantu však slovník uvádí jako lexikálně gramaticky vzdálenou, proto jsme se rozhodli pro použití první varianty.

6.3.2. держать марку⁸⁷

— *Ха! Статистика! Есть ложь, есть отъявленная ложь, а есть статистика!* — **держал марку** Тимоти.

→ „*Cha! Statistika! Existuje lež, pak notorická lež a nakonec statistika!*”
nenechal se vyvést z míry Timothy.

RČFS interpretuje daný frazeologismus tímto způsobem:

Соблюдать необходимые нормы поведения для поддержания достоинства, репутации кого- или чего-л.

Do češtiny překládáme jako *neztrácet/neztratit glanc, mít [pořád] šmrnc*.

Nabízené slovníkové ekvivalenty nepovažujeme za příliš vyhovující pro náš konkrétní případ, proto jsme se rozhodli od nich upustit. V dané situaci proto byla zvolena varianta *nenechat se vyvést z míry*. Toto řešení je podle našeho názoru vhodné, jelikož v replice působí více přirozeně a zachovává plynulost promluvy.

6.3.3. показать, где раки зимуют⁸⁸

— *Давай, Хао, покажи этому чистокровному принцу, где раки зимуют!*

→ „*Do toho, Hao, ukaž tomu čistokrevnému princí, zač je toho loket!*”

RČFS vysvětluje frazeologismus takto:

Проучить, жестоко наказать кого-л., всыпать кому-л. (обычно, как выражение угрозы)

---

⁸⁷ RČFS s. 368

⁸⁸ RČFS s. 629

Do češtiny překládáme jako *ukázat (povědět) komu, zač (po čem) je v Pardubicích perník, ukázat (povědět) komu, zač je toho loket, dát komu na pamětnou (za vyučenou), natrhnout komu tričko(triko).*

První slovníková varianta byla zavržena, protože obsahuje toponymum Pardubice, které nekoresponduje s časoprostorovým dějištěm originálu. Z toho důvodu byla dána přednost variantě *ukázat, zač je toho loket.*

6.3.4. сорвать куш⁸⁹

Daný frazeologismus se vyskytl v následujících dvou případech:

— *Так, на чём Хао сорвал куш? Ага, он сумел рассчитать оптимальную антенну передатчика с помощью уравнений Максвелла. Что же, серьёзный ход... гений математики, как ни крути.*

→ „*Tak na čem se Hao napakoval? Aha, dokázal vypočítat optimální délku antény vysílače s pomocí Maxwellových rovnic. To je tedy významný tah...ať děláš co děláš, je to zkrátka matematický génius.*”

— *Никки тоже очень хорошо отвечает, — заметил Тимоти. — Она набрала потрясающий балл на гибкой архитектуре искусственных интеллектов и сорвала куш на самоорганизации программных модулей. Она не отстаёт и даже настигает Дитбита!*

→ „*Nikki odpovídá taktéž velmi dobře, ” poznamenal Timothy, „získala úchvatný počet bodů na flexibilní architektuře umělých inteligencí a také trhla hromadu bodů na samostatně se organizujících softwarových modulech.” Nezůstává pozadu a dokonce Ditbita dohání!*”

RČFS interpretuje dané heslo jako:

Выиграть в чём-л. (много денег и т.п.)

Do češtiny lze výraz přeložit jako *trhnout pěkné peníze kde, být v balíku.*

Tento frazeologismus je v obou případech použit ve spojitosti s bodovým hodnocením zkoušky, nikoliv s penězi. Oba slovníkové ekvivalenty proto považujeme pro naše účely jako nevyhovující. V prvním případě byl výraz nahrazen expresivním slovesem *napakovat se* s významem *nahromadit velké množství něčeho*. V druhém případě bylo použito sloveso *trhnout* s hovorovým a expresivním významem *vydělat* či *získat*.

---

⁸⁹ RČFS s.358

6.3.5. как [там] ни верти (ни крути)⁹⁰

— Так, на чём Хао сорвал куш? Ага, он сумел рассчитать оптимальную антенну передатчика с помощью уравнений Максвелла. Что же, серьёзный ход... гений математики, **как ни крути**.

→ „Tak na čem se Hao narakoval? Aha, dokázal vypočítat optimální délku antény vysílače s pomocí Maxwellových rovnic. To je tedy významný tah...**ať děláš co děláš**, je to zkrátka matematický génius.“

RČFS vysvětluje dané heslo následovně:

Что ни делай, несмотря ни на что, вопреки всему.

Do češtiny překládáme jako *ať se to vezme jakkoli* či *ať děláš co děláš*, což jsme také zvolili pro svůj překlad.

6.3.6. ноздря в ноздю⁹¹

— Оба лидера — Никки и Дитбит — идут, так сказать, **ноздря в ноздю!** — непонятно чему радовался Тимоти.

→ Timothy se z neznámého důvodu zaradoval: „Oba lídři - Nikki i Ditbit - **jsou si takříkajíc v patách!**“

RČFS vysvětluje toto heslo dvěma způsoby:

1. (бежать, ехать, двигаться, приходить к финишу) очень близко, вплотную, не отрываясь друг от друга, на одной линии, одном уровне.

Do češtiny překládáme v tomto případě jako *běžet (pobíhat) bok po boku, běžet jako jeden muž*.

2. (жить) дружно, в полном согласии

Do češtiny překládáme jako *být jedna duše, žít v harmonii*.

V našem úryvku je kolokace použita v prvním významu, ani jedna z nabízených variant překladu se nám však nezdála vhodná. Proto jsme využili jiného

---

⁹⁰ RČFS s.67

⁹¹ RČFS s. 462

ustáleného spojení, a to *být někomu v patách*, s významem pronásledovat (těsně) někoho, mít někoho na dohled, jít po něčí stopě.⁹²

6.3.7. палочка-выручалочка⁹³

— *Физика стала моей палочкой-выручалочкой, на литературе я провалилась с кошмарным треском и грохотом...*

→ „*Fyzika mě zachránila, literaturu jsem projela na plné čáře...*”

RČFS interpretuje heslo dvojím způsobem:

1. Шутливая характеристика человека (или коллектива людей), всегда готового и способного помочь выйти из затруднительного положения.

V takovém případě překládáme jako *armáda spásy*.

2. Средство или решение, позволяющее достичь цели, несмотря ни на какие сложности

Do češtiny pak překládáme ekvivalentem *kouzelný (čarovný) proutek*.

Pro náš překlad nebylo možné využít ani jednu z nabízených variant, protože by do výpovědi logicky nezapadala. Vezmeme-li v úvahu širší dějové souvislosti, jedna z hlavních postav se v tomto dialogu snaží vyjádřit, že se pro ni fyzika stala doslova jakýmsi záchranným kruhem, neboť jen díky ní nasbírala tolik potřebných bodů.

V úvahu proto přicházelo například užití slova *spása*, které by tak zachovávalo význam celé výpovědi. Vzhledem k tomu, že promlouvající postavou je mladé děvče, byla nakonec zvolena jako vhodnější varianta užití dokonavého slovesa *zachránit*, které činí podle našeho názoru výpověď nejpřirozenější.

6.3.8. (делать что, работать) как заведённый⁹⁴

— *И верно! — прыснула Никки. — Даже перестала об этом думать, отвечаю как заведённая.*

→ „*Máš pravdu!*” vyprskla Nikki. „*Dokonce jsem nad tím přestala přemýšlet, odpovídám už mechanicky.*”

⁹² ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, s. 536. ISBN 978-80-7335-218-9.

⁹³ RČFS s. 507

⁹⁴ RČFS s. 243

RČFS vysvětluje frazeologismus takto:

Беспрерывно, не останавливаясь (делать что-л.)

Do češtiny překládáme jako (dělat co) *jak zjednaný, pracovat* (dělat, dřít, makat) *jako šroub*.

V daném případě se odkláníme od slovníkových variant, neboť nám nevyhovují ve spojení se slovesem *odpovídat*. Využíváme proto jednoslovného výrazu *mechanicky*. Užití tohoto příslovce považujeme za vhodné řešení, které zachovává stejný význam promluvy i její plynulost.

6.3.9. (расти, вырастать, подниматься) **как на дрожжах** ⁹⁵

— *Да, очки Дитбита полезли вверх как на дрожжах: он знает всю подоплёку политических событий последнего века, а также родословную всех знаменитостей, — иронически отметил тощий и смуглый Тимоти.*

→ „*Body Ditbita přibývají jako houby po dešti: zná pozadí všech politických událostí za poslední století a také rodokmen všech celebrit,* ” *ironicky dodal pohublý a opálený Timothy.*

RČFS interpretujeme heslo následovně:

Очень быстро (расти, вырастать, подниматься и т.п.)

V českém překladu jako *růst/vyrůst jako z vody*.

I u tohoto frazeologismu se náš překlad od nabízeného řešení liší. *Růst jako z vody* se dle Českého národního korpusu⁹⁶ užívá spíše ve spojitosti s živými bytostmi (zvířetem, člověkem). Naopak ve spojení s neživými objekty či abstraktními výrazy se častěji užívá přirovnání *jako houby po dešti*. Dané přirovnání zachovává stejný smysl, a tak bylo zvoleno pro náš překlad jako lépe vyhovující.

6.3.10. **запас прочности** ⁹⁷

— *Зато Никки Гринвич отстаёт всё больше... В конце второй сессии у неё был очень усталый вид, думаю, что запас прочности у Никки*

⁹⁵ RČFS s. 209

⁹⁶ Český národní korpus [online]. Praha: Ústav českého národního korpusu, ©1994-2017 [cit. 2017-12-05].

Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

⁹⁷ RČFS s. 255

иссяк. Смотрите, исторический блок начался, а она спокойно сидит, не работает, попивает водичку...

→ „Zato Nikki Greenwich se tu vzdaluje stále víc...na konci druhé části vypadala velmi unaveně, myslím, že její **zásoby sil** byly vyčerpány. Podívejte, blok z historie už začal, ale ona klidně sedí, nic nedělá, popíjí si vodičku...”

RČFS interpretuje výraz dvojím způsobem:

1. Резервы сил, выносливость человеческого организма

V tomto případě překládáme jako *meze, hranice lidských sil*.

2. Имеющиеся дополнительные возможности для чего-л., производственные резервы.

Do češtiny interpretujeme jako *zásoby nebo rezervy*, čehož bylo použito i v našem případě.

6.3.11. работать как вол⁹⁸

— *Принц Дитбит **работал как вол**, ответил на двадцать пять из тридцати исторических вопросов и честно заработал почти триста очков, можно сказать, в поте лица своего! А эта девица ответила всего на один вопрос! Сидела, развалилась, как в кафе на набережной... и получила за это двести баллов!*

→ „*Princ Ditbit **dřel jako kůň**, odpověděl na dvacet pět otázek o historii ze třiceti a dá se říct, že si v potu tváře čestně zasloužil téměř tři sta bodů. A ta dívčina odpověděla jenom na jedinou otázku! Seděla rozvalená jako v kavárně na nábřeží...a získala za to dvě stě bodů!*”

Podle RČFS ve významu *работать* очень много, с усердием и покорностью.

Do češtiny překládáme jako *dřít [se] jako kůň*, *dřít jako hovado*, *dřít jako Bulhar*, *dřít [se] jako mezek*. Pro naše potřeby byla zvolena jako nejvhodnější varianta překladu *dřít jako kůň*.

---

⁹⁸ RČFS s. 92

6.3.12. в поте лица своего⁹⁹

— Принц Дитбит работал как вол, ответил на двадцать пять из тридцати исторических вопросов и честно заработал почти триста очков, можно сказать, **в поте лица своего!** А эта девица ответила всего на один вопрос! Сидела, развалилась, как в кафе на набережной... и получила за это двести баллов!

→ „Princ Ditbit dřel jako kuň, odpověděl na dvacet pět otázek o historii ze třiceti a dá se říct, že si **v potu tváře** čestně zasloužil téměř tři sta bodů. A ta dívčina odpověděla jenom na jedinou otázku! Seděla rozvalená jako v kavárně na nábřeží...a získala za to dvě stě bodů!”

RČFS interpretuje heslo tímto způsobem:

С большим усердием, напряжением, прилагая большие усилия (работать, трудиться и т.п.)

Do češtiny překládáme jako (pracovat) *v potu tváře*, kdy byl také daný výraz použit v překladu.

6.3.13. щёлкнуть по носу¹⁰⁰

— Заодно ты больно **щёлкнула по носу** дутых знаменитостей и, думаю, нажила себе врагов.

→ „**Dala jsi** nafoukaným celebritám pořádně **za vyučenou** a zároveň sis myslím **udělala nové nepřátele.**”

RČSF interpretuje daný frazeologismus takto:

Проучивать, наказывать кого-л.

Do češtiny překládáme jako *dávat/dát kapky* komu či *dávat/dát za vyučenou* komu. I v tomto případě se náš překlad shoduje se slovníkovým ekvivalentem.

---

⁹⁹ RČFS s. 573

¹⁰⁰ RČFS s. 466

Nejfrekventovanějším anglicismem je ve vybraném úryvku samotný název školy, kam se hlavní hrdinové hlásí:

Школьники, прибывшие на тест, уже затопили залы и аудитории Лунного колледжа, единственного Колледжа с большой буквы. Все другие лунные школы были просто «колледжи».

→ Školáci, kteří přijeli psát test, zaplavili sály a posluchárny Měsíční **akademie**, té jediné **Akademie** s velkým A. Všechny ostatní školy na Měsíci byly pouze „**akademie**”.

V páté kapitole se o škole mluví celkově více než 30 krát, proto bylo nutné přistupovat k volbě varianty sofistikovaně, abychom nevhodným výběrem nenarušili plynulost celého textu. RČS Leda¹⁰⁴ interpretuje heslo opisně, pro naše účely tedy nevyhovujícím způsobem, jako školské zařízení vysoká nebo střední škola v Anglii, USA aj. Online slovník rusko-český Lingea¹⁰⁵ v tomto případě nabízí anglicismus *college*. Ten je pro nás bohužel opět nevyhovující, protože slovo *college* je v češtině nesklonné¹⁰⁶ a navíc se v drtivé většině případů neužívá samostatně, ale jako součást konkrétního názvu určité školy.¹⁰⁷

Bylo proto nutné hledat takovou variantu, která by byla více frekventovaná i flexibilní, aby s ní bylo možné lépe pracovat s ohledem na flektivní princip češtiny. Rozhodli jsme se proto jít cestou překladu anglického slova *college*, kde je jednou z nabízených možností slovo *akademie*¹⁰⁸, které našim požadavkům plně vyhovuje.

Druhým případem, kdy jsme se nevyhnuli použití generalizace, je výraz *бекон*:

Джерри, стремительно поглощая жареный бекон с яйцом, сказал...

→ ... řekl Jerry mezi hltáním soust opečené **slaniny** s vejci.

Ruský výraz *бекон* překládáme dle Online slovníku rusko-českého Lingea¹⁰⁹ jako *bekon* či *slaninu*, RČS Leda¹¹⁰ uvádí pouze variantu *anglická slanina*. Přestože

¹⁰⁴ VENCOVSKÁ ET AL, Marta. *Rusko-český slovník*. s. 400.

¹⁰⁵ Колледж. *Slovníky Lingea: Rusko-český slovník* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<https://slovníky.lingea.cz/rusko-cesky/%D0%9A%D0%BE%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D0%B4%D0%B6>

¹⁰⁶ College. *Internetová jazyková příručka* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=college>

¹⁰⁷ viz

https://kontext.korpus.cz/view?ctxattrs=word&attr_vmode=visible&pagesize=40&refs=%3Ddoc.title&q=~9VXO95sYRn&viewmode=kwic&attrs=word&corpname=omezeni%2Fsyn2015&structs=p%2Cg%2Cerr%2Ccorr&attr_allpos=kw

¹⁰⁸ viz <https://slovníky.lingea.cz/anglicko-cesky/college>

¹⁰⁹ Бекон. *Slovníky Lingea: Rusko-český slovník* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<https://slovníky.lingea.cz/rusko-cesky/%D0%B1%D0%B5%D0%BA%D0%BE%D0%BD>

¹¹⁰ RČS Leda s. 82

jsme si vědomi značného rozdílu mezi *bekonem*¹¹¹ a *slaninou*¹¹², v našem případě výraz v textu nevystupuje v roli odborného výrazu. Domníváme se, že český čtenář by také mohl v textu vnímat slovo *bekon* jako cizorodý prvek, jelikož se neuzívá příliš frekventovaně. Proto se nakonec v našem překladu přikláníme k ekvivalentu *slanina*.

V následujícím případě byl anglicismus zachován i v překladu:

Подумаешь... — бурчал Тимоти. — Каждый год Колледж обновляет рекорд по числу претендентов. Бедные лузеры!

→ „*Jen si to představ...*” *zabručel Timothy, „Akademie každý rok vytváří nový rekord v počtu uchazečů. Ubozí loseři!”*

Slovem *loser* slangově označujeme člověka neúspěšného, smolaře, nulu. V češtině již dokonce existují i počeštělé formy *lůzr* či *lůzr*, což svědčí o velké míře zdomácnění daného výrazu v českém prostředí a jeho začlenění do lexika češtiny. Právě tyto důvody nás vedly k použití anglicismu i v překladu.

Dále bychom rádi okomentovali problém s anglickým oslovením *miss*, jež se také vyskytlo v originále opakovaně. Dle Internetové jazykové příručky¹¹³ nese výraz kromě oslovení slečny v anglicko-americkém prostředí i význam královny krásy. Kvůli této možné spojitosti se domníváme se, že použití výrazu *miss* by v překladu mohlo působit zavádějícím dojmem, volíme tedy cestu překladu a následné použití varianty *slečna*.

V originále se také objevil překladatelský problém v podobě anglická reálie:

— *Ну, только не надо изображать из себя дикого горца хилли-билли...*
— *поморщился Тимоти*

→ „*No tak, není nutné ze sebe dělat divokého horského vesana...*” *zamračil se Timothy.*

Pejorativním výrazem *hillbilly* lze označit člověka žijícího mimo město, v odlehlých horských oblastech zejména jižní části USA. Výraz je vnímán jako urážlivý.¹¹⁴ S ohledem na komunikačně-pragmatický aspekt, o němž se zmiňujeme výše v kapitole u uměleckém překladu, jsme se rozhodli přistoupit k pragmatické adaptaci překladu a užít metodu generalizace daného výrazu.

¹¹¹ *Bekon*. Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=bekon>

¹¹² *Slanina*. Slovník spisovného jazyka českého [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/search.php?hledat=Hledat&heslo=slanina&sti=EMPTY&where=hesla&hsubstr=no>

¹¹³ *Miss*. Internetová jazyková příručka [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=miss>

¹¹⁴ *Hillbilly*. Dictionary.com [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/hillbilly>

Jako vhodné varianty se nabízely například neutrální *horal* či expresivní *vidlák*, *buran*, *balík*, *vesan*, kdy se nám nejvíce líbila poslední z možností.

V přeloženém fragmentu se vyskytují i anglicismy, jež byly přejaty dávno a dnes je vnímáme jako zdomácnělé:

№ 1	Лазер	Laser
2	спортсмен	Sportovec
3	лидер	Lídr, vedoucí účastník, vedoucí soutěžící, vedoucí kandidát
4	бестселлер	Bestseller
5	комикс	Komiks
6	о'кей	Oukej
7	чемпион	Šampion
8	лидерство	Vedení

Slovo *лидер* se v překládané kapitole vyskytuje velmi často, k jeho překladu jsme proto přistupovali různě. Český ekvivalent *lídr* jsme k překladu použili pouze několikrát. Důvodem je skutečnost, že tento výraz se nejčastěji užívá ve spojitosti s politikou či sportem. V daném případě se však jedná o jinou situaci – řeč je o divácky populární přijímací zkoušce, jejíž jednotlivé části jsou považovány téměř za soutěžní disciplíny. Lídrem se tak zde stává každou chvíli někdo jiný v závislosti na bodovém hodnocení. Považujeme proto za vhodnější užití opisných tvarů jako *vedoucí účastník/soutěžící/kandidát*, které lépe vyjadřují danou skutečnost bez dalších možných spojitostí.

Kategorii anglicismů jsme se rozhodli spojit s **neologismy**, neboť ve velké většině z nich se vyskytuje určitý anglický prvek. Naši skupinu neologismů představují novotvary, které byly vytvořeny na principu kompozit. Lze mezi ně zařadit následující výrazy:

луна-кола → *luna cola*

Zde jsme první komponent transliterovali a následně zkombinovali se slovem *cola*. Po vzoru *Pepsi coly* jsme výraz ještě graficky přizpůsobili vypuštěním spojovníku.

Obdobně jsme postupovali i v těchto případech:

телекуб → *telekrychle*

тививикторина → *telekvíz* (zde byl navíc prefix *тиви-*, tedy TV, nahrazen prefixem *tele-* při zachování stejného významu.)

Dále se mezi neologismy objevila nepravá toponyma, označující smyšlená města ve vesmíru. Jak jsme již poznamenali výše v kapitole o vlastních jménech,

dochází i u nových toponym ke zvláštnímu vztahu mezi angličtinou, ruštinou a češtinou. Proto jsme i zde vždy brali v úvahu potenciální anglickou formu, ze které zřejmě byla ruská varianta odvozena:

Луна-Сити → *Luna City* (zjevná inspirace toponymem Mexico City, použití transliterace v kombinaci se zachováním anglického city, grafická úprava spojovníku)

Чайна-Таун → *Chinatown* (substituce)

Нью-Москоу → *New Moscow* (zjevná inspirace toponymem New York, do překladu převedeno pomocí transplantace anglického výrazu)

Мун-Дели → *Moon Dillí* (kombinace anglického slova moon a substituce)

V úryvku se také vyskytla hybridní kompozita s prefixem *супер-*, který jsme vždy transliterovali a zkombinovali s překladem :

супердевушка → *superděvče*

суперкомпьютер → *superpočítač*

супердорогуй → *superdrahý*

Na tomto místě bychom se také rádi stručně zmínili o problematice okazionalismů. **Okazionalismy**, které lze také nazvat neologismy uměleckými či kontextovými, vznikají zpravidla pro jednorázové užití v určitém kontextu. Tento specifický rys okazionalismů jim neumožňuje, aby byly přijaty do běžného užívání.¹¹⁵

V románu lze za okazionalismus považovat slovo *снежи*. Výraz byl odvozen od ruského slova *снежинка*, tedy sněhová vločka, a použit v kapitole č. 4:

*Никки впервые с удивлением услышала от Джерри, что в современной литературе, кроме прозы и поэзии, существуют ещё и **снежи**.*

Jak sám autor objasnil, má se jednat o nový literární druh, stojící na pomezí prózy a poezie, jež charakterizuje jako „text psaný prózou, ale s určitým vnitřním rytmem a strukturou jako báseň, jako sněhová vločka.“¹¹⁶

¹¹⁵ MARTINCOVÁ, Olga. Okazionalizmus. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALIZMUS>

¹¹⁶ DON_BEAVER. Вопрос? Не вопрос!. In: *LiveJournal* [online]. [cit. 2017-11-05]. Dostupné z: <https://don-beaver.livejournal.com/47263.html?page=7>

6.5. Překladatelsky zajímavá místa

V této podkapitole bychom se rádi vrátili ke třem pozoruhodným momentům při práci na překladu. Prvním takovým místem je básnička v prologu:

*Чей нос? — Саввин!
Куда ходил? — славить!
Что выславил? — копеечку!
Что купил? — пряничек!
С кем съел? — с мамой...*

Na přítomnost podobných poetických prvků v textu by měl vždy překladatel zaměřit svou pozornost. My jsme se snažili získat odpověď na několik otázek: Má tento prvek v textu hlubší význam? Vrací se k němu některá z postav ve své promluvě? Nemůže se jednat například o aluzi? Pro koho je říkanka určená? Jedná se o tradiční, rozšířenou básničku či naopak? Více informací o básničce jsme také hledali na internetu, nebyli jsme ale příliš úspěšní. Se svými postřehy a domněnkami jsme se proto znovu obrátili na autora, který nám pomohl situaci objasnit. Uvedl¹¹⁷, že se jedná o velmi starou básničku určenou malým dětem, kdy se při odříkávání ukazuje na nos dítěte. Říkanka není v dnešní době příliš rozšířená, autor ji zná od své tchýně a rozhodl se ji použít, aby neupadla v zapomnění.

V zásadě se nabízela dvě řešení problému – vymyslet vlastní básničku nebo se pokusit původní říkanku nahradit českou variantou při užití principu funkční ekvivalence, jenž byl popsán v teoretické části této práce (viz oddíl 3.3.). Na první z řešení jsme si netroufali, neboť si myslíme, že nemáme dostatečné básnické nadání. Snažili jsme se proto jít raději cestou funkčního přístupu, tedy vybrat domácí říkanku, která splňuje podobná kritéria (ne příliš známá, určená malým dětem, ideálně i ukazovací typ).

Pro překlad jsme zvolili následující říkanku, při které se jako by leze prsty dítěti po břichu:

*Lezla koza
podél voza.
Dup, dup nožkama,
naberu tě rožkama!*

Domníváme se, že jsme tímto překlad nijak neochudili a říkanku tak lze považovat za adekvátně přetransformovanou.

---

¹¹⁷ s odkazem na osobní emailovou korespondenci

Dále byla při práci na překladu také objevena jedna nesrovnalost v originále:

*Она нашла вопрос о героях-авантюристах в литературе **двадцать первого века** и стала рассказывать компьютеру о своём любимом пиратском капитане Бладе.*

→ *Našla otázku o dobrodružných hrdínech v literatuře **dvacátého století** a začala počítači vyprávět o svém oblíbeném pirátském kapitánovi Bloodovi.*

Autor zde vzpomíná postavu kapitána Blooda, kterou vytvořil spisovatel Rafael Sabatini. Všechny tyto příběhy však vyšly již během 20. - 30. let 20. století, nikoliv 21. století.¹¹⁸ Autor přislíbil opravu tohoto nesouladu v dalších vydáních Astrovanky.

Posledním jevem, na který bychom rádi poukázali, je použití specifických nadávek či přesněji výrazů klení:

*А Никки действительно подумала: **какого Тарантула** я буду вспоминать всех этих кровожадных царей и полководцев?*

→ *Nikki si skutečně pomyslela: „**U obří Tarantule!** Co se tady budu namáhat vzpomínat si na ty krvelačné cary a vojevůdce? Radši si oddechnu...”*

Na první pohled by se mohlo zdát, že daný výraz lze přetransformovat například v obvyklé zakletí *k čertu!* aj. V kontextu celé knihy se však ukazuje, že autor vymyslel celou škálu podobných výrazů. Jedná se tak o určité okazionalismy, inspirované vesmírnými objekty či slavnými vědci, jejichž nahrazení obvyklými variantami by opět nemohlo být považováno za funkčně ekvivalentní.

Tarantulí v tomto případě není myšlen druh pavouka, ale hvězdná mlhovina ve Velkém Magellanově oblaku.¹¹⁹ Jelikož se jedná o mlhovinu velkých rozměrů, nabízelo se dát jí přívlastek *obří*. Klení či exklamace vytvořené na podobném principu lze nalézt na různých místech v knize. Pro demonstraci uvádíme některá z nich níže:

Výrazy, obsahující názvy souhvězdí: *копыта Козерога! Канис меня задеру! Тарантул с ней,...! Эх, уши Волопаса! aj.*

Výrazy, obsahující názvy jiných vesmírných objektů: *Помилуй меня протуберанец! Клянусь Юпитером! Калибан его поберу! Клянусь Мимасом! Клянусь Большим Аттрактором! aj.*

¹¹⁸ CUMMINS, Michael. A Trilogy of Blood. *The Life and Work of Rafael Sabatini* [online]. Jesse F. Knight, NewYork [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.rafaelsabatini.com/mc_trilogy.html

¹¹⁹ MARTINEK, František. Bouřlivé srdce Velkého Magellanova oblaku. *Česká astronomická společnost* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.astro.cz/clanky/vzdaleny-vesmir/bourlive-srdce-velkeho-magellanova-oblaku.html>

Výrazy, obsahující názvy slavných vědců: *Святой Амбарцумян! Демон Максвелла! ај.*

6.6. Překlad názvu

Výběr náležitého pojmenování je velmi důležitým krokem pro vyznění celého díla. Název knihy v kombinaci s grafickým zpracováním obalu je tím prvním, co může potenciálního čtenáře zaujmout a nalákat k přečtení či naopak odradit. Není tedy ničím neobvyklým, že se dnes název stává součástí marketingu a reklamy celého díla.

Při práci na překladu a opakovaném pročítání textu vyplynuly dvě možnosti, jak s názvem díla naložit. Jako první se nabízela myšlenka zakomponovat do názvu díla proprium *Mauglí*, k němuž autor několikrát Nikki v románu přirovnává. Aby však bylo čtenáři jasné, že se příběh odehrává ve vesmíru, bylo by potřeba přidat vhodný přívlastek. Kniha by se pak mohla jmenovat například jako *Kosmický/Vesmírný Mauglí* či *Mauglí z asteroidu*. Takové názvy by však mohly u čtenáře evokovat mylné myšlenky – tedy, že je hlavním hrdinou chlapec. V případě, že bychom použili adjektivum ženského rodu *kosmická/vesmírná Mauglí*, je zde citelný určitý rozpor mezi ženským zakončením adjektiva a mužským rodem vlastního jména. Celý výraz pak může být vnímán jako nepřirozený a nevyhovující.

Výše zmíněné příčiny vedly k tomu, že byl nakonec zvolen jako více vyhovující název *Astrovanka*. Ruské pojmenování románu *Астровитянка* je neologismem, ženskou odvozeninou od mužského *астровитянин*. Tento výraz vznikl s pomocí předpony *астро-*¹²⁰ s významem vztahu ke hvězdám a přípony *-анин-*¹²¹, s jehož pomocí se tvoří substantiva, jež mohou označovat obyvatele či rodáka, člena určitého kolektivu či skupiny. V češtině je jedním z možných sufixů u názvů obyvatelských *-an*.¹²² Prefix *astro-* se stejným významem taktéž v češtině známe, z čehož vyplývá, že vznikne neologismus *astrovan*, v ženské formě pak *astrovanka*. Použití takového neologismu zaručuje, že název působí netradičním a svěžím dojmem, čímž určitě může upoutat pozornost potenciálního čtenáře.

¹²⁰ Астро.. *Академик: Словари и энциклопедии на Академике* [online] [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/139245/%D0%90%D1%81%D1%82%D1%80%D0%BE>

¹²¹ -анин-, -янин-. *Академик: Словари и энциклопедии на Академике* [online] [cit. 2017-12-05].

Dostupné z: <https://dic.academic.ru/dic.nsf/efremova/135858/%D0%B0%D0%BD%D0%B8%D0%BD>

¹²² SVOBODOVÁ, Diana. *Průvodce českou slovní zásobou*. s. 28

6.7. Syntaktická rovina

Ve spojitosti s problematikou aktuálního větného členění bylo také nutné nezřídká přistoupit ke změnám v oblasti **slovosledu a parcelace vět**. Markantním rozdílem v rovině syntaxe je v ruštině hojnější užívání slovesných kondenzátorů ve srovnání s češtinou. Mezi slovesné kondenzátory řadíme obraty s přechodníky, slovesnými adjektivy či infinitivem.¹²³

Frekvence použití přechodníků se v obou jazycích výrazně liší. Zatímco v ruštině jsou stále aktivně používány v každodenní komunikaci, v češtině je jejich použití vnímáno jako již zastaralé a knižní. Při překladu z ruštiny do češtiny existuje několik možností, jak přechodníkovou vazbu přeložit.

Prvním způsobem, který byl při překladu využit, je transformace přechodníkové vazby **na vedlejší větu**:

— *Айван!* — сказала Сюзан, **не поворачивая головы**. → „*Ivane!*“ řekla Susan, **aniž by otočila hlavu**. (zde vedlejší větou příslovečnou způsobovou)

...я был слишком занят, **вручную вытягивая** из стены плиту герметичной переборки. → *byl jsem totiž příliš zaměstnán tím, že jsem ručně vytahoval* ze stěny desku hermetické přepážky. (zde vedlejší větou předmětnou)

Слушая его речь, Никки пила сок, прогоняя сухость во рту,... → **Zatímco poslouchali** jeho úvodní řeč, Nikki pila džus, **aby zahнала** sucho v ústech,... (zde nejprve vedlejší větou časovou, poté vedlejší větou účelovou)

Přechodníkovou vazbu lze převést také pomocí **hlavní věty**:

...и обгоняет Хао, **выходя на второе место!** → ...*předhání Haoa Shona a dostává se na druhé místo!* (slučovací poměr mezi hlavními větami)

Принц Дитбит по-прежнему лидирует на экзамене, проявляя глубочайшие познания... → „*Princ Ditbit ve zkoušce stále vede a projevuje hluboké znalosti...* (slučovací poměr mezi hlavními větami)

Джерри влетел в комнату Никки, выплясывая какой-то несусветный танец... → *Jerry vletěl do místnosti k Nikki, zatančil při tom nějaký nepředstavitelný taneček...* (slučovací poměr mezi hlavními větami)

¹²³ ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. s. 81.

Přechodníkovou vazbu je také možné přetransformovat s pomocí **předložky a substantiva**:

*Джерри, **стремительно поглощая** жареный бекон с яйцом, сказал...→...řekl Jerry **mezi hltáním** soust opečené slaniny s vejci.*

V překladu jsme nepoužili možnost přeložit přechodník přechodníkem, protože ji nepovažujeme za vhodnou vzhledem k typu překládaného textu.

7 Závěr

Cílem této práce bylo vytvoření překladu vybraného úseku románu *Astrovanka* Nikolaje Gorkavého. Daný cíl byl nesporně naplněn prostřednictvím překladu dvou pasáží vybrané knihy. První z nich tvoří překlad předmluvy, která je výchozím bodem pro odvíjení dalšího děje. Druhou představuje pátá kapitola nazvaná Zkouška, v níž se projevuje osobitý styl autora i specifické rysy vědeckofantastické literatury.

Práce je rozčleněna na dvě hlavní části, a to teoretickou a praktickou. V teoretické části byla pozornost zaměřena nejprve na vědeckofantastickou literaturu. Že se nejedná pouze o současný fenomén dokazuje oddíl, jež se věnuje vývoji sci-fi literatury v anglo-americkém a také ruském prostředí. Tento vývoj jsme se snažili zachytit od úplných počátků, tedy zdrojů inspirace pro daný druh literatury, přes její stoupající popularitu od konce 19. století až po připomenutí nejvýznamnějších autorů a jejich děl 20. století. Několika slovy jsou zmíněni i současní autoři. Teoretickou část spoluutváří kapitola, věnující se problematice uměleckého překladu.

Jádro práce tvoří praktická část, která se soustředí na analýzu vybraného díla z více aspektů. Nejprve je na dílo nahlíženo z pohledu literárně-estetického. Do této části je zahrnuta podkapitola o životě autora, zasazení románu *Astrovanka* do kontextu jeho tvorby i fantastické literatury. Při analýze bylo zjištěno, že dané dílo lze nepochybně zařadit k sci-fi literatuře, přesněji k podžánru hard SF. Svědčí o tom v první řadě autorův výběr motivů, kterými jsou vědecké objevy, technické vymoženosti, život ve vesmíru či soužití člověka a umělé inteligence. V druhé řadě je toho důkazem také volba lexikálních, syntaktických a stylistických prostředků. Autor často prokládá dynamické vyprávění plné dialogů odbornými pasážemi, ve kterých hojně užívá odbornou terminologii, typickou pro tzv. tvrdé vědy, a strohý informativní styl. Dále se ukázalo, že charakteristickým rysem autora v oblasti lexika je též užití anglicismů a neologismů.

Zvolená překladatelská řešení byla následně zdůvodněna a okomentována v podkapitolách, tykajících se konkrétních překladatelských problémů. Byly mezi ně vybrány následující okruhy: překlad odborné terminologie, vlastních jmen, frazeologismů, anglicismů a neologismů. Jednu z podkapitol jsme věnovali překladatelsky zajímavým místům, kde byl zařazen překlad říkanky a specifických výrazů klení. Poslední podkapitola byla věnována překladu samotného názvu, krátce byla také okomentována syntaktická rovina.

Při překladu odborné terminologie byla nejčastěji použita metoda substituce, důležitým krokem však vždy bylo důkladné prověření českého ekvivalentu. Při práci na převodu vlastních jmen bylo nutné uvědomit si další specifický rys. Autor záměrně volí neruská propria (často motivovaná angličtinou), která

následně převádí do azbuky. Při překladu do češtiny je však nutné tuto prvotní motivaci brát v úvahu, neboť přímým překladem z ruštiny by mohlo někdy dojít ke vzniku chybných ekvivalentů. Daná skutečnost vedla k tomu, že nejčastějším postupem při překladu bionym byla transplantace. V případě chrématonym jsme naopak nejčastěji využívali metodu přímého překladu jednotlivých komponentů. U pravých toponym a kosmonym byla dodržena metoda substituce.

V případě překladu anglicismů a neologismů je možné konstatovat, že čeština na rozdíl od ruštiny obecně méně přijímá anglicismy do své slovní zásoby.

V některých případech sice konkrétní anglicismy existují (např. *college*, *bekon*), ale neužívají se frekventovaně. Jako přirozenější řešení se tedy nabízela záměna českými výrazy.

V kategorii neologismů je taktéž citelný vliv angličtiny, bylo proto snahou vytvořit podobné analogy i v překladu do češtiny (např. u nepravých toponym *Luna City*, *Moon Dillí* aj.). V oblasti frazeologie bylo ve většině případů využito nabízených slovníkových variant, v některých případech však byly frazeologismy nahrazeny například expresivním nefrazeologickým výrazem.

Okruh problémů uzavírá podkapitola o zajímavých překladatelských jevech. Bylo nutné se vypořádat s překladem říkanky, který byla nahrazena funkčně-ekvivalentní českou říkankou, splňující podobná kritéria jako ve výchozím textu. V překladu byla také opravena jedna věcná chyba, která se v originále vyskytla neúmyslně. Adekvátním způsobem bylo také nutné vypořádat se s problematikou specifických výrazů klení. V otázce o překladu názvu díla bylo nakonec rozhodující zaměření na čtenáře. Z tohoto důvodu byl vybrán název *Astrovanka*. V rovině syntaxe bylo klíčovým uvědomit si rozdíly v používání přechodníků mezi ruštinou a češtinou a také nejednou přistoupit ke změnám ve slovosledu, aby byla zachována plynulost textu.

Ke každému překládanému textu je potřeba přistupovat individuálně s ohledem na jeho charakter. Při překládání vybraných úseků *Astrovanky* bylo klíčové uvědomit si tři zásadní aspekty, mezi něž lze zařadit: příslušnost románu k linii vědeckofantastické literatury, specifické zaměření na adolescentního čtenáře (tzv. kategorie young adult) a také skutečnost, že i když se jedná o rusky psaný text, je neodmyslitelně spjat s anglickým prostředím. Při výběru konkrétních překladatelských řešení proto vždy byla daná specifika zohledněna, aby mohl být osobitý ráz originálu co nejvíce zachován i v překladu.

8 Резюме

Данная дипломная работа посвящена переводу избранного произведения научной фантастики с русского языка на чешский. Для этой цели был выбран роман «*Астровитянка*» Николая Николаевича Горькавого, опубликованный в 2008 году издательством АСТ в Москве. Автор интересен тем, что он по роду занятий является учёным, астрофизиком, доктором физико-математических наук и в настоящее время работает в США в НАСА. В свободное время он пишет книги и рассказы для подростков.

Работа разделена на две главные части – теоретическую и практическую. Теоретическая часть начинается с главы, посвящённой проблематике жанра фантастики. В самом начале главы было необходимо объяснить ключевые термины из данной области, к которым принадлежат термины *фантастика*, *научная фантастика* и *фэнтези*. Данные термины нельзя считать синонимичными, хотя они звучат подобным образом.

Под фантастикой мы понимаем всю фантастическую литературу, т. е. литературу, в которой используется какой-то элемент фантастического допущения. Данный жанр объединяет три главных поджанра – научную фантастику, фэнтези и литературу ужасов.

Термин научная фантастика (НФ) обозначает категорию литературы, которая основана на фантастическом допущении в области науки. НФ всегда основана на рациональной основе, что её отличает от жанра фэнтези, в котором сюжет всегда происходит в гипотетическом мире и всегда присутствует магический элемент, необъяснимый с точки зрения науки.

Типичным признаком литературы ужасов является присутствие элемента, вызывающего у читателя чувство страха.

Научную фантастику традиционно можно разделить на несколько поджанров, к которым принадлежит твёрдая НФ, утопия и антиутопия, социальная фантастика, киберпанк и др. На практике авторы часто черты данных поджанров комбинируют.

Немалую часть главы о научной фантастике занимает тема её возникновения и формирования на протяжении истории. В работе мы обратили внимание на англо-американскую и русскую среду. Предшественниками НФ в западной литературе можно считать Эдгара По и Мэри Шелли. Основателем жанра можно назвать Жюль Верна, представителя технического направления НФ. Не менее важным автором был также Герберт Уэллс, пишущий в духе социально-философского направления. Существует несколько ключевых тем, которыми авторы интересуются в своих произведениях. К ним принадлежит тема

путешествия в космосе, вступление в контакт с инопланетянами, путешествие во времени, мутация человечества, новые изобретения и технические достижения (роботы), войны между народами и стихийные бедствия.

Важную роль в истории НФ сыграл журнал *Astounding science fiction*, издаваемый с 1930 года, в котором публиковали самые известные авторы НФ. Период с конца 30-ых до 50-ых годов XX века можно назвать «Золотым веком» научной фантастики. Среди самых важных авторов фантастов надо упомянуть т. н. «Большую тройку» – Роберта Хайнлайна, Артура Кларка и Айзека Азимова, произведения которых оказали влияние на многих других писателей. После кризиса, связанного с военными событиями, популярным автором стал польский писатель Станислав Лем. С середины 60-ых годов приходит движение «Новая волна», которое приносит в литературу эксперимент, спекуляцию и обращение внимания на проблемы человечества. В 1965 году был также опубликован самый известный роман НФ «Дюна», написанный Фрэнком Гербертом.

История русской научной фантастики имеет также глубокие корни. Известным писателем раннего этапа был Константин Циолковский, которого называют отцом космонавтики. В отличие от западной среды, в русскоязычной НФ было можно заметить сильное присутствие коммунистической идеологии. Отцом русской фантастики считают Александра Беляева, который известен своими романами «Голова профессора Доуэля» и «Человек-амфибия».

Значимым ограничением в области НФ было принятие двух мер в литературе. Речь идёт о «теории предела» и о «фантастике ближнего прицела». Согласно этим концепциям, в НФ литературе авторы могли использовать только такие мотивы, которые не были слишком фантастическими и невыполнимыми. Постепенно такие требования к литературе ослабились, потому что возникла нехватка литературы для молодых читателей. Возможность использовать фантастические мотивы с целью популяризации тогдашней науки и научных открытий, очевидно, спасла русскую НФ от полной гибели.

В конце 50-ых годов русская фантастика вступает в свой золотой век. Был опубликован известный роман «Туманность Андромеды» Ивана Ефремова, его путь продолжали в своих произведениях братья Стругацкие. Надо упомянуть и факт, что издавалась также научно-фантастическая литература для детей и подростков. К авторам таких произведений принадлежит, например, Кир Булычев с его циклом об Алисе Селезневой. В настоящее время большой популярностью пользуются произведения Сергея Лукьяненко.

Последняя подглава теоретической части посвящена теме художественного перевода. Теория перевода как отдельная дисциплина сформировалась относительно недавно, а именно в 20 веке. Учёные долгое время спорили, считать ли перевод лингвистической или литературно-эстетической операцией. Наконец ведущим стало мнение, что необходимо к переводу приступать комплексно.

Перевод художественного текста принадлежит к самым сложным переводческим задачам. Переводчик должен перенести дух оригинала в текст перевода. По словам теоретика Йиржи Левого, работа переводчика состоит из трёх этапов: постижение подлинника, этап интерпретации и перевыражение подлинника. С одной стороны переводческую работу можно считать творческой деятельностью, с другой стороны перевод требует от переводчика репродукции оригинала.

Центральным вопросом переводоведения является проблематика эквивалентности и адекватности перевода и оригинала. Самым признанным принципом сегодня считается функциональный подход, когда языковые средства, используемые в переводе, выполняют ту же функцию, как и языковые средства в оригинале. Задачей каждого переводчика должно быть достижение по возможности наибольшей меры адекватности и эквивалентности между текстами оригинала и перевода. Для этого он использует разные переводческие трансформации. Не менее важен и аспект прагматический и коммуникационный.

Результатом практической части данной работы является перевод двух выбранных отрывков романа на чешский язык. В анализе уделяется внимание не только лингвистической стороне перевода, но и литературно-эстетическом аспекту произведения.

В подглаву о литературно-эстетическом анализе включено несколько отделов, в том числе биография автора и короткое ознакомление с его творчеством. Далее следует подробный анализ романа «Астровитянка», который мы начали с описания формальной стороны книги, особое внимание мы уделили определению специфики стиля автора. Он состоит в том, что художественные части текста, полные живых диалогов, иногда даже с элементами разговорности, чередуются с научными частями, для которых характерна сухая лексика, использование терминологии из области естественных наук. В книге преобладают развёрнутые предложения. Весь роман написан от третьего лица, за исключением пролога, который ведётся от первого лица. В книге преобладает русский литературный язык, кроме терминологии автор часто использует и англицизмы, неологизмы, в диалогах также фразеологические обороты. Главной темой романа является обнаружение преследователя главной героини Никки и борьба с ним. Книгу безусловно можно отнести к направлению твёрдой НФ, так как

в ней можно заметить мотивы технических изобретений и открытий (в том числе сожительство человека с искусственным интеллектом), далее темы жизни в далёком будущем и освоение космоса.

Нельзя не заметить, что автора явно вдохновили другие фантастические произведения. Первый источник – это фэнтези цикл о Гарри Поттере, с которым главная героиня Никки имеет много общего. Школа Эйнштейна, в которую Никки поступает, основана на подобных принципах, как Школа чародейства и волшебства Хогвартс. Автор не отрицает заимствований, с другой стороны он утверждает, что «Астровитянка» задумана как научно-фантастическая антитеза фэнтези среде книг о Поттере. Вторым источником можно считать цикл об Алисе Селезнёвой Кира Булычева, на которую Никки похожа прежде всего своим характером. Не в последнюю очередь на «Астровитянку» повлиял и рассказ «Малыш» братьев Стругацких или творчество Роберта Хайнлайна, любимого автора Горькавого.

Что касается самого романа, сюжет происходит в далёком будущем около 2252 года. Человечество находится на таком уровне развития, что возможно жить не только на Земле, но и на Луне, Марсе, астероидах, космических спутниках и т. д. Целым миром управляют богатые королевские династии. Как уже было сказано, в роли главной героини выступает тринадцатилетняя девушка Никки, пережившая нападение, при котором погибли её родители. Она живёт вне цивилизации вместе с суперкомпьютером типа А10, которого зовут Робби. Следующим ключевым персонажем является Джерри Уолкер, который становится лучшим другом Никки после их знакомства в Лунном госпитале. Не менее важным лицом можно назвать принца Дитбита Третьего, в котором себе Никки наживёт врага.

Пятая глава содержит короткое введение, описывающее последовательность действий при переводе избранных частей. В этом процессе мы воспользовались услугами переводческой программы МемоQ для облегчения нашей работы. Также мы использовали большое количество различных книжных источников, словарей, энциклопедий и сайтов. В результате были переведены две части, а именно перевод Пролога и главы 5 под названием «Экзамен», в общем объёме более тридцати нормостраниц перевода. Мы стремились передать специфический стиль автора и текстов научной фантастики, в переводе «Экзамена» также было необходимо учесть диалогический характер текста и с тем связанный перевод некоторых разговорных выражений.

В шестой главе рассматривается наш перевод с лингвистической точки зрения. Именно в этой главе объяснены и прокомментированы выбранные нами конкретные переводческие решения. При переводе мы столкнулись со

следующими областями переводческих проблем – это перевод терминологии, имен собственных, фразеологизмов, англицизмов и неологизмов. Также упомянуты переводчески интересные места, прокомментированы возможности перевода названия книги и читатель коротко ознакомлен с проблемами на уровне синтаксиса.

Перевод терминологии не представлял собой трудную задачу, чаще всего мы прибегали к субституции чешским термином. Однако выбранные варианты было необходимо тщательно проверить с точки зрения их корректности.

Именам собственным переводчик должен уделять достаточно внимания, потому что выбрав непригодный вариант, он может отрицательно повлиять на произведение в целом. Имена собственные мы разделили на две большие группы: имена реально существующие и имена вымышленные. При переводе имен персонажей можно было наблюдать любопытное явление. Автор для своих персонажей выбирает имена не русские, часто мотивированные английским языком, которые впоследствии переведены кириллицей. Однако при переводе на чешский необходимо данную первичную мотивировку учитывать, потому что прямой перевод с русского на чешский мог бы неверно перетрансформировать некоторые имена. Таким образом, наиболее используемым методом стала трансплантация. В случае некоторых имен мы должны были учитывать специфические окончания в чешском языке. Следующую группу образовали хремотонимы, которые мы чаще всего переводили с помощью прямого перевода их составных частей. Метод субституции был также соблюден в случае перевода топонимов, космонимов и астронимов.

Что касается англицизмов, можно сказать, что их наличие в чешском языке более ограничено, чем в русском языке. Хотя в некоторых случаях существуют двойные варианты, мы часто предпочитали использовать изначально чешское выражение, чтобы соблюсти более естественное прочтение текста. Влияние английского языка также заметно в области неологизмов. Здесь мы стремились сохранить относительную степень экзотизации текста, поэтому мы приступали к образованию подобных аналогов и в переводе. Таким образом возникли вымышленные топонимы *Luna-City*, *Moon Dillí*, *New Moscow* и *Lunawood* или неологизмы *luna cola*, *telekrychle* и т.п. В тексте романа был обнаружен один пример окказионализмов. Это слово *снежи*, обозначающее новый вид литературы, нечто между прозой и поэзией.

К переводчески интересным местам можно отнести перевод стихотворения в Прологе. Так как данная считалочка не несёт никакого дополнительного значения для дальнейшего развития сюжета и не использована с целью некоего специального замысла, мы решили её заменить уже

существующей, но не очень традиционной и распространенной, чешской считалочкой с подобными критериями.

При переводе также была обнаружена одна ошибка, состоящая в использовании неправильных числовых данных. Ошибка не была механически перенесена в текст перевода, а наоборот проверена и, с разрешения автора, исправлена. Последним занимательным фактом можно назвать употребление специфических форм бранной лексики. Автор выдумал целый ряд таких оборотов для данной книги, их можно считать также своего рода окказионализмами. Источником вдохновения автору послужили космические объекты, например, созвездия, или имена известных учёных.

При размышлениях, как перевести название книги, мы рассматривали две возможности. Первой возможностью казалось использование имени собственного *Маугли*, с которым автор несколько раз сравнивает Никки. Однако проблемой было расхождение в области рода имен (Никки женского рода, а Маугли, наоборот, мужского), что бы могло вести к ложным представлениям о книге и главном герое.

Данная причина наконец вела к тому, что мы предлагаем использовать в чешском языке для романа название *Astrovanka*. Этот неологизм может, по нашему мнению, с одной стороны, воздействовать на читателя с довольно привлекательным эффектом. С другой стороны, он полностью понятен человеку, говорящему на чешском языке, так как префикс *astro-* обозначает связь со звездами и суффикс *-anka* указывает на название жителя и на женский пол.

Последняя подглава практической части содержит короткий комментарий к трансформациям в области синтаксиса. В чешско-русском плане можно наблюдать заметные различия в области использования конденсаторов, т. е. причастных, деепричастных оборотов и оборотов с инфинитивом.

Частота и сфера употребления деепричастных оборотов в обоих языках не совпадают. В русском языке деепричастные обороты используются и в ежедневной коммуникации, тогда как в чешском они вышли из активного употребления и сфера их употребления ограничивается книжной речью. Существуют четыре возможности, как деепричастный оборот перевести на чешский язык. Самым употребляемым нами способом была трансформация деепричастного оборота придаточным предложением. Другим способом является использование главного предложения. Последний используемый способ – это употребление предложно-падежной конструкции. Последний способ, т. е. перевод деепричастия деепричастием мы в нашем переводе не использовали. В связи с актуальным членением предложения также было необходимо иногда изменить порядок слов или парцелляцию предложений.

Работу над переводом необходимо воспринимать как индивидуальную задачу, с учетом характера подлинника. При переводе избранных частей «Астровитянки» требовалось осознавать три основных аспекта, включающих принадлежность романа к линии научной фантастики, специфическую ориентацию на читателя-подростка, а также факт, что хотя оригинал написан на русском языке, он неотъемлемо связан с англоязычной средой. В связи с этим при выборе конкретных переводческих решений всегда учитывались данные специфические черты с целью сохранения в тексте перевода своеобразности оригинала в максимальной ее степени.

9 Seznam zkratek

čes.	česky
RČFS	Rusko český frazeologický slovník prof. Stěpanové
RČS Leda	Rusko-český slovník nakladatelství Leda
rus.	rusky
SF	sci-fi, science fiction
tzv.	takzvaný
НФ	научная фантастика
т. е.	то есть
и т. п.	и тому подобное

10 Příloha

Пролог

Полумрак. Уютно пытит кофевар, в такт ему тихо поскрипывает обитое кожей кресло, на котором любит качаться Сюзан. На мониторе переплетаются кривые спектров каменной планетки, чей тусклый полумесяц уже не помещается в широкое окно рубки. Руки Сюзан, подсвеченные мигающими огнями, колдуют над пультом пилота, я — бездельничаю и смотрю на её профиль, на её тёмную шевелюру, в которой поблёскивает неожиданная пёстрая прядка из каштановых, рыжих и даже белых волосков...

Динамик пошуршал, похрустел и вдруг запел-заговорил тонким детским голосом забавную песенку... — считалочку, что ли?

Чей нос? — Саввин!

Куда ходил? — славить!

Что выславил? — копеечку!

Что купил? — пряничек!

С кем съел? — с мамой...

Тут и мама-Сюзан удивлённый голос подала:

— В первый раз слышу эту прелесть!

— Я тоже, — хмыкнул я. — И где только Никки выкапывает такие древности?

— Айван! — сказала Сюзан, не поворачивая головы. — Мы будем на мысе Канаверал в полдень пятницы по восточному времени. Чем займёмся в первую очередь?

Айван — это я.

— Выбирай сама: нужно сдать железо, срочно расконсервировать дом и маниакально кропать то-олстый отчёт за все шестьдесят месяцев полевой работы.

— Фу, гадость! — фыркнула Сюзан. — Лучше так: все срочные дела сложим в кучку, в кучке сверху сделаем ямку. Потом туда плюнем, а сами — тихонько, на цыпочках — за дверь и в машину. Через час снимаем номер в Хилтоне с окном на залив — как в прошлый раз — и сразу купаться! Волна пахнет тропиками, шелестит тёплая позёмка песка, и жизнь хорошеет на глазах...

— Гениально!

— Вечер проводим на веранде ресторана под пальмовой крышей. Мясо с кровью — прямо с углей, под солёный морской бриз и ледяное сухое вино. Потом, поддерживая друг друга, поднимаемся в комнату, которая освещена лишь луной и прибором, и...

— Эй-эй, дальше не надо!

— ...и море шумит в распахнутую дверь балкона и машет на нас длинными занавесками, а белые барашки ночного шторма видны прямо с подушки... Утром кофе пьём на лоджии, полной солнца и ветра, под крики чаек Тампы... О боги! Я мечтала вернуться к нашему морю все эти длинные марсианские годы...

Сюзан зажмурила глаза, и что-то даже блеснуло в её ресницах.

— Держись, Сюзан, осталась всего неделя лёту! Будет тебе море — с чайками и пеликанами! — От сочувствия и в моём горле защипало. — А пока — притащу-ка я кофейку моему бравому капитану...

Сюзан грустно вздохнула мне вслед:

— Возьми зелёную кружку, там магнит посильнее.

Я принёс кофе, примагнитил его на пульт и нежно поцеловал свою усталую душеньку-пилота сначала в темечко, а потом в шею. Сюзан быстро обняла мою голову одной рукой и крепко чмокнула в небритую щёку. О Ганимед! Как этой женщине удаётся всегда так умопомрачительно пахнуть?..

— На ваши драгоценные измерения, штурман... — к Сюзан вернулась властность командира, — осталось две минуты, и начинаем орбитальный манёвр. Пройдём по касательной, так что возьмёшь ещё качественный скан поверхности.

«Какой удачный день — по дороге домой случайно заметить М-астероид с двумя спутниками. Мы не смогли найти такого симпатягу за все пятьдесят вылетов в Главный Пояс... и вот — на самом его краю, так близко к Солнцу... — в который раз с энтузиазмом подумал я и сел в кресло. — Нелли будет вне себя от счастья, это такой козырь для неё...»

— Надо было всё-таки доложиться на базу, — взыграла во мне лояльность.

— Ты что, не знаешь доктора Пфаффа? — хмыкнула Сюзан. — Такая волокита начнётся — планы, согласования, одобрения... и пролетает твой тройной астероид, махая платочком. Мы ведь даже не высаживаемся, только тесное сближение... Тридцать секунд до начала манёвра. Ты пристегнул Никки?

— Да, конечно. — Я глянул на боковой монитор. Наша девочка-белочка что-то рисовала, сидя в кресле с высокой спинкой.

— Десять секунд... пять...

И тут в воздухе зародилась странная вибрация. Она быстро усилилась и навалилась низким гулом. Я по-настоящему испугался:

— Дьявол! Что это?!

— Не знаю! — растерянно выкрикнула Сюзан.

Гул сорвался в невыносимый вой и сверлящую боль в ушах. Во рту замозжило металлическим вкусом. В пульте и стенных панелях затрещали и заискрились бешеные разряды. Контрольные индикаторы стали гаснуть целыми секторами. Сюзан лихорадочно пыталась что-то сделать,

выправить — но всё было прах: с пульта исчезли огни корабельного компьютера, потом потухли сигналы от всех двигателей и реактора. Весь свет в рубке погас, даже аварийный, от батарей! Громкий треск и искрение в стенах тоже прекратились: за считанные секунды живой тёплый корабль превратился в неуправляемую глыбу металла, рубка освещалась лишь холодным светом астероида, и край его серого широкого серпа целился в наш беспомощный корабль, не успевший сделать поворот. Беда! Беда!

— Никки! — Я вскочил и рванул дверь в жилой отсек, но овальный стальной люк был невозмутим, как приваренная плита, как створка закрытого сейфа.

— Сделай что-нибудь, Айван, СДЕЛАЙ ЧТО-НИБУДЬ! — пронзительно закричала Сюзан, вцепившись в безжизненный пульт, а к прозрачной стене рубки плавно и беспощадно приближались скалы астероида.

Я без церемоний выдернул Сюзан из кресла и отшвырнул к люку. И сейчас же острая скала с хрустом навалилась на бронестекло. Стекло раскатисто лопнуло, вдавилось внутрь корабля потрескавшимся пузырьком, и в разрывах трубно завыл ускользящий воздух. С пульта сорвалась кружка и устремилась к рылу серого каменного чудовища, влезющего в рубку в клубах пыли. Кофе выплеснулся струей и закипел в разреженной атмосфере. Но сюрреалистический кошмар происходящего не мог напугать меня — я был слишком занят, вручную вытягивая из стены плиту герметичной переборки. Трещали мышцы, и щелчками боли рвались связки. Сюзан изо всех сил помогала мне отгородиться от зверя. Послышался далёкий детский плач и сразу сорвался в визг ужаса. Плита соединилась со стеной: КЛАНГ! Успели!

В следующую секунду толстая сталь перегородки вздулась парусом, застыла на мгновение — и лопнула мне в лицо. Остро стегнуло виной: «Никки! Сюзан! Не смог! Не спас... Ты! Гад! Жри меня — оставь их!» Вдруг всё замерло и быстро потемнело. В этой теснящей мгле раздался звонкий смех Никки, и ласковый голос Сюзан позвал меня: «Айван...»

Яростный рёв мужчины и женский крик прервались одновременно в оглушительном грохоте и леденящем скрипе разламывающегося корабля. Детский визг длился на секунду дольше, но когда усталый зверь продрался сквозь всю рубку и сердито ткнулся каменным рылом в наглухо закрытый люк, то визг сразу прекратился. Стальная дверь хрустнула и изогнулась, но выдержала. Под угасающий скрежет металла чудовище недовольно отодвинуло пыльную окровавленную морду от люка и замерло.

Мрак затопил раздавленную рубку, разлился по мёртвому кораблю — и стал тишиной.

Глава 5 Экзамен

Джерри спал таким крепким сном, что утром его разбудил только настойчивый стук Никки в дверь. Мальчик мгновенно проснулся — уже полдевятого утра!

Они с Никки быстро позавтракали в кафе, а вокруг пациенты желали им удачи или подпускали острые шпильки в адрес горе-кандидатов в Колледж, где учатся только вундеркинды из мультимиллионеров. Но все без исключения спешили занять места в холле перед большим экраном, где Главный Лунный телеканал будет вести передачу со стадиона и показывать нервные лица лидеров соревнований.

Джерри, стремительно поглощая жареный бекон с яйцом, сказал:

— Я выспался прекрасно — ты, наверное, колдунья!

— Конечно! — Но у самой Никки залегли под глазами синие круги.

— А ты-то хорошо спала?

— Неплохо, но за одну ночь не наверстаешь недосып трёх месяцев.

Джерри владело состояние взвинченной весёлости, когда на все возможные неприятности человек уже махнул рукой, и его несёт вперёд эйфория бесшабашности.

— Мне нравится твой кураж! — Никки оценивающе смотрела на него и улыбалась.

— А если мы всё-таки проиграем экзамен? — возбуждённо хохотнул Джерри.

— Ну, у нас есть ещё мой астероид, купим боевой лазер и спрячемся там! — и оба засмеялись.

Перед дверью Никки они расстались, крепко пожав друг другу руки и обменявшись не очень понятными им, но такими традиционными напутствиями:

— Ни пуха ни пера тебе, Никки!

— Иди к лунному чёрту, Джерри!

В чашу стадиона, вписанного в крутобокий кратер, вливались потоки ярко одетой публики. Гомонящие людские струи разбивались на ручейки и водовороты, растекались по склонам трибун и дробились на отдельные тела бусины, нанизываясь на нити скамеек. Солнце жарило сквозь купол, и болельщики, слетевшиеся со всех концов Солнечной системы, шумели и потели. Портативные кондиционеры и ледяные напитки шли нарасхват. В середине стадионного пространства висел гигантский куб с четырьмя стенками-экранами для трансляции изображений участников. Сейчас телекуб транслировал песенные хиты последнего сезона, причём Лунный телеканал патриотично предпочитал местные группы. По краям экранов бежали строки рекламы, она же занимала голографические щиты, установленные на поле:

«Автомобили „Луноход-3000“ — десятилетняя гарантия от песка!»

«Недвижимость Полярной Ривьеры — море воды и солнца!»

«Летние моды — сногшибательные жидкокристаллические дизайны Бессо!»

«Вакансии на шахтах Марса — станьте миллионером за два года!»

Школьники, прибывшие на тест, уже затопили залы и аудитории Лунного колледжа, единственного Колледжа с большой буквы. Все другие лунные школы были просто «колледжи». Хотя в аудиториях сдавать было не так удобно, как дома, считалось, что здесь участникам помогают сами стены. А многие всю жизнь мечтали посмотреть на легендарную Школу Эйнштейна, поэтому в день экзамена в залах Колледжа традиционно не хватало мест на всех желающих.

Два комментатора Лунного телеканала — Джикси и Тимоти — наперебой обсуждали предстоящий экзамен. Они славились как самые знаменитые телеведущие Луны. Как обычно, один из них — Джикси — играл роль добряка-оптимиста, другой — Тимоти — роль мрачного брюзги. Впрочем, эти роли отражали реальные характеры артистов.

— Сто двенадцать тысяч участников! — захлёбывался от радости Джикси. — Рекордное число!

— Подумаешь... — бурчал Тимоти. — Каждый год Колледж обновляет рекорд по числу претендентов. Бедные лузеры!

— Выпускники Школы Эйнштейна принимаются без экзаменов в любые университеты! — надрывался Джикси. — Вы слышите, в любые!

— За деньги, которые студенты выкладывают за Колледж, — язвил Тимоти, — можно отучиться в десяти университетах.

— Девяносто одна тысяча школьников сейчас устраиваются поудобнее перед экранами фирменных мониторов на Земле, четыре тысячи — на Марсе, две тысячи рассеяны по астероидам, спутникам и космостанциям. А двенадцать тысяч приехали сегодня в Колледж на экзамен — испытать свою судьбу и талант! — вещал оптимист Джикси.

— И зачем припёрлись сидеть в шумных и душных залах, устроились бы лучше с луна-колой дома... — скрипел Тимоти.

— Ты не прав, Тимоти, статистика показывает, что процент поступивших больше среди тех, кто сдавал экзамены в самом Колледже, — утверждал Джикси.

— Ха! Статистика! Есть ложь, есть отъявленная ложь, а есть статистика! — держал марку Тимоти.

— Мне подсказывают, — спохватился Джикси, — что всего у меня получается сто девять тысяч участников. Где ещё три тысячи? Куда я их дел? А! Ну конечно — проклятый склероз! — это школьники самой Луны,

которым не хватило места в Колледже. Раньше заявочки надо было присылать, любезные мои! Больше всего таких лунных школьников, поступающих в Школу Эйнштейна, сидит сейчас в Луна-Сити, Чайна-тауне, потом в Нью-Москоу и Мун-Дели. Хо-хо! Даже из Лунного госпиталя у нас сегодня два участника!

— Совсем больные, видно, — ухмыльнулся Тимоти.

— Итак, экзамен разбит на три сессии по полтора часа каждая. Порядок следования предметов определён недавним жребием — мы все наблюдали за этой торжественной процедурой с участием самого Президента Луны и обоих финалистов Вселунного конкурса красоты. Могучий Лунный Тарзан чуть не сломал барабан для жеребьёвки, а Лунная Венера в этом году побила рекорд зрительских симпатий! — заливался соловьём Джикси.

— Ближе к делу, — мрачно напомнил Тимоти.

— Да-да... согласно жребию, в первой сессии идут блоки физики, литературы и химии, во второй — математика, биология и генетика, в третьей — история, кибернетика и астрономия, — уточнил бодро Джикси. — Школа Эйнштейна всегда отличалась акцентом на естественные науки.

— В каждой сессии есть над чем сломать голову! — прокаркал Тимоти.

— Десятым экзаменом является тест на владение английским языком, и компьютер-экзаменатор сам определяет по результатам первой сессии — поставить ли абитуриенту зачёт по языку или нет.

— В прошлом году один школьник из Франции говорил на таком английском, что компьютер счёл его за русский, — хихикнул Тим.

— Единственное разрешённое справочное пособие — это заранее составленный самими абитуриентами набор математических уравнений, химических формул и геномных схем — то, что запомнить невозможно, да и не нужно. Да — и ещё точные значения различных констант. Только это — и ни одного слова больше! Но нашим сообразительным участникам больше и не нужно: нет никаких сомнений, что здесь собрались самые умные девочки и мальчики Солнечной системы! — пафосно изрёк Джикси.

— Как же, самые умные... помнится, один школьник на простейший вопрос о скорости искусственного спутника на круговой орбите искренне удивился — как я могу знать? — ведь он искусственный, с какой хочет скоростью, с такой и летит! — заржал Тимоти.

— К чему вспоминать старые анекдотические случаи?.. — с укоризной сказал Джикси. — Вот передо мной наконец появилась выборка самых известных участников нашего экзамена... О! — с восторгом воскликнул комментатор. — В этом году среди участников знаменитый Дитбит Третий — юный принц легендарной династии Дитбитов. Чистокровный, как сейчас говорят, красавец, спортсмен и вундеркинд. Очень многообещающий молодой человек.

— Самые известные участники — это те, чьи имена мелькали в прессе? Тогда самыми знаменитыми должны считаться серийные убийцы! — саркастически заметил Тимоти.

— Куда тебя занесло, Тимоти? — укорил его Джикси. — Многие участники сегодняшнего экзамена всемирно известны своими талантами: в этом году в Школу Эйнштейна поступает золотой лауреат Лунного конкурса на лучшее литературное произведение, принцесса Дзинтара Шихин-а; все три призёра последней Олимпиады самодельных роботов, а также — Хао Шон, победитель Всемирной математической олимпиады.

— Вот так сюрприз! — захихикал Тимоти, глядя в список участников. — Среди нашей выборки знаменитостей — Никки Гринвич, Младенец-Робинзон, звезда наших мартовских новостей. Интересно, неужели она научилась читать? И пользоваться клавиатурой?

— Да что ты?! — всполошился Джикси. — Не может быть! Неужели Маугли-с-астероида решила поучаствовать в экзамене в Школу Эйнштейна? Но она же ни дня не училась в школе и до сих пор находится в госпитале!

— Так она и есть участник из Лунного госпиталя! — вспомнил Тимоти. — Я же говорил — больная!

— Думаю, что она просто не осознаёт, на что замахнулась, — сокрушённо покачал головой Джикси, — но всё равно, пожелаем ей удачи, а главное — не расстраиваться, если проиграет...

— Где она взяла столько денег? Может, на том астероиде есть золотая жила? — неодобрительно хмыкнул Тимоти.

— Смотрите, смотрите, начинается! — заволновался Джикси. — На трибуну поднялся сам директор Колледжа, знаменитый профессор Милич, сорок лет руководящий Школой Эйнштейна.

— Ну наконец-то! Лично я уже вспотел на этом солнцепёке, — откомментировал в своём духе Тимоти. — Эти климатологи вечно не могут толком наладить кондиционирование стадионов — нижние ряды мёрзнут от сквозняков, а верхние — жарятся как на сковородке.

Профессор Милич с огромной седой шевелюрой дыбом, по сравнению с которой причёска Эйнштейна показалась бы скромным ёжиком, ослепительно улыбался в камеры:

— Дамы и господа! Участники экзамена и болельщики! Гости Колледжа и телезрители! Начинаем экзамен. Через минуту, когда часы Главной башни Школы Эйнштейна пробьют десять часов, на экранах появится первый блок вопросов и начнётся трансляция с мониторов. Дорогие участники! Ваш ответ на любой вопрос должен содержать номер вопроса и завершаться фразой «Ответ закончен», после чего вы немедленно узнаете ваш балл за ответ и сможете приступить к другому вопросу. Помните, что ваше изображение транслируется в приёмную комиссию, а также в мировую телесеть. Ваши баллы суммируются вверху экрана, в правом углу монитора будет показан результат лидера экзамена, в левом углу — минимальный балл верхней сотни участников. Вам нужно удержаться в этих пределах. Если после состязания ваш результат отстал

от баллов сотни лидеров, вы, к огромному нашему сожалению, не прошли. Прошу вас не отчаиваться — это всего лишь экзамен, не кораблекрушение.

На трибунах раздался нервный смех взвинченных родителей.

— В прошлом году проходной балл составил 1097 очков, в этом году он, по нашим прогнозам, может слегка увеличиться. Но даже несколько сот баллов, полученные на нашем экзамене, откроют вам двери в ряд престижных школ и колледжей, так что труд, затраченный на подготовку, не пропадёт даром. Родители и болельщики должны только издали следить за участниками. Однако прошу помнить, что красный сигнал и громкий зуммер на мониторе означает, что ваша помощь нужна участнику и разрешена правилами. Обмороки — увы! — не редкость на вступительных тестах. Напряжение, знаете ли... Ну, кажется, ничего не забыл, а то стар стал, путаю правый носок с левым...

Трибуны охотно поддержали шутку директора.

— До экзамена остались считанные секунды! Всем удачи!

Раздались громкие хлопки фейерверков, и над стадионом расцвели яркие звёзды разноцветных ракет. Непродолжительный салют сменился тишиной, в которой главные часы Колледжа пробили десять раз.

Мониторы Никки и Джерри включились лишь перед выступлением директора Милича. Слушая его речь, Никки пила сок, прогоняя сухость во рту, а Джерри пытался заставить пальцы не трястись над управляющими поверхностями компьютера.

Мониторы мигнули и показали список вопросов и жирный ноль на экранном лбу. И весь мир перестал существовать для ста двенадцати тысяч участников экзамена, подошедших к переломной точке своей биографии.

На стадионе Джикси и Тимоти бурно приветствовали первых лидеров на большом экране, стремительно заполняющемся изображениями тех, кто успел ответить хотя бы на один вопрос. Картинки всё время стремительно перемещались, тасуясь по мере вступления в игру других школьников.

— Если вас интересуют результаты конкретных людей, — пояснял зрителям и болельщикам Джикси, — то назовите их имена или экзаменационные номера, и вы увидите нужных участников на своих телевизорах или портативных экранах.

— Не знаю, — добавлял ехидно Тимоти, — можно ли экран, развёрнутый в Северном секторе чудачком в зелёном колпаке, назвать портативным — в нём пара квадратных метров.

Трибуны весело зашумели.

— Возможно, у него много знакомых участников, — добродушно улыбался Джикси.

— Нужно дружить с участниками, которых видно на большом экране лидеров, — издевался Тимоти.

— Ну-ну, Тимоти, в первые минуты на главном экране такая чехарда, что там никого не узнаешь... — утихомиривал Джикси коллегу. — Кстати,

большинство участников ответило на первые вопросы физического блока, и список лидеров немного стабилизировался.

— Лидеры есть разных сортов, — хихикнул Тимоти. — Первый сорт — это два верхних лидера, и Джикси традиционно болеет за номер один, а я подбадриваю вторую лошадку. Их физиономии показывают крупнее всех, а рядом даже демонстрируют их ответы.

— Лидером стал принц Дитбит! — завопил Джикси. — За первые пять минут он набрал тридцать очков!

— Вторым идёт Хао Шон, победитель математической олимпиады, с двадцатью семью баллами! — не менее громко закричал Тимоти. — Давай, Хао, покажи этому чистокровному принцу, где раки зимуют!

— Предсказываю сегодня интереснейшую борьбу! — торжественно заявил Джикси. — Чтобы увидеть потрясающую схватку юных интеллектов, оставайтесь с нами, с Главным Лунным телеканалом! Вы только посмотрите на принца Дитбита! Уверенность в своих силах и презрение к трудностям написано на лице будущего мирового политика.

— Гм... к трудностям ли это презрение?.. — язвительно откликнулся Тимоти. — Да, я ещё не закончил с классификацией лидеров экзамена — ниже двух больших портретов лидеров вы видите крупные изображения школьников из первой десятки. Ниже и помельче — лица остальных из сотни умников, имеющих хорошие шансы попасть в Колледж.

— Тимоти, ты забыл о Народных Любимцах, которыми чаще всего интересуются зрители, — укорил Джикси. — Их можно увидеть внизу экрана. Там же показаны участники экзамена, набравшие рекордное число баллов за отдельный блок.

— Ба! У нас появилась первая народная героиня — Николь Гринвич, — удивился Тимоти. — Она, правда, не набрала ни одного очка, наверное, ещё разбирается с клавиатурой.

— Появление малышки Никки на большом экране совершенно естественно, — просюсюкал Джикси. — Мы же во всеуслышание объявили, что она участвует в экзамене — вот все и захотели посмотреть на неё...

— ...и на то, как бедная сиротка, выросшая в космических джунглях, машет над клавиатурой когтистыми лапами, — превзошёл себя Тимоти.

— Фу, Тимоти, ты сегодня несносен, — демонстративно поморщился Джикси. — Посмотри на экран — симпатичная рыжая мисс с умными синими глазами... Я искренне желаю Николь Гринвич успеха сегодня.

— А вот Хао и показал этому Дитбиту! — заорал Тимоти, показывая на главный экран, где изображения лидеров поменялись при счёте 75–51.

— Ну-ну, экзамен только начался, — не закручинился Джикси. — Так, на чём Хао сорвал куш? Ага, он сумел рассчитать оптимальную антенну передатчика с помощью уравнений Максвелла. Что же, серьёзный ход... гений математики, как ни крути.

— Гляди-ка, Никки Гринвич набрала первые пять очков, — удивился Тимоти, — неужели она что-то понимает в физике?

— Видно, понимает, — удовлетворённо заметил Джикси. — Рядом с ней появились другие Народные Любимцы — Дзинтара Шихин-а, о которой мы уже говорили, а также двое героев самой популярной тививикторины «Умники» — Фей-Чен и Дон Лонгборо. А вот с экрана нам улыбается победительница южноамериканского детского конкурса красоты — Руби Ибару!

— Прелестная девочка, — сдался Тимоти. — Но! Посмотрим, как у неё с головой! — тут же спохватился он.

— Итак, после первых десяти минут физики лидирует Хао Шон с впечатляющими 152 баллами, — вернулся к экзамену Джикси. — Второе место с прекрасным результатом в 129 очков занимает принц Дитбит, показавший отличное знание физических принципов современного оружия.

— Чёрт побери! Простите, дорогие телезрители, вырвалось, — спохватился Тимоти. — Вы только посмотрите на эту Никки-Маугли! Её очки растут на глазах — уже 52... 67... Ого! Она уже прыгнула на уровень 102 очков...

— Никки Гринвич появилась сразу в середине сотни лидеров! — подхватил с удивлением Джикси. — 110 очков... Осталось пятнадцать минут до конца и...

— О боги! — закричал Тимоти. — Она получила сразу 150 очков за вопрос о радиоактивности естественных изотопов и вырвалась в лидеры экзамена с результатом 260 очков! Она обогнала и принца Дитбита, и Хао Шона!

Трибуны взвыли.

— Это, конечно, временно! Случайность! — завопил Джикси, защищая своего фаворита-принца.

— Какая-то фантастика! Посмотрите на лицо этой девчонки, — утратил обычную язвительность злобный Тимоти. — Её руки словно летают над контрольной консолью... А какие сложные уравнения она бросает на экран!

Весь стадион, замерев, уставился на поразительно красивое в этот момент лицо Никки на главном экране стадиона — одухотворённое, с сосредоточенным взглядом и пламенеющей шевелюрой. Эта впечатляющая картина заставила болельщиков восхищённо загудеть.

— Боги мои! Она получила сразу двести очков за ответ на вопрос о распространении поверхностных нелинейных волн в мелком ручье! — снова заверещал Джикси.

— Это сенсация! — воскликнул поражённый Тимоти. — Девочка, которая не училась ни дня в школе, получила только за первый блок вопросов 460 очков! Я комментирую экзамены Колледжа тридцать два года, но таких сюрпризов не припомню.

— Да она ни разу не видела эти ручьи! Ещё какие-то косые волны в них разглядела! — возмущался Джикси.

— Их можно видеть каждый день, — усмехнулся Тимоти. — Они бегут по нашим животам, когда мы принимаем душ. Мы их видим, но, конечно, не замечаем.

— До конца блока осталось двадцать секунд, пятнадцать... десять... И ещё 120 очков за последний вопрос по свечению плазмы получает Никки Гринвич, которая была спасена с астероида меньше пяти месяцев назад! — громко недоумевал Джикси.

— Финиш! — воскликнул Тимоти. — Никки Гринвич завершила блок физики с невиданным в истории Колледжа результатом — 580 очков!

Болельщики на трибунах завопили как сумасшедшие.

— Предыдущий рекорд был, как мне помнится, — продолжал поражённый Тимоти, — всего 405 очков, что считалось долгие годы фантастическим результатом.

— Второй результат у Хао Шона — 255 очков, третий — у принца Дитбита... 187 очков, — добавил подавленно Джикси.

— Что приуныл? — рассмеялся Тимоти. — Переоценил своего принца?

— Думаю, принц Дитбит ещё покажет всю силу своего интеллекта и эрудиции, — заявил Джикси.

— А я вот думаю, глядя на результаты мисс Гринвич: чего стоит вся наша система школьного образования? — протянул Тимоти.

— Хватит каркать, — махнул рукой Джикси. — Вот посмотри, начался блок литературы, и очки побежали снова. Дитбит стремительно сближается с Хао, а вот результаты Никки пока не меняются...

— Если эта Маугли ещё и в литературе гений, то я забираю своего сына из супердорогой Школы Коперника и отправляю его на этот астероид, — брюзжал Тимоти. — Адрес спрощу у Никки после соревнований.

— Результат Хао тоже быстро растёт, но Дитбит явно догоняет Гринвич. Да, Никки медлит... — комментировал Джикси. — Посмотрите-ка на Дзинтару Шихин-у, как она ускорила! Закончив физический блок со скромными 45 баллами, она за первые пять минут литературного блока уже набрала 120 очков и вошла в сотню лидеров! Не удивительно — она поэт, прозаик, хорошо поёт и играет на гитаре.

Группа болельщиков на северной трибуне затынула какую-то песню.

— Да, эти варварские русские мелодии стали широко популярны в узких кругах, — съязвил Тимоти.

— А Никки не двигается... вот, правда, появилось у неё пять очков, но и всё, — повеселел Джикси.

— Пожалуй, погожу забирать своего пострела от коперниканцев, — обрадовался и Тимоти.

— Хао уже набрал 356 очков, — отслеживал Джикси, — но к нему вплотную приблизился Дитбит с его 345 очками и... вот он делает рывок до 372 очков — за отличное знание персонажей космофантастических боевиков — и обгоняет Хао, выходя на второе место! Первое место всё ещё у Никки с 585 очками, но разрыв резко сократился.

Никки всматривалась в список литературных вопросов, но они были для неё пустым звуком. Она ничего не понимала ни в списке бестселлеров двадцать третьего века, ни в лучших сценариях Голливуда и Луновуда, ни в мыльных операх, ни в комиксах. Ни одного из современных авторов или сценаристов, произведения или фильмы которых предлагалось описать или проанализировать, она не читала и не смотрела. Вот! Она нашла вопрос о героях-авантюристах в литературе двадцать первого века и стала рассказывать компьютеру о своём любимом пиратском капитане Бладе.

— Итак, осталось пять минут литературного цикла, пока впереди Никки с неподвижными 585 очками, но к ней вплотную приблизился Дитбит с 540 баллами, а его преследует принцесса Дзинтара с 525 очками! — неумолимо вещал Джикси.

— Давай, Дзинтара, напой ответ на гитаре, — юродствовал Тимоти.

— Математик Хао упал на пятое место, — отметил Джикси, — не выдержал литературного накала.

— Ничего, его любимая математика ещё впереди, — утешил Тимоти. — Смотрите-ка, лидер Никки прибавила 19 баллов и перевалила наконец за шесть сотен!

— Кажется, она прочитала всего одну книгу! — хихикнул Джикси.

— Тем не менее, — отметил Тимоти, — ей удалось за первые два блока получить 604 очка, это рекорд Колледжа.

— Получить за литературный блок меньше двадцати баллов, — хохотнул Джикси, — тоже своеобразный рекорд литературного невежества. Мисс Гринвич даже не ответила на простейший вопрос о Гарри Поттере! Она не читала эту сагу — священную для Лунного колледжа книгу!

Трибуны загудели роем возмущённых пчёл.

— Да, — согласился Тимоти, — этому нет ни объяснения, ни оправдания: она уже несколько месяцев находится в объятиях цивилизации и могла бы успеть прочитать эту великую книгу.

— Это результат того, что в госпитале только лечат, а не учат, — глубокомысленно изрёк Джикси. — Кстати, в Лунном госпитале недавно творились поразительные вещи. Ходят разговоры о сумасшедшем роботе, который разгромил полгоспиталя, и, по слухам, к этим разрушениям приложила руку сама Никки Гринвич!

— Как так? — удивился Тимоти. — Сама мисс Гринвич, верхом на роботе, крушила госпиталь?

Хохот на трибунах.

— Слухи слухами, но вернёмся к экзамену, — спохватился Джикси. — Начался химический блок. По итогам двух блоков у лидера — Никки Гринвич — 604 очка, второе место у принца Дитбита — 569 баллов. Да, доскональнейшее знание современной кинолитературы показал Дитбит! Третье место у Дзинтары Шихин-ой — 558 очков.

— Как ты ухитряешься правильно произносить эти кошмарные русские фамилии? — язвительно воскликнул Тимоти.

— Надо было посещать вместе со мной блиц-курс «Современная культура для идиотов», — назидательно заявил Джикси. — Отстал от жизни? Чувствуешь себя культурным аутсайдером на вечеринках? Звони по видеонумеру — CULTURE-FOR-IDIOTS!

— А на большом экране соревнование идёт вовсю, — отметил Тимоти. — Никки Гринвич наконец включилась в гонку и уже набрала 28 химических очков.

— Она очень хорошо ответила на вопросы о составе атмосфер разных планет, — уточнил Джикси, — и об изменениях органических соединений в переспеваящих фруктах.

— Хо-хо, она разбирается в гнилых апельсинах! — заржал Тимоти. — Дитбит тоже идёт быстрым темпом благодаря отличному знанию боевых отравляющих веществ, а на третье место вышел землянин Иг Цунски, набравший на химии уже 189 очков, — это победитель прошлогодней Всемирной олимпиады по химии.

— Невероятный накал борьбы, — восхищённо блеял Джикси. — Давно не получал такого удовольствия! До конца химического блока осталось всего десять минут...

— Николь Гринвич превосходно описала происхождение сил Ван-дер-Ваальса и набрала восемьсот очков! — закричал Тимоти.

— Принц Дитбит тоже сделал могучий рывок, блеснув знанием изотопов золота! — тут же отметил Джикси.

— Оба лидера — Никки и Дитбит — идут, так сказать, ноздря в ноздю! — непонятно чему радовался Тимоти.

Хотя к концу первой сессии Джерри чувствовал себя выжатым лимоном, он сумел набрать всего 232 очка, что было намного меньше, чем минимально необходимое число 402, которое горело в левом углу экрана. В правом углу издевательски светилось фантастическое число 809. Руки мальчика тряслись, и он ничего не смог ответить на вопросы о химии моющих средств и о составах автомобильных красок. Когда раздался зуммер перерыва, он соскочил со стула и бросился в комнату Никки. Та лихорадочно пила сок из огромного стакана, умеряя пульс, до предела разогнавшийся на первой сессии.

— Никки, у меня ничего не получается! — с порога закричал расстроенный Джерри. — У меня только 232 очка!

— м-м... ерунда, — захлёбываясь соком, сказала Никки. — Фу-у... контуры перегрелись! Твои козыри впереди — математика на втором туре и кибернетика на третьем. Перестань паниковать — у тебя хорошие шансы набрать больше тысячи очков.

— Может быть, — нервно вздохнул Джерри. — Ты так бодро на всё смотришь... А как у тебя?

Никки молча показала на тот самый результат в 809 очков.

— Это твой?! — возликовал Джерри. — Здорово! Ты им всем показала!

— Физика стала моей палочкой-выручалочкой, на литературе я провалилась с кошмарным треском и грохотом...

— Ерунда, тебе до поступления остались сущие пустяки! Проклятье, что же мне делать?!

— Наклонись ко мне, Джерри, — вдруг попросила Никки.

У Джерри вспыхнули щеки, он как-то оцепенел, но послушно наклонился к коляске Никки. Она ласково взяла его голову и поцеловала в обе щёки. Второй раз — почти в уголок губ!

— Я верю в тебя, — убеждённо сказала она. Джерри медленно выпрямился, его лицо полыхало.

— Ну ладно... — Он прокашлялся и свирепо нахмурился. — Сейчас математика... иду сражаться!

— Интереснейшая борьба! — вещал Тимоти. — Никки Гринвич, эта супердевочка, по-прежнему сохраняет лидерство с 809 очками...

— Но на пятки ей наступает принц Дитбит-младший, — отметил Джикси, — который набрал 798 баллов, продемонстрировав уверенное знание косметической химии! Заканчивается перерыв, и участники возвращаются к экранам, — продолжал Джикси, — начинается математический блок, самый сложный и самый...

— ...ненужный, — саркастически подсказал Тимоти.

— Ну как ты можешь так говорить? — слегка искусственно возмутился Джикси. — На математических расчётах базируется вся наша цивилизация. Математика участвовала даже в создании стула, на котором ты лично базируешься!

— А когда ты в последний раз решал какое-нибудь уравнение или хотя бы извлекал квадратный корень? — спросил Тимоти с ехидным лицом.

— Ну-у... я же не учёный и не инженер, — протянул Джикси. — Я, так сказать, обычный потребитель благ цивилизации, а вот они... — комментатор указал на экран с лицами участников, — будут интеллектуальной элитой Солнечной системы, и им знание математики совершенно необходимо!

— Чтобы рассчитывать прочность стульев под наши стремительно толстеющие зады, — издевательски хмыкнул Тимоти. Болельщики весело зашумели.

— Тимоти! — взвизгнул полненький Джикси. — Ты политически некорректен! В нашем обществе нет толстяков, у нас есть только большие люди и крупные фигуры!

— О'кей, о'кей, вернёмся к экзамену, — попытался успокоить разбушевавшегося коллегу Тимоти. — Посмотри-ка, внизу экрана, где, кроме Народных Любимцев, показывают и чемпионов отдельных блоков, появился ещё один больной из Лунного госпиталя — Джерри Уолкер!

— Действительно, — взял себя в руки Джикси, — Уолкер показал прекрасный результат — он набрал за пятнадцать минут математического блока 250 очков... Да, вот он даже вошёл в сотню лидеров, правда, в самых нижних строках.

— Может, Лунный госпиталь стал делать новые операции на мозге? — задумчиво спросил Тимоти.

— Не уверен, — хихикнул Джикси, — что подобная операция поможет изложить основные пункты доказательства теоремы Ферма за пять минут, как это сделал Джерри Уолкер. В вопросе о свойствах целых чисел он блеснул недюжинной эрудицией и неожиданно включил в ответ легендарную теорему.

— Благодаря чему оторвал сто пятьдесят баллов, — хмыкнул Тимоти.

— А вы посмотрите, как идёт Дитбит! — воскликнул Джикси. — Он обладает превосходными познаниями в статистике и щедро иллюстрирует ответ примерами из теории игр.

— Ты немного напутал, он приводит примеры из практики азартных игр! — ухмыльнулся Тимоти.

— Именно там и работают статистика и теория вероятности! — стоял на своём Джикси.

— А что делает наш чемпион? — спросил сам себя Тимоти. — Хо! Никки удерживает лидерство и даже увеличила разрыв с Дитбитом-младшим, проявив глубокое знание теории разностных схем.

— О боги космоса! — удивился Джикси. — Зачем юной девочке знать эти самые схемы? Она взяла не очень сложный вопрос о дискретном представлении аналитических функций в компьютере, а потом так размахнулась, что включила в ответ описание численных методов решения дифференциальных уравнений в частных производных и даже обсуждение стабильности разностных методов.

— Ха! Главный компьютер Колледжа оценил её ответ в 125 очков, — отметил Тимоти. — Эта девочка знает, что делает. Она практически уже набрала необходимый для поступления балл!

— Последние секунды математического блока экзамена, — резюмировал Джикси. — Лидер Никки Гринвич набрала 1059 очков, на втором месте Дитбит с 895 очками, нет, смотрите! — в последнюю секунду на второе место вырывается Хао Шон, внезапно получив за последний математический вопрос двести очков и набрав 1003 очка!

— Блестяще ответил на вопрос об искривлённых пространствах Римана, — отметил Тимоти, — и получил заслуженную награду.

— Где, интересно, расположены эти пространства? — хмыкнул Джикси.

— Ты шутишь, Джикси? — засмеялся Тимоти. — Мы живём в римановом пространстве, оно вокруг нас.

Джикси шутовски помахал руками вокруг:

— Ничего не вижу, дурят нас эти математики, присосались к налогам и напускают туману...

— Ну, только не надо изображать из себя дикого горца хилли-билли... — поморщился Тимоти. — А вот пошли первые результаты биологического экзамена.

— О, как прибавил в темпе принц Дитбит, — обрадовался Джикси. — Прекрасное знание современной медицины, за вопрос о способах омоложения он набрал сто баллов! Он снова обогнал Хао. Какая борьба, какой накал! Только на Главном Лунном телеканале вы станете свидетелем самых захватывающих событий в жизни Солнечной системы! — выдал Джикси рекламный слоган.

— Дорогие телезрители, — громко провозгласил Тимоти свой вариант рекламного пассажа, — Главный Лунный телеканал — это самый популярный канал Лунной Республики, это двадцать четыре часа самых тревожных международных новостей, самых бодрых прогнозов космической погоды, самых соблазнительных советов биржевым спекулянтам, самых кровожадных боевых анимаций, самых сиропных мыльных опер, самых леденящих душу преступлений и самых грязных светских сплетен. Оставайтесь с нами!

На трибунах засмеялись.

— Кстати, экзамен всё ещё идёт, — сердито заметил Джикси.

— Да, посмотрим на экран, — вернулся к прямым обязанностям Тимоти. — Никки Гринвич блеснула знанием человеческой анатомии, а также математической теории биологической эволюции и сохраняет лидерство с 1244 очками. Дитбит завершил блок с близким результатом — 1150 очков. Третье место занимает отставший Хао Шон — биология явно не его конёк, он набрал на ней всего девяносто баллов и имеет 1093 очка. Все эти шустряки практически уже поступили в Колледж, — отметил Тимоти.

— Начинается интереснейший генетический блок, — оживился Джикси. — Сейчас станет понятно, кто знает лучше всех ведущую науку последних веков.

— Ого, как рванул Дитбит Третий! — воскликнул Тимоти. — Понятное дело, представитель династии, которая активно улучшает гены своего потомства... Можно сказать, чистокровный помёт...

Болельщики дружно засмеялись.

— Принц так ускорился, что стремительно обгоняет лидера экзамена Никки Гринвич! — заверещал Джикси. — Да! Вот он уже на полсотни очков впереди!

Трибуны протяжно выдохнули.

— Ну, даже на душе легче стало, — лицемерно произнёс Тимоти, — а то ситуация складывалась очень щекотливая... С одной стороны — лучшие умники из аристократических кругов, куча дорогущих профессоров в консультантах, а с другой стороны — девчонка, которая ни дня не училась в школе, ни одному тренеру-репетитору ни цента не заплатила — и на тебе, обгоняет всех, как крейсер баржу!

— Ты известная язва, Тимоти, — осудил его Джикси. — Лучше порадуйся за Дитбита — он, как фокусник, манипулирует геномными таблицами! Принц мгновенно набросал ДНК потенциального боевого вируса, собрал отличную коллекцию карт наведённых мутаций...

— За Дитбита уже столько людей радуются, что я лучше буду болеть за малышку Николь... Она набрала добрую сотню очков за вопрос о трёхмерной структуре протеинов и молекулярном дизайне лекарств, — откомментировал Тимоти.

— Ей не догнать принца Дитбита, — авторитетно заявил Джикси.

— Он близок к рекорду Колледжа за генный блок экзамена, — заметил Тимоти, — но... нет, не дотянул.

— Главное, что принц Дитбит Третий лидирует по итогам первых двух сессий, — подобострастно резюмировал Джикси. — Поздравим его с этой впечатляющей победой! Его результат фантастичен — 1510 очков! Кстати, династия Дитбит — крупный акционер и почётный спонсор нашего Главного Лунного телеканала, и тем более приятно видеть столь яркий успех блестящего представителя молодого поколения этой великой династии, являющейся прочным столпом нашей цивилизации и демократии!

— О боги, мои уши склеились от мёда, — громко пробурчал Тимоти, вызвав хохот трибун. — Скажу уж пару слов и о втором месте, которое занимает Никки Гринвич с результатом 1440 очков. Они оба идут со значительным отрывом от других участников, ещё не перебравшихся за планку 1200 очков, но уже разошедшихся на последний перерыв.

Джерри ворвался в комнату Никки:

— Никки, я получил 840 очков! Это меньше, чем минимальный балл лидеров — 915, но сейчас у меня есть шансы!

Усталая Никки вяло улыбнулась ему навстречу.

— Молодец, Джерри! Держись... А я что-то раскисла... На генетике я почти отключилась... Голова кружится...

— Чёрт! Это из-за долгого напряжения в слишком сильном для тебя поле гравитации! Сейчас, сейчас... — Джерри торопливо открыл стандартный шкафчик в стене и вытащил высокую бутылочку. — Это кислородный тонизирующий коктейль, он поможет тебе.

— М-м-м... вкусная штука, спасибо. — Никки глотнула эликсира и слегка перевела дух.

— Кроме того, хватит надрываться, ТЫ УЖЕ ПОСТУПИЛА, понимаешь?! — сказал почти сердито Джерри.

— И верно! — прыснула Никки. — Даже перестала об этом думать, отвечаю как заведённая.

— Так что — поздравляю тебя! Я пошёл биться за своё место среди эйнштейнцев.

— Джерри, я знаю предпочтения главного компьютера Колледжа, — неожиданно раздался голос Робби. — Не бойся неформальных ответов. Если у тебя в кибернетике есть личный опыт — смело ссылайся на него.
— Хорошо! — и Джерри умчался.

— Начинается завершающая сессия вступительного экзамена 2252 года! — торжественно провозгласил румяный пухлощёкий Джикси. — Впереди всех — принц Дитбит с впечатляющим результатом более полутора тысяч очков. От него значительно отстала Никки Гринвич с четырнадцатью сотнями очков. Участники начинают отвечать на вопросы по истории.

— Да, очки Дитбита полезли вверх как на дрожжах: он знает всю подоплёку политических событий последнего века, а также родословную всех знаменитостей, — иронически отметил тощий и смуглый Тимоти. — Зато Никки Гринвич отстаёт всё больше... В конце второй сессии у неё был очень усталый вид, думаю, что запас прочности у Никки иссяк. Смотрите, исторический блок начался, а она спокойно сидит, не работает, попивает водичку...

— Может, решила, что уже поступила — хватит мучиться? — хохотнул Джикси.

А Никки действительно подумала: какого Тарантула я буду вспоминать всех этих кровожадных царей и полководцев? — лучше отдохнуть... Она усмотрела в исторических вопросах знакомую и интересную для неё тему космологических воззрений древних философов, труды которых в изобилии присутствовали в уцелевших файлах Робби, — и небрежно надиктовала ответ на этот вопрос, потягивая действительно освежающий коктейль и посмеиваясь над античными дискуссиями об образовании Вселенной и над идеей одновременного рождения времени вместе с материальным миром.

Она восхитилась Гераклитом Эфесским, хмыкнула на платоновского «Тимея» и даже успела пощипать религиозно-подобострастные космогонические верования Блаженного Августина, когда полчаса исторического блока закончились. Никки отлично отдохнула на философской теме и весьма удивилась, когда компьютер Колледжа дал ей за это свободное эссе двести баллов.

Ещё больше этому поразились комментаторы и болельщики.

— О боги космоса! — возопил Джикси. — Принц Дитбит работал как вол, ответил на двадцать пять из тридцати исторических вопросов и честно заработал почти триста очков, можно сказать, в поте лица своего! А эта девица ответила всего на один вопрос! Сидела, развалилась, как в кафе на набережной... и получила за это двести баллов!

— Явная несправедливость, — коварно согласился Тимоти. — Почему одним всё так легко даётся, а у других получается через мозоль на отсиженной заднице?

— Э-э... — не нашёлся что сказать Джикси. — Зато разрыв между лидерами увеличился, и сейчас у Дитбита 1805 очков, а у мисс Гринвич всего — 1640. Принц снова показал превосходство всесторонней личности над человеком, несистематично нахватавшимся вершущих отдельных предметов!

— Участники вступили в кибернетическое поле битвы, — подхватил эстафету комментирования Тимоти. — Это предпоследний блок, объединивший в себе обширную область человеческого знания: от механических конструкций роботов до принципов компьютерного интеллекта.

— Как идёт лидер Дитбит, наша гордость! — сюсюкал Джикси. — Он быстро набирает очки на конструкциях боевых роботов, не обходя вниманием и бытовую технику — робокары и кибернетических официантов. Его балл приближается к двум тысячам!

— Никки тоже очень хорошо отвечает, — заметил Тимоти. — Она набрала потрясающий балл на гибкой архитектуре искусственных интеллектов и сорвала куш на самоорганизации программных модулей. Она не отстаёт и даже настигает Дитбита!

— Не нужно преувеличивать! — обиженно заговорил Джикси. — Принц Дитбит по-прежнему лидирует на экзамене, проявляя глубочайшие познания в компьютерных видеоэффектах и невероятную эрудицию в кибериграх!

— Что за чепуха попала в этом году в экзаменационные билеты? В каждом блоке — куча хлама... Не помню такого в Колледже... — задумался Тимоти. — Может, это как раз из-за того, что нынче поступает принц Дитбит?

Трибуны разразились хохотом.

— Что за чудовищная инсинуация?! — возмутился Джикси. — Современная культура немыслима без компьютерных игр и виртуальных видеоэффектов. Включения таких вопросов в экзамен действительно требовало само время!

— А самое главное — этого требовал народ... — добавил Тимоти с мефистофельской усмешкой.

— Да, и народ! — не сдавался Джикси.

— ...в том числе — и Совет попечителей Колледжа, — гнул своё Тимоти.

— Да, конечно... и Совет... — неуверенно забалансировал Джикси.

— ...где династия Дитбитов занимает положение настолько видное, что дитбитовские уши торчат даже из экзаменационных билетов Колледжа... — беспощадно врезал Тимоти.

Часть зрителей на трибунах впала в истерику от смеха, а сам Джикси был близок к обмороку.

— Ладно, вернёмся к нашим... кхм... овечкам, — смилостивился над коллегой Тимоти. — Смотрите-ка, Никки догоняет принца, и разрыв уже составляет не 165 очков, а всего 95.

— А вот ещё одна новость, — слабым голосом сказал с трудом приходящий в себя Джикси. — Джерри Уолкер, выбывший из числа лидеров в конце второго тура, снова попал на главный экран, став рекордсменом кибернетического блока.

— Действительно, — обрадовался Тимоти, — судя по всему, в Школе Эйнштейна будут учиться два самых больных участника экзамена, оказавшиеся умственно здоровее многих... Этот парень оторвал двести очков на довольно простом и общеизвестном вопросе об императивах процессора, так называемых азимовских законах роботехники. Как это ему удалось? В ответе он утверждает, что эти законы можно обойти, и даже ссылается на конкретный случай, где он выступал техническим экспертом... якобы на основе его заключения полиция возбудила судебное расследование... он даже указал номер дела! Вот это да!

— Что за дикий бред?! — возмутился Джикси. — Какая частная корпорация или правительственное агентство возьмёт в эксперты несовершеннолетнего школьника?

— А главный компьютер Колледжа считает, что это не бред, — ехидно заметил Тимоти, — иначе он не дал бы Уолкеру двести баллов. И Джерри Уолкер, набрав 1152 очка, возвращается в сотню лидеров, причём впрыгивает сразу в её середину.

— Зато впереди всех, — торжественно заявил Джикси, — принц Дитбит с 2105 очками.

— А второе место с 2050 очками, — подхватил ядовитый Тимоти, — занимает мисс Гринвич — эта нахальная выскочка, эта Золушка, так долго пренебрегавшая благами нашей цивилизации. Вопиюще высокий балл Никки Гринвич, которая ни дня не находилась под сенью школьных пенат, — это плевок в лицо всей нашей образовательной системе. Третье место у Хао Шона, 1590 баллов перед последним блоком.

— Я считаю, что лидерство принца Дитбита, — сурово заявил Джикси, — достаточное доказательство превосходного уровня нашей школьной системы.

— Конечно, конечно, — иронично поддакнул Тимоти, — но всё-таки я хотел бы посмотреть на результаты экзамена, где вместо вопросов о героях мыльных космосериалов и виртуальных «мясорубок» были бы включены такие задачи — как прожить на астероиде десять лет без подвоза продуктов? Или — как ребёнку починить термоядерный реактор, в котором отказала электроника?

Трибуны оживлённо загудели.

— Начинается решающий астрономический этап, — отмахнулся Джикси. — Он включает астрофизику, небесную механику, а также космическое кораблестроение.

— Ну и, конечно, наш принц взял резвый старт, — отметил Тимоти, — демонстрируя отличное знание типов космических кораблей, включая

шикарные прогулочные яхты. Ума не приложу, — простодушно удивился Тимоти, — и откуда он так хорошо знает эти яхты?

Трибуны ответили дружным свистом и смехом.

— Эрудиция принца во всех областях экзаменационных вопросов не оставляет сомнения! — натужно закричал Джикси. — Его усталое красивое лицо выражает полное удовлетворение достигнутыми результатами...

— Никки набирает полсотни баллов за небесно-механическое решение точек стабильности Лагранжа, где Юпитер держит астероиды-троянки, — отмечает Тимоти. — Вот она объясняет происхождение Луны... Не очень понимаю её ответ... О, я не одинок — компьютер Колледжа его не засчитывает и ставит Никки ноль.

— Всё правильно, коллега, всё правильно, — откровенно злорадствует Джикси. — Принц Дитбит с результатом 2300 приближается к финишной прямой. Вот он указывает причину образования астероидного пояса... Ой! Принц решил, что это развалилась планета... Увы — ответ тоже отвергается компьютером...

— Всё правильно, коллега, всё правильно, — хихикает Тимоти. — Никки быстро догоняет принца, вот у неё уже 2250 очков...

— Нет, ей не догнать принца, — напряжённо хрипит Джикси. — Посмотрим... — нервно рычит Тимоти.

С приближением конца экзамена напряжение и шум на трибунах стали стремительно нарастать.

— Последние минуты... Принц Дитбит отвечает на вопрос о причинах серного вулканизма на юпитерианском спутнике Ио, — из последних сил комментирует Джикси. — Это хорошо известный феномен, связанный с приливами от Юпитера... Посмотрим, что принц получит за него...

— Никки завязла в космологическом вопросе о Большом Взрыве, — устало бормочет Тимоти. — Она быстро наговаривает текст и даже пишет от руки какие-то уравнения...

Трибуны шумели всё сильнее и сильнее.

— Принц закончил ответ о спутнике Ио!.. — выкрикивает Джикси. — О-о! Проклятый компьютер опять отвергает его ответ: нет, не радиоактивное тепло причина извержений на Ио!.. Сирена окончания экзамена! Всё равно гип-гип-ура! Побеждает принц Дитбит с фантастическим результатом — 2300 очков! Никки Гринвич безнадежно отстала — у неё так и осталось 2250 очков. Огромный разрыв, просто гигантский, показывающий высочайший уровень подготовки принца Дитбита Третьего! Что, съел, злобный Тим?

Тимоти молчит. Стадион разочарованно гудит.

— Смотрите, смотрите! — радостно верещит Джикси, приседая и подпрыгивая в кабинке комментатора. — На главный экран идёт прямая трансляция из аудитории, где сдавал принц Дитбит. К принцу подбегают девушки с цветами, вокруг него сгрудилась толпа журналистов, подтащили аппараты телевизионщики: ведь принц Дитбит стал чемпионом Колледжа

52 года! Теперь его имя будет навечно занесено на бронзовую доску чемпионов, украшающую холл Школы Эйнштейна. О боги! Это настоящая слава! Всемирная известность! Принц Дитбит уверенным шагом победителя вошёл в историю!

— Джикси, подожди! — вдруг воскликнул Тимоти.

— В чём дело? — недовольно вскинулся Джикси.

— Экзамен ещё не кончился! — громко крикнул Тимоти. Трибуны забушевали.

— Как «не кончился»? Сирена была пять минут назад! — удивился Джикси.

— Это приём ответов закончился пять минут назад, а подведение итогов ещё идёт! — вопил Тимоти. — Смотрите: возле имени Никки Гринвич горит красный свет ожидания! Это означает, что компьютер ещё не поставил ей балл за ответ на последний вопрос!

— А-а-а! — дружно взвыли болельщики.

На Северном озере стая диких гусей, тревожно голося, снялась с места и улетела на дальнюю опушку леса — подальше от этих психов.

— Это немыслимо, — беспомощно забормотал Джикси, — как может суперкомпьютер Колледжа шесть минут оценивать ответ школьника? Никогда ещё не затрачивалось на анализ больше доли секунды. Это какой-то сбой в системе... Конечно, я уже вижу, как старший программист Колледжа пытается разобраться в ситуации, запрашивает компьютер... К нему спешит и директор. Да, сейчас всё утрясётся...

И тут весь стадион ахнул как один человек — на главном табло очки Никки увеличились на триста баллов и подпрыгнули до 2550 очков.

— А-А-А! — как сумасшедший заорал Тимоти. — Она победила!!! Триста очков за один вопрос! Это невиданно! Ещё никогда за вопрос не ставилось больше двухсот! ВЫ СЛЫШИТЕ — НИКОГДА! Общий результат Никки Гринвич — 2550 очков! Это исторический рекорд Колледжа, ранее наивысший результат составлял 2430 очков, но этот рекордсмен не стал учиться в Школе Эйнштейна — остаток жизни он провёл в ментальной клинике, бедолага.

— Это сбой, компьютерный глюк! — визжал раненым зайцем Джикси.

— Нет-нет, всё правильно! — воскликнул Тимоти. — Вот старший программист, а за ним и сам директор Милич подтверждают результаты экзамена! Оценка Главного компьютера Колледжа последнего ответа Никки Гринвич содержит такое обоснование: «За самую смелую и изящную космологическую идею последних трёхсот лет». Изображения лидеров на экране меняются — чемпионом Школы Эйнштейна становится Никки Гринвич! Это сенсация! Ха-ха, посмотрите — репортёры шарахаются от Дитбита как от прокажённого и мечутся в поисках нового чемпиона! Плакала бронзовая доска с именем принца!

— Какой скандал... — скулит Джикси.

Трибуны бешено ревут и улюлюкают. На самой дальней поляне леса гуси в беспокойстве гогочут и хлопают крыльями, а олени, задрвав белые хвосты, в панике ломятся сквозь кустарник — прочь от стадиона.

Джерри влетел в комнату Никки, выплясывая какой-то несусветный танец, и в восторге заорал:

— Получилось! Получилось! У меня 1310 очков!!! А ты вообще их всех обогнала! Никки смотрела на него — усталая, но со счастливым лицом.

— Никки, ты хоть понимаешь своей дикой, но неописуемо умной головой, что ты сделала? — спросил возбуждённый до предела Джерри.

— Нет, а что я сделала?

— Ты стала чемпионом и рекордсменом Колледжа! Мировой знаменитостью! Тебя сейчас журналисты будут рвать на части!

— Да? Это мне не очень нравится, — беззаботно сказала Никки и погладила по спине каштанового Смелого Пса, который маршировал перед экраном с гордым видом «кто тут сомневался в победе?»: — Спасибо, Пёс, за помощь!

— Заодно ты больно щёлкнула по носу дутых знаменитостей и, думаю, нажила себе врагов.

— Это тоже мне не по душе. Соревнование ведь было честным, какие могут быть обиды? — легко пожала плечами Никки.

— В том-то и фокус, что ты с блеском победила в не совсем честных соревнованиях, в которых ты не должна была выиграть, — усмехнулся Джерри.

— Ладно, разберёмся с этим потом. Главное — мы поступили, как и планировали! — воскликнула Никки. — Поздравляю тебя, Джерри! О деньгах позаботится Дименс, а мы с тобой можем переехать в Колледж и начать новую жизнь. Робби уже успел разузнать, что мы имеем право занять свои комнаты в Колледже задолго до начала учебного года. Так что — иди и собирай вещи! Завтра мы переезжаем, там и отпразднуем нашу победу. Такси на десять часов утра тебя устроит?

Джерри посмотрел на девочку блестящими глазами и медленно сказал:

— Конечно, устроит. Спасибо тебе, Никки.

Вдруг он опустился на одно колено и поцеловал худенькое запястье со шрамом, лежащее на поручне инвалидного кресла.

И стремглав выскочил за дверь.

Девочка и Пёс удивлённо посмотрели ему вслед.

11 Bibliografie

Excerpovaná literatura

ГОРЬКАВЫЙ, Ник. *Астровитянка*. 1-ое изд. Москва: АСТ, 2008. 512 с. ISBN: 978-5-17-052042-8. Dostupné také online a ke stažení z: <https://fantlab.ru/work116159>

Knižní zdroje

GENČIOVÁ, Miroslava. *Literatura pro děti a mládež*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1984, 245 s. ISBN -.

GENČIOVÁ, Miroslava. *Vědeckofantastická literatura: srovnávací žánrová studie*. Vyd.1. Praha: Albatros, 1980, 177 s. ISBN -.

HALEY, Guy. *Kronika sci-fi: obrazové dějiny nejslavnějších děl science fiction v celé galaxii*. Praha: Volvox Globator, 2015, 576 s. ISBN 978-80-7511-169-2

HRDLIČKA, Milan. *Literární překlad a komunikace: k problematice zaměření uměleckého překladu na čtenáře*. Praha: Karolinum, 1997, s. 10 - 14. ISBN 80-858-9922-1.

KNITTLOVÁ, Dagmar. *K teorii i praxi překladu*. 2. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2000, 213 s. ISBN 80-244-0143-6.

KUFNEROVÁ, Zlata. *Překládání a čeština*. Jinočany: H&H, 1994, 260 s. ISBN 80-85787-14-8.

LEVÝ, Jiří. *Umění překladu*. Vyd. 3., upr. a rozš. verze 2. Praha: I. Železný, 1998, 386 s. ISBN 80-237-3539-x.

LJUDSKANOV, Alexandr. Princip funkčních ekvivalentů - základ teorie a praxe překladu. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. *Překlad literárního díla: Sborník současných zahraničních studií*. Vyd.1. Praha: Odeon, 1970, s. 139.

MOKIJENKO, Valerij Michajlovič a Ludmila STĚPANOVÁ. *Ruská frazeologie pro Čechy: Ruskaja frazeologija dlja Čechov*. 2. vyd., (rozš.). Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008, 259 s. ISBN 978-80-244-1916-9.

MOUNIN, Georges. *Teoretické problémy překladu*. Praha: Karolinum, 1999, 263 s. ISBN 80-7184-733-X.

NEFF, Ondřej. *Všechno je jinak: kapitoly o světové science fiction*. Praha: Albatros, 1986, 412 s. ISBN -.

NEFF, Ondřej a Jaroslav OLŠA, JR. *Encyklopedie literatury science fiction*. [1. vyd.]. Praha: AFSF, 1995, 555 s. ISBN 80-85787-90-3

NIDA, Eugen A. Překladatelská tradice v západním světě. In: ČERMÁK, Josef, Bohuslav ILEK a Aloys SKOUMAL. *Překlad literárního díla: Sborník současných zahraničních studií*. Vyd.1. Praha: Odeon, 1970, s. 51.

SVOBODOVÁ, Diana. *Průvodce českou slovní zásobou*. Odry: Vade Mecum Bohemiae, 2006, 121 s. ISBN 80-860-4134-4.

VILIKOVSKÝ, Ján. *Překlad jako tvorba*. Praha: Ivo Železný, 2002, 246 s. ISBN 80-237-3670-1.

VYCHODILOVÁ, Zdeňka. *Vvedeníje v teoriju perevoda dlja rusistov*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2013, 83 s. ISBN 978-80-244-3417-9.

VYSLOUŽILOVÁ, Eva a Milena MACHALOVÁ. *Cvičebnice překlada pro rusisty: politika, ekonomika*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2011, 235 s. ISBN 978-80-244-2854-3.

ŽAŽA, Stanislav. *Ruština a čeština v porovnávacím pohledu*. 2. přeprac. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 1999, 122 s. ISBN 80-210-2058-X.

БАРХУДАРОВ, Л. С. *Язык и перевод: Вопросы общей и частной теории перевода* [online]. Moskva: Международные отношения, 1975, 239 с. [cit. 2017-11-29]. ISBN 978-5-382-00577-5. Dostupné také z: http://smlib.ru/w/wagapow_a_s/barhud-trdoc.shtml

КОМИССАРОВ, В. Н. *Общая теория перевода* [online]. Moskva: ЧеРо, 1999, 136 с. [cit. 2017-12-04]. ISBN 5-88983-013-9. Dostupné také z: http://pnu.edu.ru/media/filer_public/2013/04/12/komissarov.pdf

КОМИССАРОВ, В. Н. *Теория перевода (лингвистические аспекты)* [online]. Moskva: Высшая школа, 1990, 253 с. [cit. 2017-11-29]. ISBN 5-06-001057-0. Dostupné také z: <https://studfiles.net/preview/2063337/>

ФЕДОРОВ, А. В. *Основы общей теории перевода: лингвистические проблемы* [online]. 5-е изд. Moskva: Филология три, 2002, 414 с. [cit. 2017-11-29]. ISBN 5-94545-014-6. Dostupné také z: <https://studfiles.net/preview/1197094/>

Slovníky a příručky (knížní, elektronické)

Академик [online]. Академик, ©2000-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://dic.academic.ru/>

BOZDĚCHOVÁ, Ivana. Anglicismy v českém lexiku. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/ANGLICISMY%20V%20%C4%8CESK%C3%89M%20LEXIKU>

ČERMÁK, František, Jiří HRONEK a Jaroslav MACHAČ. *Slovník české frazeologie a idiomatiky*. Praha: Leda, 2009, 1248 s. ISBN 978-80-7335-218-9.

Google Translate [online]. California: Google Inc., ©2006-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://translate.google.cz/m/translate?hl=cs>

HLADKÁ, Zdeňka a Marek NEKULA. Vlastní jméno (proprium). *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VLASTN%C3%8D%20JM%C3%89NO>

Internetová jazyková příručka [online]. Brno: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

MARTINCOVÁ, Olga. Okazionalizmus. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/OKAZIONALISMUS>

PLESKALOVÁ, Jana. Vlastní jména - třídění. *CzechEncy – Nový encyklopedický slovník češtiny* [online]. Brno: Masarykova univerzita, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.czechency.org/slovník/VLASTN%C3%8D%20JM%C3%89NA%20%E2%80%93%20T%C5%98%C3%8DD%C4%9A%C3%8D>

Slovník spisovného jazyka českého [online]. Praha: Ústav pro jazyk český, ©2011 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://ssjc.ujc.cas.cz/>

Slovníky Lingea: Anglicko-český slovník [online]. Brno: Lingea, s.r.o. ©2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/anglicko-cesky>

Slovníky Lingea: Rusko-český slovník [online]. Brno: Lingea, s.r.o. ©2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://slovníky.lingea.cz/rusko-cesky>

STĚPANOVÁ, Ludmila. *Rusko-český frazeologický slovník*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, 878 s. ISBN 978-80-244-1750-9.

VENCOVSKÁ ET AL, Marta. *Rusko-český slovník*. Vyd. 2. Voznice: Leda, 2010, 1333 s. ISBN 978-807-3352-073.

Internetové zdroje

CUMMINS, Michael. A Trilogy of Blood. *The Life and Work of Rafael Sabatini* [online]. Jesse F. Knight, NewYork [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: http://www.rafaelsabatini.com/mc_trilogy.html

Český národní korpus [online]. Praha: Ústav českého národního korpusu, ©1994-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

Don_beaver - LiveJournal. *LiveJournal* [online]. San Francisco: LiveJournal, ©1999-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://don-beaver.livejournal.com/>

Hillbilly. *Dictionary.com* [online]. Kalifornie: Dictionary.com, ©1995-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.dictionary.com/browse/hillbilly>

John: Meaning of Name John. *https://nameberry.com/: Baby names, only cooler* [online]. Nameberry, ©2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://nameberry.com/babyname/John>

Jupiterovy měsíce. *Entrypoint* [online]. Praha: Jiří Dvořák, ©2014 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: <http://www.entypoint.cz/blog/jupiterovy-mesice/>

MARTINEK, František. Bouřlivé srdce Velkého Magellanova oblaku. *Česká astronomická společnost* [online]. Ondřejov. ©2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <http://www.astro.cz/clanky/vzdaleny-vesmir/bourlive-srdce-velkeho-magellanova-oblaku.html>

The Death of Science Fiction. *Science Fiction Writer* [online]. Ontario: Robert J. Sawyer, ©1995-2016 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <http://www.sfwriter.com/rmdeatho.htm>

Život sv. Augustina. *Augustiniáni* [online]. Praha: Česká Provincie řádu sv. Augustina, 2017 [cit. 2017-12-04]. Dostupné z: <https://www.augustiniani.cz/sv-augustin/zivot-sv-augustina-aurelius-augustinus-354-430>

Александр Беляев. *LiveLib — сайт о книгах, социальная сеть читателей книг* [online]. Moskva: LiveLib, ©2006-2017 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z: <https://www.livelib.ru/author/6064-aleksandr-belyaev>

Блаженный Августин Аврелий. *Хронос: Всемирная история в Интернете* [online]. Вячеслав Румянцев, ©2000-2017 [cit. 2017-12-08]. Dostupné z: http://www.hrono.ru/biograf/bio_a/avgustin_blaz.php

БУРМИСТРОВА, Юлия. Николай Горькавый: «Интеллект важнее нефти». *Взгляд: Деловая газета* [online]. Москва: ООО «Деловая газета „Взгляд“», ©2005-2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z: <https://vz.ru/culture/2008/9/17/208712.html>

ЕЛИСЕЕВ, Глеб. Фантастика научная. *Универсальная научно-популярная энциклопедия «Кругосвет»* [online]. Центрально-Европейский университет, ©1997-2017 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:

http://www.krugosvet.ru/enc/kultura_i_obrazovanie/literatura/FANTASTIKA_NAUCHNAYA.html

ЛУКЪЯНЕНКО, Сергей. Девочка, с которой уже все случилось.. *Mixnews.lv.: Новости Латвии и мира* [online]. Латвия: Mixnews.lv., 2009 [cit. 2017-12-05].

Dostupné z: http://www.mixnews.lv/ru/opinions/462_sergej-lukyanenko/507_devo4ka-s-kotoroj-vse-uzhe-slu4ilos/

НЕВСКИЙ, Борис. Твердая научная фантастика. *Мир фантастики* [online].

Moskva: ООО «Игромедиа», ©1997-2013 [cit. 2017-11-29]. Dostupné z:

<http://old.mirf.ru/Articles/art2067.htm>

Особенности научного перевода. *Sciencefiles* [online]. Екатеринбург: ООО

Сайнсфайлз, 2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<http://www.sciencefiles.ru/section/35/>

СВИРЕНКОВА, Г. А. Англицизмы в современном русском языке. *Фестиваль педагогических идей «Открытый урок»* [online]. Москва: ИД «Первое сентября», ©2003–2017 [cit. 2017-12-05]. Dostupné z:

<http://открытыйурок.рф/%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%8C%D0%B8/410377/>

12 Anotace

Bc. Dita Gabryšová

Katedra slavistiky filozofické fakulty Univerzity Palackého v Olomouci

Komentovaný překlad části románu Nika Gorkavého *Astrovanka*

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Olga Chadaeva

Počet znaků: 177 991

Počet příloh: 1

Počet titulů použité literatury: 25

Cílem dané práce je vytvoření překladu dvou částí vědecko-fantastického románu *Astrovanka* ruský píšícího autora Nikolaje Gorkavého. Teoretická část práce je věnována vymezení pojmů z oblasti vědeckofantastické literatury a jejímu historickému vývoji v angloamerickém a ruském prostředí. Pozornost je také zaměřena na problematiku uměleckého překladu. Praktická část zahrnuje překlad dvou kapitol z ruštiny do češtiny a jejich literárně-estetickou a lingvistickou analýzu s komentářem ke zvoleným překladatelským řešením.

Klíčová slova: Nikolaj Gorkavyj, komentovaný překlad, vědecko-fantastická literatura, science fiction, lingvistická analýza překladu, literárně-estetická analýza překladu, překladatelské problémy.

The aim of this diploma thesis is to create a commented translation of two chapters of Russian novel *Astrovityanka*, written by Nik. Gorkavyi. The theoretic part contains a definition of basic science fiction terms and a brief description of the evolution of sci-fi literature within the Anglo-American and Russian world. The second part is dedicated to the problems of literary translation. The practical part contains the translation of two chapters from Russian to Czech altogether with a commentary on some translation issues.

Keywords: Nik Gorkavyi, commented translation, science fiction, literary translation, translation problems.